

MALAYSIA

**PENYATA RASMI PARLIMEN
DEWAN RAKYAT**

**PARLIMEN KETIGA BELAS
PENGKAL KEENAM
MESYUARAT PERTAMA**

K A N D U N G A N

JAWAPAN-JAWAPAN MENTERI BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN	(Halaman 1)
JAWAPAN-JAWAPAN LISAN BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN	(Halaman 5)
USUL-USUL:	
Waktu Mesyuarat dan Urusan Dibebaskan Daripada Peraturan Mesyuarat	(Halaman 27)
Menjunjung Kasih Titah Seri Paduka Baginda Yang Di-Pertuan Agong - <i>Dato' Sri Dr. Haji Irmohizam bin Haji Ibrahim (Kuala Selangor)</i>	(Halaman 28)

AHLI-AHLI DEWAN RAKYAT

1. Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua, Tan Sri Datuk Seri Panglima Pandikar Amin bin Haji Mulia, P.S.M., S.P.D.K., S.U.M.W., P.G.D.K., J.S.M., J.P.
2. “ Timbalan Yang di-Pertua, Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee, S.M.W., P.G.D.K., A.S.D.K. [Beluran] - UMNO
3. “ Timbalan Yang di-Pertua, Dato’ Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said, D.I.M.P., S.M.P., K.M.N., S.S.A.P. [Kuala Krau] - UMNO

MENTERI

1. Yang Amat Berhormat Perdana Menteri dan Menteri Kewangan, Dato’ Sri Mohd. Najib bin Tun Abdul Razak, Orang Kaya Indera Shah Bandar, S.P.D.K., S.S.A.P., S.S.S.J., S.I.M.P., D.P.M.S., D.S.A.P., P.N.B.S., D.K., S.P.M.K., S.P.M.S., D.M.K., S.P.S.A., S.P.N.S., D.U.P.N., D.U.N.M, D.P. (Pekan) – UMNO
2. “ Timbalan Perdana Menteri dan Menteri Dalam Negeri, Dato’ Seri Dr. Ahmad Zahid bin Hamidi, S.S.A.P., D.P.M.P., D.M.S.M., A.M.P., P.P.T., P.J.K., J.P., S.P.M.P., S.J.M.K., S.P.S.N., S.P.D.K., D.U.N.M., P.N.B.S., D.P.M.K., [Bagan Datuk] - UMNO
3. Yang Berhormat Menteri Pengangkutan, Dato’ Sri Liow Tiong Lai, D.G.S.M., S.S.A.P., D.I.M.P., S.M.P., S.P.M.P. [Bentong] – MCA
4. “ Menteri Kesihatan, Datuk Seri Dr. S. Subramaniam, P.J.N., K.M.N., P.J.K., D.G.S.M., [Segamat] - MIC
5. “ Menteri Perusahaan, Perladangan dan Komoditi, Datuk Seri Mah Siew Keong, A.M.P., D.P.M.P., S.M.W [Telok Intan] – GERAKAN
6. “ Menteri Pelancongan dan Kebudayaan, Dato’ Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz, S.S.A.P., S.P.M.P., D.M.S.M., A.M.P., B.K.T., D.J.M.K., [Padang Rengas] – UMNO
7. “ Menteri Pertahanan, Dato’ Seri Hishammuddin bin Tun Hussein, S.P.M.P., S.S.A.P., S.I.M.P., D.P.M.J., D.S.A.P., P.N.B.S., D.G.S.M., S.P.D.K. [Sembrong] – UMNO
8. “ Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri, Dato’ Sri Mustapa Mohamed, S.J.M.K., S.S.A.P., S.I.M.P., D.P.M.S. [Jeli] – UMNO
9. “ Menteri Tenaga, Teknologi Hijau dan Air, Datuk Seri Panglima Dr. Maximus Johnity Ongkili, P.G.D.K., A.S.D.K., J.P., S.P.D.K., D.G.S.M., [Kota Marudu] – PBS
10. “ Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani, Dato’ Sri Ahmad Shabery Cheek, S.S.A.P., D.P.M.T. [Kemaman] – UMNO
11. “ Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah, Dato’ Sri Ismail Sabri bin Yaakob, S.S.A.P., D.I.M.P., D.M.S.M., A.D.K. [Bera] – UMNO
12. “ Menteri Luar Negeri, Dato’ Sri Anifah bin Haji Aman, S.S.A.P., D.I.M.P., P.G.D.K., A.S.D.K., J.P., S.P.D.K. [Kimanis] – UMNO
13. “ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Mejar Jeneral (B) Dato’ Seri Jamil Khir bin Baharom, P.S.A.T., D.I.M.P., D.S.N.S., D.S.D.K., P.A.T., J.S.M., K.A.T., K.M.N., A.M.K., P.J.M., S.S.D.K., D.N.S. [Jerai] – UMNO
14. “ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Tan Sri Datuk Seri Panglima Joseph Kurup, P.S.M., S.S.A.P., S.P.D.K., P.G.D.K., J.P. [Pensiangan] – PBRs
15. “ Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi, Datuk Seri Panglima Madius Tangau, J.S.M., P.G.D.K., J.P., A.D.K., S.P.D.K. [Tuaran] – UPKO

16. Yang Berhormat Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Datuk Joseph Entulu anak Belaun, P.P.D., P.B.S., P.G.B.K. [Selangau] – PRS
17. “ Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, Dato’ Sri Hajah Rohani binti Abdul Karim, P.G.B.K., P.B.S., P.P.B., S.S.A.P. [Batang Lupar] – PBB
18. “ Menteri Kerja Raya, Dato’ Sri Haji Fadillah bin Yusof, P.G.B.K., A.B.S., S.S.A.P., D.G.S.M. [Petrajaya] – PBB
19. “ Menteri Sumber Manusia, Dato’ Sri Richard Riot anak Jaem, P.J.N., J.B.S., K.M.N., S.S.A.P. [Serian] – SUPP
20. “ Menteri Wilayah Persekutuan, Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor, S.S.A.P., D.G.S.M., S.I.M.P., S.J.M.K., D.M.S.M., P.J.N., D.S.D.K., D.S.A.P., K.M.N., D.I.M.P. [Putrajaya] – UMNO
21. “ Menteri Pendidikan Tinggi, Dato’ Seri Haji Idris Jusoh, S.S.M.Z., D.P.M.T., P.J.K. [Besut] – UMNO
22. “ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Dato’ Seri Dr. Shahidan bin Kassim, S.P.M.P., S.S.A.P., A.M.P [Arau] – UMNO
23. “ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Datuk Paul Low Seng Kuan, P.J.N., K.M.M. – *Senator*
24. “ Menteri Belia dan Sukan, Brig. Jen. Khairy Jamaluddin [Rembau] – UMNO
25. “ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Datuk Seri Panglima Abdul Rahman Dahlan, D.I.M.P., A.D.K., P.G.D.K., S.M.W. [Kota Belud] – UMNO
26. “ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Dato’ Sri Hajah Nancy binti Shukri, K.M.N., P.G.B.K., S.S.A.P. [Batang Sadong] – PBB
27. “ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Datuk Seri Ir. Dr. Wee Ka Siong, D.M.S.M., D.G.S.M. [Ayer Hitam] – MCA
28. “ Menteri Perdagangan Dalam Negeri, Koperasi dan Kepenggunaan, Dato’ Seri Hamzah bin Zainudin, S.P.M.P., D.P.M.P., D.P.T.J., K.M.N., A.M.P., **P.P.T., J.P.** [Larut] – UMNO
29. “ Menteri Sumber Asli dan Alam Sekitar, Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar, P.J.N., P.B.S., J.B.S., J.S.M., P.N.B.S. [Santubong] – PBB
30. “ Menteri Pendidikan, Dato’ Seri Mahdzir Khalid, S.H.M.S., S.S.D.K., D.P.M.P., J.P., B.K.M. [Padang Terap] – UMNO
31. “ Menteri Komunikasi dan Multimedia, Datuk Seri Panglima Dr. Mohd Salleh bin Tun Said Keruak, S.P.D.K. – *Senator*
32. “ Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Dato’ Sri Azalina Dato’ Othman Said, D.P.M.K., S.P.M.P., D.P.M.S., D.G.M.K., P.G.D.K. [Pengerang] – UMNO
33. “ Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri II, Dato’ Seri Ong Ka Chuan, S.P.M.P., D.P.M.P., P.M.P. [Tanjong Malim] – MCA
34. “ Menteri Kewangan II, Datuk Seri Johari bin Abdul Ghani, P.J.N., D.S.I.S., S.M.W. [Titiwangsa] – UMNO
35. “ Menteri Kesejahteraan Bandar, Perumahan dan Kerajaan Tempatan, Tan Sri Haji Noh bin Omar, P.S.M, D.P.M.S., D.M.S.M., K.M.N., A.S.A., P.J.K., J.P., [Tanjong Karang] – UMNO

TIMBALAN MENTERI

1. Yang Berhormat Timbalan Menteri Belia dan Sukan, Datuk Seri M. Saravanan, D.M.S.M., P.M.W., A.M.N. [Tapah] – MIC
2. “ Timbalan Menteri Kerja Raya, Datuk Rosnah binti Haji Abdul Rashid Shirlin, A.D.K., A.S.D.K., J.P., P.G.D.K. [Papar] – UMNO
3. “ Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Datuk Wira Razali bin Ibrahim, D.I.M.P., P.K.C. D.C.S.M. [Muar] – UMNO
4. “ Timbalan Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri, Datuk Seri Ahmad bin Haji Maslan, D.M.S.M., P.J.K. [Pontian] – UMNO
5. “ Timbalan Menteri Tenaga, Teknologi Hijau dan Air, Dato’ Sri Dr. James Dawos Mamit, P.S.B.S., P.P.B., P.P.S., P.P.D., S.S.A.P. [Mambong] – PBB
6. “ Timbalan Menteri Kewangan, Dato’ Lee Chee Leong, D.P.M.P., A.M.P. – *Senator*
7. “ Timbalan Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri, Datuk Chua Tee Yong, D.P.S.M. [Labis] – MCA
8. “ Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun, D.I.M.P., P.G.D.K. [Beaufort] – UMNO
9. “ Timbalan Menteri Kesihatan, Dato’ Seri Dr. Hilmi bin Yahaya, D.G.P.N., D.M.P.N. [Balik Pulau] – UMNO
10. “ Timbalan Menteri Kesejahteraan Bandar, Perumahan dan Kerajaan Tempatan, Datuk Halimah binti Mohamed Sadique, P.J.N., P.I.S. D.C.S.M. [Tenggara] – UMNO
11. “ Timbalan Menteri Pengangkutan, Datuk Ab. Aziz bin Kaprawi, P.J.N., A.M.N., P.I.S. [Sri Gading] – UMNO
12. “ Timbalan Menteri Wilayah Persekutuan, Dato’ Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan, D.S.S.A., D.S.P.N. – *Senator*
13. “ Timbalan Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani, Dato’ Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman, D.P.M.P., D.M.S.M., K.M.N., A.M.P., J.P. [Pasir Salak] – UMNO
14. “ Timbalan Menteri Sumber Asli dan Alam Sekitar, Datuk Ir. Dr. Haji Hamim bin Samuri, K.M.N., P.P.N., P.J.N. [Ledang] – UMNO
15. “ Timbalan Menteri Pendidikan, Datuk P. Kamalanathan a/l P. Panchanathan, K.M.N., P.J.K., P.M.W. [Hulu Selangor] – MIC
16. “ Timbalan Menteri Komunikasi dan Multimedia, Dato’ Seri Jailani bin Johari, D.S.M.Z., D.I.M.P. S.S.A.P [Hulu Terengganu] – UMNO
17. “ Timbalan Menteri Pendidikan Tinggi, Datuk Dr. Yap Kain Ching @ Mary Yap Ken Jin, P.G.D.K., A.S.D.K., A.D.K., J.P. [Tawau] – PBS
18. “ Timbalan Menteri Sumber Manusia, Dato’ Sri Haji Ismail bin Haji Abd. Muttalib, S.A.P., A.A.P., A.M.P., P.K.C., D.I.M.P., D.S.A.P., S.S.A.P. [Maran] – UMNO
19. “ Timbalan Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah, Datuk Alexander Nanta Linggi, D.P.M.P., D.M.S.M., A.M.P., P.P.T., P.J.K., J.P., P.B.S., A.B.S. [Kapit] – PBB
20. “ Timbalan Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi, Datuk Wira Dr. Abu Bakar bin Mohamad Diah, D.M.S.M., D.C.S.M. [Tangga Batu] – UMNO
21. “ Timbalan Menteri Pertahanan, Dato’ Seri Mohd. Johari bin Baharum, S.I.M.P., D.S.D.K., D.M.S.M., J.P., D.I.M.P., D.S.M., A.M.K., B.K.M., P.J.K., S.S.A.P. [Kubang Pasu] – UMNO

22. Yang Berhormat Timbalan Menteri Pelancongan dan Kebudayaan, Datuk Wira Hajjah Mas Ermieyati binti Haji Samsudin, D.S.M., B.C.M., A.N.S., P.J.K., P.B.B., D.M.S.M. D.C.S.M. [Masjid Tanah] – UMNO
23. “ Timbalan Menteri Dalam Negeri, Datuk Nur Jazlan bin Mohamed, P.G.D.K. [Pulai] – UMNO
24. “ Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Dato’ Dr. Asyraf Wajdi bin Dato’ Dusuki, D.I.M.P. – *Senator*
25. “ Timbalan Menteri Pendidikan, Datuk Chong Sin Woon, D.P.S.M. – *Senator*
26. “ Timbalan Menteri Luar Negeri, Dato’ Sri Reezal Merican, D.I.M.P., S.S.A.P. [Kepala Batas] – UMNO
27. “ Timbalan Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah, Datuk Haji Ahmad Jazlan bin Yaakub, P.J.N., K.M.N. [Machang] – UMNO
28. “ Timbalan Menteri Dalam Negeri, Dato’ Masir Kujat, P.P.B., D.I.M.P., J.M.N. [Sri Aman] - PRS
29. “ Timbalan Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani, Dato’ Nogeh anak Gumbek, D.I.M.P. [Mas Gading] – SPDP
30. “ Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri, Dato’ Sri Devamany a/l S. Krishnasamy, S.S.A.P., D.I.M.P., S.M.P., P.P.T. – *Senator*
31. “ Timbalan Menteri Kewangan, Dato’ Wira Othman bin Aziz, D.S.D.K., B.K.M., A.S.K., D.G.M.K. [Jerlun] – UMNO
32. “ Timbalan Menteri Perdagangan Dalam Negeri, Koperasi dan Kepenggunaan, Dato’ Henry Sum Agong, P.B.S., P.S.B.S. [Lawas] – PBB
33. “ Timbalan Menteri Perusahaan, Perladangan dan Komoditi, Datuk Haji Datu Nasrun bin Datu Mansur, P.G.D.K. [Silam] – UMNO

AHLI-AHLI (BN)

1. Yang Berhormat Datuk Aaron Ago anak Dagang, P.J.N. [Kanowit] - PRS
2. “ Dato’ Abd. Aziz Sheikh Fadzir, D.S.M.S. [Kulim-Bandar Baharu] - UMNO
3. “ Datuk Dr. Haji Abd. Latiff Ahmad, D.M.S.M, S.S.A.P, P.J.N., D.P.M.K. [Mersing] – UMNO
4. “ Datuk Seri Panglima Abdul Azeez bin Abdul Rahim, P.J.N., D.I.M.P., J.P., S.P.D.K., S.J.M.K., S.S.A.P, D.H.M.S, D.C.S.M., P.J. [Baling] – UMNO
5. “ Datuk Seri Panglima Haji Abdul Ghapur bin Salleh, P.G.D.K., J.P., S.P.D.K. [Kalabakan] – UMNO
6. “ [Kosong] [Paya Besar] – UMNO
7. “ Dato’ Haji Abdul Rahman bin Mohamad, D.I.M.P., S.M.P., A.M.P. [Lipis] – UMNO
8. “ Datuk Abdul Rahim bin Bakri, D.M.S.M., A.S.D.K. [Kudat] – UMNO
9. “ Datuk Haji Abdul Wahab bin Haji Dolah, J.B.K., P.G.B.K [lgan] – PBB
10. “ Dato’ Ahmad Fauzi Zahari, D.P.T.J. [Setiawangsa] - UMNO
11. “ Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Hamzah, D.C.S.M., D.M.S.M., K.M.N., P.J.K., D.G.S.M., S.S.A.P. [Jasin] – UMNO
12. “ Dato’ Seri Haji Ahmad Husni bin Mohamad Hanadzlah, S.P.M.P., D.P.M.P., A.M.P., P.P.T., J.P. [Tambun] – UMNO
13. “ Datuk Haji Ahmad Lai bin Bujang, J.B.K., P.B.S., A.B.S. P.J.N. [Sibuti] - PBB

14. Yang Berhormat Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris, D.I.M.P., [Jerantut] – UMNO
15. “ Datuk Amar Douglas Uggah Embas, P.G.B.K., P.B.S., A.M.N., A.B.S., D.A., P.N.B.S. [Betong] – PBB
16. “ Tan Sri Datuk Seri Panglima Haji Annuar bin Haji Musa, P.S.M., S.P.D.K., D.G.S.M., S.I.M.P. [Keteroh] – UMNO
17. “ Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang] – UMNO
18. “ Tuan Anyi Ngau [Baram] – SPDP
19. “ Tuan Budiman bin Mohd Zohdi [Sungai Besar] - UMNO
20. “ Dato' Sri Bung Moktar bin Radin, P.G.D.K., A.S.D.K., A.D.K., S.S.A.P. [Kinabatangan] – UMNO
21. “ Datuk Che Mohamad Zulkifly bin Jusoh, A.M.N., P.S.K. P.J.N [Setiu] – UMNO
22. “ Datuk Dr. Ewon Ebin, P.G.D.K., J.M.N. [Ranau] – UPKO
23. “ Tuan Haji Hasbi bin Haji Habibollah, J.S.M. [Limbang] - PBB
24. “ Dato' Hasbullah bin Osman, D.P.M.P., A.M.P., J.P. [Gerik] – UMNO
25. “ Dato' Sri Hasan bin Arifin, D.S.A.P., S.S.A.P. [Rompin] – UMNO
26. “ Dato' Sri Hasan bin Malek, D.S.N.S., D.M.S.M., D.S.M., J.P., K.M.N., A.M.N., P.M.C., P.J.K., B.K.C., D.S.A.P., S.S.A.P., S.U.N.S., S.S.N.S. [Kuala Pilah] – UMNO
27. “ Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz, D.I.M.P, S.S.A.P. [Tanah Merah] - UMNO
28. “ Dato' Sri Dr. Haji Irmohizam bin Haji Ibrahim, S.S.A.P., D.I.M.P., J.M.N., K.M.N., B.C.M., P.B.B., P.J.P., J.P. P.J.N. [Kuala Selangor] – UMNO
29. “ Prof. Dr. Ismail bin Daut [Merbok] – UMNO
30. “ Tan Sri Datuk Seri Panglima Joseph Pairin Kitingan, P.M.N., J.P., S.P.D.K., S.S.A.P., P.N.B.S., P.G.D.K. [Keningau] – PBS
31. “ Datuk Joseph Salang anak Gandum, D.S.P.N., A.M.N., P.G.B.K. [Julau] – PRS
32. “ Datuk Jumat bin Haji Idris [Sepanggar] – UMNO
33. “ Datuk Juslie bin Haji Ajirol, P.G.D.K., A.S.D.K. [Libaran] - UMNO
34. “ Datuk Koh Nai Kwong, D.M.S.M., D.S.M., B.C.M., P.J.K. [Alor Gajah] – MCA
35. “ Datuk Khoo Soo Seang, P.J.N [Tebrau] - MCA
36. “ Datuk Liang Teck Meng, P.J.N. [Simpang Renggam] - GERAKAN
37. “ Datuk Linda Tsen Thau Lin, J.M.N. [Batu Sapi] – PBS
38. “ Dr. Mansor bin Haji Abd. Rahman [Sik] -UMNO
39. “ Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh, P.G.D.K., J.S.M., A.D.K., B.S.K. P.J.N. [Putatan] – UPKO
40. “ Datin Mastura binti Tan Sri Dato' Mohd Yazid [Kuala Kangsar] – UMNO
41. “ Datuk Haji Mohd Fasih bin Mohd. Fakeh, P.J.K., K.M.N. [Sabak Bernam] – UMNO
42. “ Tan Sri Mohd. Isa bin Abdul Samad, S.U.M.W., S.P.N.S., P.S.M., D.S.N.S., P.M.C. [Jempol] – UMNO
43. “ Dato' Haji Mohd. Zaim bin Abu Hasan, D.P.M.P., A.M.P., P.P.T. [Parit] – UMNO

44. Yang Berhormat Tan Sri Dr. Muhammad Leo Michael Toyad Abdullah, P.N.B.S., P.G.B.K., J.B.S., J.B.K. P.S.M. [Mukah] – PBB
45. “ Dato’ Ir. Nawawi bin Ahmad, D.S.D.K., A.M.K., B.K.M. [Langkawi] – UMNO
46. “ Dato’ Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali, D.P.M.P. [Bagan Serai] – UMNO
47. “ Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd. Harun Narrashid, D.P.S.M. [Kota Tinggi] - UMNO
48. “ Datuk Hajah Norah Abd. Rahman, P.J.N. [Tanjong Manis] - PBB
49. “ Dato’ Dr. Noraini binti Ahmad, D.S.A.P., D.M.S.M. [Parit Sulong] – UMNO
50. “ Dato’ Hajah Normala binti Abdul Samad, A.M.N., D.I.M.P. [Pasir Gudang] – UMNO
51. “ Dato’ Wira Othman bin Abdul, D.G.M.K., D.S.S.A., S.D.K., A.M.K. [Pendang] – UMNO
52. “ Datuk Seri Palanivel a/l K. Govindasamy, D.S.S.A., S.S.A., P.J.K., S.M.W. [Cameron Highlands] – MIC
53. “ Datuk Raime Unggi, P.G.D.K. [Tenom] - UMNO
54. “ Datuk Rozman bin Isli, K.M.W, P.P.N [Labuan] - UMNO
55. “ Puan Rubiah binti Haji Wang [Kota Samarahan] - PBB
56. “ Datuk Sapawi bin Haji Ahmad, P.G.D.K., A.S.D.K., J.P. [Sipitang] – UMNO
57. “ Datuk Haji Shabudin bin Yahaya, P.J.K. [Tasek Gelugor] – UMNO
58. “ Ir. Shahrudin bin Ismail, P.M.P., P.J.K. [Kangar] - UMNO
59. “ Tan Sri Shahrir bin Abdul Samad, P.S.M., S.U.M.W. [Johor Bahru] - UMNO
60. ” Dato’ Dr. Shamsul Anuar bin Haji Nasarah, D.P.M.P., S.M.S., P.P.N., P.P.T. [Lenggong] – UMNO
61. “ Datuk Seri Shaziman bin Abu Mansor, D.G.S.M., D.S.A.P., D.S.N.S., S.P.M.P., A.N.S., J.P. [Tampin] – UMNO
62. “ Tan Sri Tengku Razaleigh Hamzah, D.K., S.P.M.K., P.S.M., S.S.A.P., S.P.M.S. [Gua Musang] – UMNO
63. “ Dato’ Seri Tiong King Sing, S.S.S.A., D.S.S.A., J.P., P.J.N. [Bintulu] – SPDP
64. “ Datuk Wilson Ugak anak Kumbong, P.J.N. [Hulu Rajang] - PRS
65. “ Dato’ Sri Wee Jeck Seng, S.S.A.P., D.M.S.M. [Tanjong Piai] - MCA
66. “ Datuk William @ Nyallau anak Badak, P.B.B., P.P.S., P.J.N. [Lubok Antu] – PRS
67. “ Tan Sri William Mawan Ikom, P.S.M., P.N.B.S., P.G.B.K., A.M.N., P.B.S., P.P.D. [Saratok] – SPDP
68. “ Datuk Zahidi bin Zainul Abidin, D.M.S.M., S.M.P. [Padang Besar] - UMNO
69. “ [Kosong] [Jelebu] – UMNO

AHLI-AHLI (PKR)

1. Yang Berhormat Dato’ Abdullah Sani bin Abdul Hamid, D.S.P.N. [Kuala Langat]
2. “ Dr. Azman bin Ismail [Kuala Kedah]
3. “ Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]
4. “ Dato’ Fauzi bin Abdul Rahman, D.I.M.P., A.M.P., P.P.N. [Indera Mahkota]
5. “ Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Kuantan]

6. Yang Berhormat Tuan Manivannan a/l Gowindasamy [Kapar]
7. “ Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Setar]
8. “ Tuan Hee Loy Sian [Petaling Jaya Selatan]
9. “ Dato’ Johari bin Abdul, D.S.D.K. [Sungai Petani]
10. “ Dato’ Haji Kamarudin bin Jaffar, D.S.N.S., B.C.M. [Tumpat]
11. “ Dato’ Kamarul Baharin bin Abbas, D.S.S.A. [Telok Kemang]
12. “ Dr. Lee Boon Chye [Gopeng]
13. “ Dato’ Mansor bin Othman, D.M.P.N. [Nibong Tebal]
14. “ Dr. Michael Teo Yu Keng [Miri]
15. “ Tuan Laksamana Pertama (B) Haji Mohamad Imran bin Abd Hamid, P.A.T., P.C.M., S.M.S., A.C.M., A.M.S., K.M.N., K.A.T., P.P.A., P.P.P. [Lumut]
16. “ Dato’ Seri Mohamed Azmin bin Ali, S.P.M.S, D.S.M.S. [Gombak]
17. “ Datuk Mohd Idris bin Jusi, A.M.N., A.M.S., D.S.M., D.M.S.M. [Batu Pahat]
18. “ Tuan Mohd. Rafizi bin Ramli [Pandan]
19. “ Tuan N. Surendran a/l K. Nagarajan [Padang Serai]
20. “ Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]
21. “ Tuan R. Sivarasa [Subang]
22. “ Tuan Shamsul Iskandar @ Yusre bin Mohd. Akin [Bukit Katil]
23. “ Tuan Sim Tze Tzin [Bayan Baru]
24. “ Dato’ Dr. Tan Kee Kwong, D.M.P.M. [Wangsa Maju]
25. “ Dato’ Seri Dr. Wan Azizah binti Wan Ismail, D.P.P.N. [Permatang Pauh]
26. “ Tuan William Leong Jee Keen [Selayang]
27. “ Tuan Wong Chen [Kelana Jaya]
28. “ Puan Hajah Zuraida binti Kamaruddin [Ampang]

AHLI-AHLI (DAP)

1. Yang Berhormat Puan Alice Lau Kiong Yieng [Lanang]
2. “ Tuan Charles Anthony Santiago [Klang]
3. “ Tuan Chong Chieng Jen [Bandar Kuching]
4. “ Tuan Er Teck Hwa [Bakri]
5. “ Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]
6. “ Tuan Gobind Singh Deo [Puchong]
7. “ Tuan Julian Tan Kok Ping [Stampin]
8. “ Dr. Ko Chung Sen [Kampar]
9. “ Tuan Liew Chin Tong [Kluang]
10. “ Tuan Lim Guan Eng [Bagan]
11. “ Tuan Lim Kit Siang [Gelang Patah]
12. “ Tuan Lim Lip Eng [Segambut]
13. “ Tuan Loke Siew Fook [Seremban]

14. Yang Berhormat Tuan M. Kulasegaran [Ipoh Barat]
15. “ Dato’ Mohd. Ariff Sabri bin Abdul Aziz, D.I.M.P. [Raub]
16. “ Tuan Ng Wei Aik [Tanjong]
17. “ Tuan Nga Kor Ming [Taiping]
18. “ Dato’ Ngeh Koo Ham, D.P.M.P. [Beruas]
19. “ Dr. Ong Kian Ming [Serdang]
20. “ Tuan Ooi Chuan Aun [Jelutong]
21. “ Tuan Oscar Ling Chai Yew [Sibu]
22. “ Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]
23. “ Tuan Tony Pua Kiam Wee [Petaling Jaya Utara]
24. “ Tuan Ramkarpal Singh A/L Karpal Singh [Bukit Gelugor]
25. “ Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]
26. “ Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]
27. “ Tuan Su Keong Siong [Ipoh Timur]
28. “ Tuan Tan Kok Wai [Cheras]
29. “ Dr. Tan Seng Giaw [Kepong]
30. “ Tuan Teo Kok Seong [Rasah]
31. “ Puan Teo Nie Ching [Kulai]
32. “ Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]
33. “ Tuan Wong Ling Bui [Sarikei]
34. “ Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]
35. “ Tuan Wong Tien Fatt @ Wong Nyuk Foh [Sandakan]
36. “ Tuan Zairil Khir Johari [Bukit Bendera]

AHLI-AHLI (PAS)

1. Yang Berhormat Dato’ Seri Haji Abdul Hadi bin Awang, S.S.M.T. [Marang]
2. “ Tuan Ahmad Baihaki bin Atiqullah [Kubang Kerian]
3. “ Tuan Ahmad Marzuk bin Shaary [Bachok]
4. “ Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]
5. “ Tuan Idris bin Haji Ahmad [Bukit Gantang]
6. “ Dr. Izani bin Husin [Pengkalan Chepa]
7. “ Dato’ Haji Mahfuz bin Haji Omar, D.S.D.K. [Pokok Sena]
8. “ Dato’ Dr. Mohd. Khairuddin bin Aman Razali, D.M.P., D.I.M.P. [Kuala Nerus]
9. “ Tuan Haji Nasrudin bin Hassan [Temerloh]
10. “ Dato’ Dr. Nik Mazlan Nik Mohamad, D.J.M.K [Pasir Puteh]
11. “ Tuan Nik Mohamad Abduh bin Nik Abdul Aziz [Pasir Mas]
12. “ Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]
13. “ Dato’ Takiyuddin bin Hassan, D.J.M.K., J.P. [Kota Bharu]
14. “ Tuan Haji Wan Hassan bin Mohd. Ramli, P.J.C., J.P. [Dungun]

AHLI-AHLI (AMANAH)

1. Yang Berhormat Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]
2. “ Tuan Mohamed Hanipa bin Maidin [Sepang]
3. “ Dr. Mohd. Hatta bin Md. Ramli [Kuala Krai]
4. “ Dato' Dr. Mujahid bin Yusof Rawa [Parit Buntar]
5. “ Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah, D.P.M.T [Kuala Terengganu]
6. “ Dr. Hajah Siti Mariah binti Mahmud [Kota Raja]

PSM

1. Yang Berhormat Dr. Michael Jeyakumar Devaraj [Sungai Siput]

AHLI-AHLI (BEBAS)

1. Yang Berhormat Tan Sri Dato' Seri Abdul Khalid bin Ibrahim, P.S.M., D.P.M.S., D.S.A.P., S.P.M.S. [Bandar Tun Razak]
2. “ Tuan Sim Tong Him [Kota Melaka]

PARTI PRIBUMI BERSATU MALAYSIA (PPBM)

1. Yang Berhormat Tan Sri Dato' Haji Muhyiddin bin Mohd. Yassin, P.S.M., S.P.M.P., S.P.M.J., S.M.J., P.I.S., B.S.I., S.H.M.S., S.P.S.A., S.P.M.P., S.U.N.S., S.P.D.K., D.P., P.N.B.S. [Pagoh]

WARISAN

1. Yang Berhormat Dato' Seri Haji Mohd. Shafie bin Haji Apdal, P.G.D.K., D.S.A.P., D.M.S.M., J.P., S.P.M.P., S.P.D.K., P.G.D.K. [Semporna]
2. “ Tuan Ignatius Dorell Leiking [Penampang]

DEWAN RAKYAT

Ketua Pentadbir Parlimen
Datuk Awang Alik bin Jeman

Setiausaha Dewan Rakyat
Datuk Roosme binti Hamzah

Setiausaha Bahagian (Pengurusan Dewan)
Amisyahrizan bin Amir Khan

PETUGAS-PETUGAS
CAWANGAN PENYATA RASMI (HANSARD)

Azhari bin Hamzah
Monarita binti Mohd Hassan
Halijah binti Mat Sin @ Mt Zain
Rosna binti Bujairomi
Alzian binti Baharudin

Siti Norlina binti Ahmad
Noraidah binti Manaf
Nor Hamizah binti Haji Hassan

Nor Liyana binti Ahmad
Zatul Hijanah binti Yahya
Sharifah Nor Asilah binti Syed Basir
Nik Nor Ashikin binti Nik Hassan
Hafilah binti Hamid
Siti Norhazarina binti Ali
Nor Faraliza binti Murad @ Nordin Alli
Sherliza Maya binti Talkah
Tengku Sofia Dora binti Tengku Mohamad
Nor Effazimmah binti Maliki
Nur Annisa binti Hamid
Sharifah Nazurah binti Wan Sahdi
Herdawati binti Mohd Amir Abbu
Hasnah Sakinah binti Mohd Hashim
Nor Sakinah binti Samat
Mohd Salleh bin Ak Atoh

Azmir bin Mohd Salleh
Mohd. Izwan bin Mohd. Esa
Nor Kamsiah binti Asmad
Siti Zubaidah binti Karim
Aifarina binti Azaman
Noorfazilah binti Talib
Farah Asyraf binti Khairul Anuar
Julia binti Mohd. Johari
Syahila binti Ab Mohd Khalid
Ismalinda binti Ismail
Hazliana binti Yahaya
Amir Arshad bin Ab Samad
Sharifah Raabiatul Adawiyah binti Syed Mohamed
Nik Nor Nazrin binti Nik Ab Rahman
Hizamihatim Maggisa bin Juara
Muhammad Firdaus bin Ahmad

**MALAYSIA
DEWAN RAKYAT
PARLIMEN KETIGA BELAS
PENGKAL KEENAM
MESYUARAT PERTAMA**

Selasa, 20 Mac 2018

Mesyuarat dimulakan pada pukul 10.00 pagi

DOA

*[Timbalan Yang di-Pertua (Datuk Seri Dr. Ronald Kiande)
mempengerusikan Mesyuarat]*

JAWAPAN-JAWAPAN MENTERI BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN

1. **Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd Harun Narrashid [Kota Tinggi]** minta Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani menyatakan, industri sarang burung walet mempunyai potensi dalam menjana pendapatan lumayan kepada pengusaha terutama melalui aktiviti pengeksporan. Dalam hubungan ini, mohon YB. Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani nyatakan berkenaan status rundingan di antara Malaysia dengan China berkaitan eksport sarang burung walet mentah.

Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani [Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek]: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih pada Yang Berhormat Kota Tinggi. Saya percaya Tuan Yang di-Pertua memahami tentang keperluan perkara ini. Tuan Yang di-Pertua daripada Beluran salah satu tempat yang terkenal dengan industri sarang burung walet ini. Sudah tentu keprihatinan kami ialah terhadap pengusaha-pengusaha sarang burung walet ini. Terdapat lebih daripada 22,000 rumah sarang burung walet yang ada di seluruh negara melibatkan ramai pengusaha yang sudah tentu bergantung kepada sarang burung walet ini.

Sebagaimana yang kita tahu, suatu ketika dahulu ia telah memberikan pendapatan yang sangat lumayan kepada pengusahanya apabila kita dibenarkan untuk mengeksport sarang burung walet ini ke mana sahaja termasuk negara China yang boleh menerima sarang burung walet yang mentah. Akan tetapi, apa yang berlaku kira-kira empat tahun lalu terdapat kes-kes di mana berlakunya kecurangan di mana di kalangan mereka yang menghantarnya sehingga sarang burung walet kita dilarang daripada masuk negara China bagi yang masih mentah dan ia menyebabkan gangguan dari segi pasaran dan harganya merudum jatuh.

Pihak kerajaan berusaha sedaya upaya sejak empat tahun yang lalu dan saya patut berterima kasih kepada Yang Amat Berhormat Dato' Sri Perdana Menteri di atas hubungan baiknya dengan Kerajaan China pada 01 November 2016 kita telah berjaya menandatangani protokol bagi membolehkan sarang burung walet yang mentah untuk dihantar ke sana.

Sudah tentu selepas kita menandatangani, ada proses-proses yang tertentu, termasuk mereka ingin memahami atau pun melihat kaedah-kaedah rawatan kita walaupun terhadap yang mentah tadi. Mereka hendak tahu lokasi rumah. Apakah rumah-rumah itu memenuhi syarat-syarat *hygiene* atau pun kebersihan di bawah MyGAP dan sebagainya. Ianya kini di peringkat yang terakhir. Kita kira sebelum sarang burung walet mentah ini dapat dihantar kembali ke negara China.

Akan tetapi berita baiknya, dengan tanda tangan protokol tersebut, harga sarang burung walet sekarang ini sudah naik. Dahulu nya RM800, sekarang sudah RM4,000 hingga RM5,000 per kilogram. Jadi, bayangkan kalau mereka yang dapat *harvest* sebanyak 10 kilogram, mereka boleh berpendapatan sehingga RM50,000. Jadi, ini adalah berita baik yang diterima di kalangan pengusaha-pengusaha terutama sekali mereka yang berada di kawasan luar bandar.

Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd. Harun Narrashid [Kota Tinggi]: Tuan Yang di-Pertua, saya amat simpati dengan pengusaha-pengusaha ini dan saya mengambil kira juga dengan Titah Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong baru-baru ini telah memberi saranan agar industri sarang burung walet ini diteroka dan dikembangkan. Apakah langkah yang telah diambil oleh Kementerian bagi membantu usahawan tempatan memahami peraturan atau protokol bagi memastikan jaminan kualiti sarang burung walet ini? Kota Tinggi sedia menjadi Pusat Penyelidikan Pengembangan Pemprosesan sekiranya perlu untuk mengembangkan industri ini. Kota Tinggi menawarkan. Terima kasih.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Terima kasih Yang Berhormat Kota Tinggi. Isu kita dalam soal eksport burung walet ini sebenarnya dikatakan kita eksport pada banyak negara. Akan tetapi kebanyakannya walaupun ke Vietnam, Hong Kong dan sebagainya, ia berakhir ke negara China. Juga dijangkakan China, permintaan terhadap sarang burung walet mencecah sehingga 1,000 tan metrik. Negara kita mengeluarkan kira-kira 400 tan metrik per tahun dan ia merupakan industri yang cukup berkembang tetapi kebergantungan kita ialah pasaran daripada sebuah negara yang besar.

■1010

Untuk memahami pasaran China ini asas dalam perdagangan mereka ialah soal *trust*, kepercayaan dia. Kalau mereka percaya kepada negara tersebut dari segi *hygiene*, proses dan sebagainya, ini adalah peluang baik bagi kita. Oleh sebab itulah dalam peringkat sekarang untuk memastikan mereka menerima kaedah kita, mereka mesti tengok segala proses yang kita buat termasuklah membangunkan sistem *traceability*. Misalnya, kalau buang balik sampai ke negara mereka, mereka hendak tahu ini datang daripada mana, datang Malaysia, Malaysia daripada Selangor, Selangor daripada Sekinchan, Sekinchan datang daripada rumah mana.

Jadi, ini proses yang perlu kita tunjukkan kepada mereka tentang soal daripada mana ia datang supaya akhirnya ia tidak *ban* seluruh negara kita. Jadi sebab itu, sama ada kita buat di Kota Tinggi ataupun dibuat di tempat-tempat lain, kita yang perlu untuk meyakinkan bahawa sistem kita boleh dipercayai. Itu asas yang paling penting. Sekiranya keyakinan negara mereka, mereka mempunyai satu rejim pemeriksaan dari segi keselamatan makanan yang paling *strict* untuk waktu sekarang ini, mereka percaya kepada kita dan kita boleh kembangkan di mana sahaja. Sudah tentu tawaran Yang Berhormat Kota Tinggi itu kita sambut baik. Saya ucapkan terima kasih.

Tuan Sim Tong Him [Kota Melaka]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Ingin tanya Yang Berhormat Menteri ini. Jika dibandingkan dengan negara-negara lain seperti Indonesia yang juga pembuat eksport sarang burung walet ini, bagaimana dengan perbandingan dengan kualiti kita atau *grading* kita supaya dapat bersaing dengan mereka? Saya percaya negara China pun akan pantau tentang pemprosesan dari negara-negara lain. Terima kasih.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Buat masa sekarang ini saya difahamkan bahawa sarang burung walet daripada Malaysia ini dianggap lebih baik. Oleh kerana satunya, kalau kita faham bahawa burung walet ini terdapat dalam tiga segi. Vietnam, *Philippines*, turun ke Indonesia, kita duduk di tengah-tengah. Isu jerebu di Indonesia berapa tahun yang lalu menyebabkan sebahagian daripada burung-burung walet itu berhijrah, ia tidak duduk sana.

Jadi, permintaan terhadap sarang burung walet kita adalah lebih tinggi. Bila satu perkara yang sepatutnya kita rasa bersyukur di atas hubungan baik pemimpin kerajaan kita dengan Kerajaan China, protokol yang kita tandatangani untuk membolehkan kita mengeksport yang mentah ini, hanya Malaysia yang dapat. Negara jiran seperti Indonesia dan sebagainya belum memperolehnya. Jadi, ini adalah satu perkembangan baik yang mesti dilihat sebagai kelebihan yang ada pada Malaysia.

Oleh sebab itu, kita katakan bagi mereka yang berada di kawasan luar bandar misalnya, sarang burung walet adalah merupakan satu daripada kekayaan baru yang kita mesti berikan perhatian yang luas. Saya bayangkan kalau saya pergi ke Sarawak baru-baru ini, satu rumah sarang burung walet ini dikendalikan oleh sebuah rumah panjang. Jadi, kita tidak boleh kata bahawa satu rumah ini, seorang.

Akan tetapi ia memberi kesan pendapatan dan kehidupan kepada satu kawasan, satu rumah panjang yang ada 30, 40 orang penghuninya. Waktu *harvest* yang baik, mereka boleh dapat sampai- saya sudah pergi tengok, sampai 20 kilogram. 20 kilogram kalau harganya RM5,000, mereka boleh berpendapatan RM100,000. Jadi, bayangkan perkara yang kita katakan kesusahan dan sebagainya dapat diatasi dengan pendapatan-pendapatan baru yang diperoleh melalui sarang burung walet ini. Terima kasih.

2. Tuan Anuar bin Abd Manap [Sekijang] minta Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah menyatakan, berapakah jumlah lampu jalan kampung yang akan dipasang di setiap kawasan Parlimen di seluruh negara menerusi pengumuman peruntukan tambahan RM100 juta seperti yang diumumkan Perdana Menteri serta berapakah jumlah unit lampu LED akan dipasang menerusi peruntukan ini.

Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah [Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob]: Terima kasih Yang Berhormat Sekijang. Seperti yang kita sedia maklum, pemasangan lampu jalan kampung di luar bandar dan pinggir bandar bertujuan untuk menerangkan kawasan perkampungan bagi menceriakan kampung, untuk meningkatkan tahap keselamatan, mengurangkan kemalangan di kawasan-kawasan yang berbahaya dan sebagainya.

Pada tahun 2017, Yang Amat Berhormat Pekan selaku Perdana Menteri dan Menteri Kewangan telah pun mengumumkan RM100 juta bagi kos pemasangan lampu jalan kampung seluruh negara, untuk memasang 111,833 unit lampu jalan kampung. Setakat ini, 108,075 lampu jalan kampung iaitu 97 peratus daripadanya telah pun dipasang melibatkan lampu *high pressure sodium vapor* (HPSV) sebanyak 102,144 dan LED sebanyak 5,931.

Bagi tahun 2018 seperti yang diumumkan, tahun ini juga mendapat peruntukan RM100 juta iaitu RM50 juta oleh kerajaan sepenuhnya dan RM50 juta oleh TNB untuk LED. Bagi lampu sodium, untuk setiap kawasan Parlimen akan menerima sebanyak 150 unit lampu sodium (HPSV), manakala 140 unit LED. Bagi Labuan, 345 lampu HPSV dan 55 unit lampu LED.

Bagi pemasangan keseluruhan seluruh negara, bagi HPSV adalah sebanyak 20,400 unit, manakala Sabah dan Sarawak akan menerima 3,600 unit iaitu Sabah, 3,750 unit bagi HPSV, manakala untuk LED di Semenanjung sebanyak 19,040 unit, manakala Sabah menerima 3,360 unit dan Sarawak sebanyak 3,500 unit. Menjadikan keseluruhan lampu jalan kampung HPSV dan LED bagi 2018 adalah sebanyak 55,962 unit. Bagi- saya tertinggal. Bagi LED di Semenanjung adalah sebanyak 19,040 unit. Terima kasih.

Tuan Anuar bin Abd Manap [Sekijang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri atas jawapan. Saya ingin bertanya, berapakah jumlah keseluruhan kos yang ditanggung oleh kerajaan untuk bil-bil lampu jalan ini? Sebagai anak kepada peneroka FELDA, sudah tentulah FELDA juga adalah kawasan luar bandar. Saya ingin bertanya, adakah peruntukan ini dimasukkan juga untuk kawasan-kawasan di seluruh tanah rancangan FELDA? Terima kasih.

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob: Terima kasih Yang Berhormat Sekijang. Untuk makluman yang Yang Berhormat, kerajaan menanggung sebanyak RM80 juta setahun untuk membayar bil dan juga *maintenance* bagi lampu-lampu jalan kampung seluruh negara. Akan tetapi setakat ini ia melibatkan perkampungan tradisional.

Terima kasih atas pertanyaan Yang Berhormat mengenai FELDA. Suka saya maklumkan bahawa Kabinet baru-baru ini telah pun meluluskan supaya kerajaan menanggung sepenuhnya bil lampu jalan untuk FELDA. Bukan sahaja FELDA tetapi Kabinet juga telah pun meluluskan untuk menanggung sepenuhnya bil lampu jalan bagi FELCRA dan juga KETENGAH yang selama ini menanggung bil sendiri.

Kita faham, kita dapat cerita daripada rakan-rakan daripada FELDA. FELDA lampu jalannya, bilnya dibayar oleh JKKR, ada masanya JKKR tidak mampu bayar, kadang-kadang dipotong dan sebagainya, begitu juga di FELCRA. Selepas ini saya percaya tidak akan timbul lagi isu tersebut kerana semua bil FELCRA, FELDA dan KETENGAH akan dibayar oleh kerajaan.

Saya ingin memaklumkan bagi FELDA, bil lampu jalan pada tahun 2017 adalah sebanyak RM5,411,951 juta, manakala bagi tahun 2018 dengan pemasangan 5,500 unit lampu yang baru, kerajaan akan menanggung bagi pihak FELDA sebanyak RM6.535 juta.

■1020

Bagi FELCRA, kerajaan akan menanggung sebanyak RM223,847 manakala bagi KETENGAH sebanyak RM316,980. Menjadikan keseluruhan bil baru yang ditanggung oleh kerajaan untuk FELDA, FELCRA dan KETENGAH adalah sebanyak RM7.076 juta. Terima kasih.

Datuk Seri Panglima Haji Abdul Ghapur bin Salleh [Kalabakan]: Tuan Yang di-Pertua, saya mendengar secara jelas perbelanjaan yang dikeluarkan oleh KKLW yang dijawab oleh Yang Berhormat Menteri sebentar tadi. Akan tetapi saya sangat hairan kenapa wang RM8 bilion yang disalahgunakan oleh Ahli Yang Berhormat Semporna sewaktu menjadi Menteri KKLW. RM8 bilion ini Tuan Yang di-Pertua dalam *newspaper*, dalam TV keluar tetapi tidak ada tindakan yang diambil. Jadi, saya selaku Ahli Parlimen dari Sabah, Kerajaan Persekutuan sudah membuat kesalahan. Kami mahu minta ganti RM8 bilion ini, rakyat Sabah marah.

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob: Terima kasih Yang Berhormat Kalabakan. Seperti yang kita tahu, seperti yang kita dengar bahawa pihak berwajib seperti SPRM dan sebagainya telah pun menjalankan siasatan. Perkara ini masih lagi di dalam siasatan. Kita perlu yakin kepada kewibawaan SPRM untuk menyelesaikan tanggungjawab mereka. Saya percaya, kalau ada kes maka kes tersebut akan diserahkan kepada pihak Peguam Negara. Tentu sahaja pihak Peguam Negara juga akan mengambil tindakan undang-undang. Sekejap, saya faham.

Datuk Seri Panglima Haji Abdul Ghapur bin Salleh [Kalabakan]: Rakyat Sabah minta ganti RM8 bilion yang hilang.

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob: Itu soalan pertama tadi tentang tindakan kepada Ahli Parlimen Yang Berhormat Semporna, akan tetapi dari segi ganti dan sebagainya *insya-Allah* perkara itu saya pun tidak boleh buat keputusan. Akan tetapi *insya-Allah* kita akan bangkitkan perkara ini. Terima kasih Yang Berhormat.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Dahulu Yang Berhormat Kalabakan tidak minta pun sama Yang Berhormat Semporna.

3. Datuk Jumat bin Haji Idris [Sepanggar] minta Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi menyatakan, mengenai Peraturan Tetap Operasi MOSTI dalam pengeluaran maklumat kejadian gempa bumi kepada agensi-agensi pengurusan bencana dan orang awam. Apakah tindakan kementerian susulan kejadian gempa bumi bermagnitud 5.2 pada skala *Richter* yang berlaku di daerah Ranau, Sabah pada 8 Mac 2018.

Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi [Datuk Seri Panglima Madius Tangau]: Tuan Yang di-Pertua, Jabatan Metrologi Malaysia sebuah agensi di bawah Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi telah menyediakan Peraturan Tetap Operasi atau PTO berkenaan dengan pemantauan dan pengeluaran maklumat gempa bumi dan amaran tsunami. PTO ini dijadikan sebagai garis panduan kepada pegawai-pegawainya berkenaan tatacara untuk memantau kejadian gempa bumi dan juga menghebahkan maklumat dan amaran kejadian gempa bumi kepada pihak berwajib dan orang awam.

Apabila berlakunya gempa bumi bermagnitud 3.0 atau lebih pada skala *Richter*, Jabatan Metrologi Malaysia mengeluarkan maklumat atau amaran kejadian gempa bumi kepada agensi-agensi pengurusan bencana melalui SMS dalam tempoh lima minit dan diikuti pula dengan faks, TV *crawlers*, media masa, media sosial termasuklah dalam *Facebook*, *Twitter* dan sebagainya dan juga dalam laman web www.met.gov.my dan aplikasi *mobile myCuaca*.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, berikutan kejadian gempa bumi di Ranau pada 8 Mac 2018, MOSTI telah menambah baik Peraturan Tetap Operasi, pemantauan dan pengeluaran maklumat gempa bumi dan amaran tsunami yang melibatkan tindakan berikut. Pertama, Pasukan Bertindak Bencana diaktifkan apabila gempa bumi bermagnitud 5.0 ke atas berlaku dalam lingkungan 10 kilometer radius daripada pusat Gunung Kinabalu berbanding 5.5 pada skala *Richter* sebelum ini.

Kedua, Ketua Pasukan Bertindak Bencana perlu menghubungi Pusat Agensi Pengurusan Bencana Negara (NADMA) dan Pusat Kawalan Bukit Aman (MMC) melalui panggilan telefon. Agensi pengurusan bencana utama yang menerima maklumat ini ialah Agensi Pengurusan Bencana Negara (NADMA), Pusat Kawalan Malaysia Bukit Aman (MCC), Anggota Pertahanan Awam Malaysia (APM) dan Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia. Maklumat tersebut juga dihantar kepada agensi pencari dan penyelamat yang terdiri daripada *Defense Operation Centre MinDef*, Kementerian Kesihatan, Tentera Laut Malaysia, Agensi Pengangkutan Maritim Malaysia, Jabatan Laut dan Bulan Sabit Merah. Sekian, terima kasih.

Datuk Jumat bin Haji Idris [Sepanggar]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Menteri, boleh tak menyatakan usaha-usaha yang diambil oleh MOSTI bagi meningkatkan sistem pengesanan gempa bumi di negeri Sabah? Terima kasih.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Terima kasih Yang Berhormat Sepanggar. MOSTI melalui Jabatan Metrologi Malaysia telah menubuhkan Pusat Operasi Cuaca dan Gempa Bumi Sabah di Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu pada tahun 2016. Pusat ini ditubuhkan untuk memantau kejadian gempa bumi tempatan dan tsunami di negeri Sabah. Pusat ini dilengkapi dengan komponen pengumpulan data dan maklumat, komponen pemprosesan dan komponen hebahan mengenai gempa bumi dan tsunami.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, komponen pengumpulan data dan maklumat telah ditambah baik dan penambahan 15 stesen seismik di Sabah menjadi jumlah keseluruhannya 28 stesen di Sabah. Dengan penambahan ini, rangkaian seismik tersebut berupaya mengesan gempa bumi bermagnitud lemah serendah 1.0 pada skala *Richter* di Sabah. Kos yang terlibat bagi penambahan lima stesen seismik ini adalah sebanyak RM12.1 juta. Sekian, terima kasih.

[Waktu Pertanyaan-pertanyaan Menteri tamat]

JAWAPAN-JAWAPAN LISAN BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN

1. **Tan Sri Datuk Seri Panglima Haji Annuar bin Haji Musa [Ketereh]** minta Perdana Menteri menyatakan, strategi proaktif ke arah pelaksanaan pentadbiran yang lebih cekap, efisien dan berintegriti dalam kalangan penjawat awam agar mutu penyampaian perkhidmatan terus dipertingkatkan.

Menteri di Jabatan Perdana Menteri [Datuk Joseph Entulu anak Belaun]: Terima kasih Yang Berhormat Ketereh. Tuan Yang di-Pertua, soalan ini agak umum dan saya rasa memerlukan satu jawapan yang meliputi skop yang luas dan terperinci. Walau bagaimanapun, dalam waktu yang singkat ini saya akan cuba memberikan jawapan yang terbaik dan memenuhi inti pati soalan yang diutarakan.

Melalui Rancangan Malaysia Kesebelas iaitu dari tahun 2016 hingga tahun 2020, kerajaan telah meletakkan fokus kepada rakyat serta menumpukan kepada peningkatan produktiviti dan kecekapan perkhidmatan awam melalui penambahbaikan proses penyampaian, pemanfaatan data, perluasan jangkauan perkhidmatan serta peningkatan akauntabiliti dan ketelusan.

Pelbagai projek dan inisiatif telah dilaksanakan sejak Rancangan Malaysia Kesebelas yang telah bermula pada tahun 2016 sehingga kini. Antaranya adalah kerajaan telah menyemak dan menambah baik peraturan dan prosedur sedia ada bagi mentransformasikan penyampaian perkhidmatan awam di mana Perbadanan Produktiviti Malaysia ataupun MPC pada tahun 2016 sehingga tahun 2017 telah melaksanakan semakan semula terhadap peraturan sedia ada bagi tujuh subsektor supaya selaras dengan *good regulatory practices*.

Kedua, kerajaan telah melaksanakan Program Berimpak Tinggi 1 Perusahaan Kecil dan Sederhana ataupun SME HIP1 yang bertujuan untuk meningkatkan kemudahan menjalankan perniagaan. Satu portal setempat dibangunkan iaitu portal *MalaysiaBiz* bagi membolehkan komuniti perniagaan mendapatkan maklumat pendaftaran dan pelesenan perniagaan melibatkan 1,174 aktiviti perniagaan dan juga 2,919 jenis lesen perniagaan daripada 508 pihak berkuasa. Portal ini telah dilancarkan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri pada 23 Jun 2016.

■1030

Ketiganya, bermula tahun 2011, kerajaan telah memansuhkan keperluan orang awam untuk mengemukakan laporan polis bagi urusan-urusan yang mana laporan tersebut tidak merupakan suatu kehendak undang-undang. Antara contoh urusan tersebut ialah seperti penggantian kehilangan dan kerosakan sijil kelahiran oleh Jabatan Pendaftaran Negara, penggantian kehilangan dan kerosakan pasport oleh Jabatan Imigresen Malaysia serta penggantian kehilangan dan kerosakan perakuan pendaftaran kenderaan dan lesen memandu oleh Jabatan Pengangkutan Jalan.

Keempat, proses permohonan pasport di Jabatan Imigresen Malaysia yang telah ditambah baik sejak tahun 2010 di mana pasport yang telah siap diproses akan diserahkan kepada pemohon hanya dalam masa satu jam selepas bayaran dibuat berbanding dua jam sebelum ini. Akan tetapi di Sarawak dalam tahun 60-an, 70-an, 80-an sampai tiga bulan baru dapat pasport yang dipohon.

Kerajaan juga telah menubuhkan Pusat Inovasi Nilai ataupun *Value Innovation Centre* (VIC) bagi mengarusperdanakan dan memberi nilai terhadap inisiatif inovasi untuk meningkatkan kecekapan penyampaian sistem perkhidmatan.

Keenam, pelaksanaan Data Terbuka Sektor Awam (DTSA) oleh kerajaan diyakini dapat meningkatkan ketelusan penyampaian perkhidmatan awam menerusi perkongsian data yang tepat, cepat dan relevan di samping meningkatkan produktiviti ekonomi digital negara melalui industri baharu dengan penglibatan rakyat dan komuniti perniagaan. Portal data terbuka Malaysia www.data.gov.my telah dibangunkan pada tahun 2014 bagi menyokong hasrat kerajaan melaksanakan data terbuka di mana ia boleh diakses secara berpusat daripada sumber yang rasmi.

Sebanyak 21 buah Pusat Transformasi Bandar (UTC) telah ditubuhkan sejak yang pertama iaitu UTC Melaka pada tahun 2012 dan yang terkini ialah UTC Pasir Gudang pada Disember 2017 yang lalu. Kesemua UTC yang ditubuhkan ini telah mendapat sambutan yang sungguh hebat daripada rakyat dengan mencatatkan jumlah lebih daripada 58 juta pelanggan yang memanfaatkan pelbagai perkhidmatan yang disediakan di UTC.

Sebanyak 12 Pusat Transformasi Luar Bandar (RTC) telah diwujudkan sejak tahun 2012. Ia menjadi pusat sehati untuk memberi perkhidmatan kepada rakyat. Kesemua 12 RTC ini juga telah menerima sebanyak 29.9 juta pengunjung sejak tahun 2012 hingga tahun 2017.

Pewujudan Pusat Transformasi Komuniti Bergerak (Mobile CTC) yang menyediakan perkhidmatan utama ataupun tertentu kepada penduduk luar bandar atau komuniti pedalaman. Sejak tahun 2013 hingga tahun 2017 perkhidmatan Mobile CTC telah disediakan ke 400 lokasi yang memberi manfaat kepada 2.59 juta rakyat.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat juga, bagi memastikan kerajaan sentiasa bersedia untuk mendepani perubahan landskap digital dunia dan seterusnya menghadapi Revolusi Perindustrian Keempat- Industri 4.0, MAMPU di bawah Jabatan Perdana Menteri kini menerajui inisiatif pendigitalan, penyampaian perkhidmatan kerajaan. Melalui inisiatif ini fokus diberikan terhadap aspek perkhidmatan digital yang bersepadu dan terangkum, sistem penyampaian perkhidmatan digital yang berpacuan data, penjenamaan publisiti dan promosi perkhidmatan digital, tadbir urus dan perundangan, pengukuhan keupayaan dan kapasiti serta mengoptimumkan keberhasilan sistem penyampaian perkhidmatan digital.

Sesungguhnya kerajaan telah melaksanakan pelbagai projek dan inisiatif bagi mentransformasikan penyampaian perkhidmatan awam di negara ini agar lebih cekap, berintegriti dan berkualiti. Usaha-usaha ini dilaksanakan secara berterusan seterusnya membolehkan proses transformasi ini dijalankan secara komprehensif.

Saya sekali lagi hendak memperingatkan senarai ini *is not exhaustive*, dia masih banyak yang telah kita buat tetapi masa sangat singkat untuk kita menyenaraikan semua aktiviti-aktiviti di bawah MAMPU ini. Sekian, terima kasih.

Tan Sri Datuk Seri Panglima Haji Annuar bin Haji Musa [Ketereh]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri dan terima kasih kerana memberikan jawapan kepada soalan saya. Sebenarnya ini adalah soalan yang ke-181 dalam penggal ini daripada saya dan tiap-tiap kali sentiasa dijawab dengan baik oleh kerajaan.

Saya ucapkan terima kasih. Sebagai bekas pegawai kerajaan yang dahulunya sebagai perancang bandar di Dewan Bandaraya Kuala Lumpur kemudian sebagai Pengarah Perancang Korporat di SCDC. Saya dapat merasakan bagaimana kerajaan daripada semasa ke semasa mentransformasikan dan menambah baik perkhidmatan awam.

Walau bagaimanapun Yang Berhormat Menteri, adakah Yang Berhormat Menteri sedar ada pihak yang berpendapat perkhidmatan awam kita ini sebagai *over bloated civil service*. Kononnya perkhidmatan awam kita ini sudah menjadi terlebih besar dan ada cadangan daripada pihak pembangkang untuk *downsizing* ataupun untuk menamatkan perkhidmatan ataupun kecilkan lagi saiz perkhidmatan awam kita. Terbaru sehari dua yang lepas kita dengar ada ugutan daripada pihak pembangkang untuk memecat pegawai-pegawai kerajaan atas sebab-sebab yang tertentu.

Jadi persoalan yang ingin saya tanya adakah Yang Berhormat Menteri bersetuju bahawasanya perkhidmatan awam kita ini *over bloated civil service* yang terlalu besar? Ini kerana apa yang kita tahu banyak lagi perkhidmatan yang tidak dapat disempurnakan kerana kekurangan kakitangan perkhidmatan di kawasan luar-luar bandar kerana kurang kakitangan dan sebagainya. Akan tetapi sekarang dakwaannya adalah untuk terlalu ramai pegawai kerajaan dan ini cuba hendak dikurangkan.

Datuk Joseph Entulu anak Belaun: Terima kasih Yang Berhormat dari Ketereh atas soalan tambahan. Tahniah kerana telah mengemukakan banyak soalan semasa berkhidmat di Parlimen ini.

Tuan Yang di-Pertua, kerajaan sangat tidak bersetuju bahawa jumlah pegawai-pegawai yang berkhidmat dengan Jabatan Awam ini terlalu ramai. Sebenarnya peratusan ataupun nisbah yang digunakan kadang-kadang dibandingkan dengan negara lain seolah-olah- bukan seolah-olah, sebenarnya kadangkala membandingkan *apple and orange* kerana kita masukkan dalam angka jumlah orang dalam perkhidmatan awam ialah askar, polis dan sebagainya. Di sesebuah negara ini tidak dimasukkan. Jadi perbandingan itu tidak begitu betul dan memang tidak tepat.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, pegawai-pegawai kita di peringkat Setiausaha Bahagian (SUB) ke atas banyak kali tidak ada hari rehat. Hari Sabtu, hari Ahad pun bekerja. Ada pegawai yang tertentu yang meminta berhenti, minta bersara apabila dipohon menyambung kerana kepakaran mereka. Ini kerana mereka kata mereka terlalu letih. Bagi saya ini adalah satu maklumat yang menunjukkan kerajaan sebenarnya tidak cukup orang dalam sesuatu tempat di dalam jabatan itu. Bukan yang *bloated* seperti yang dituduh oleh pihak yang tertentu. Setakat ini kita sangat berpuas hati dengan jumlah yang dikekalkan di Jabatan Perkhidmatan Awam. Kerajaan Barisan Nasional kita yakin akan menang, tidak akan memecat sesiapa pun. Sekian, terima kasih... [Tepuk]

■1040

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan Yang Berhormat Menteri kerana menjawab. Kerana saya juga bimbang sedikit kekeliruan wujud di antara masyarakat memandangkan dalam Program Transformasi Kerajaan, *Government Transformation Program*, diperincikan beberapa tahun lepas berkali-kali dalam dokumen yang diserahkan kepada semua Ahli Parlimen, *the aim to downsize government* dan antaranya mengurangkan jumlah pekerja dan kakitangan kerajaan.

Maka bila digandingkan juga dengan pembekuan pengambilan staf JPA yang berlaku sekitar dua tahun lalu, adakah ini bermakna kerajaan sekarang telah menukar dasar dan langkah, memandangkan GTP terdahulunya yang telah mencerakinkan mahu mengurangkan kakitangan kerajaan, sebahagian daripada program transformasi yang diilhamkan oleh Perdana Menteri? Jadi saya mahu sedikit klarifikasi Yang Berhormat kerana saya juga keliru dalam bab ini. Terima kasih.

Datuk Joseph Entulu anak Belaun: Terima kasih Yang Berhormat dari Lembah Pantai. Tuan Yang di-Pertua, setahu saya, tidak ada program khas untuk mengurangkan jumlah pegawai-pegawai yang berkhidmat dengan jabatan kerajaan. Akan tetapi, kita dari segi hendak mengambil *new recruit*, itu kemungkinan dikurangkan tetapi untuk mengurangkan jumlah yang ada ini, tidak ada. Cuma hendak mengurangkan pengambilan. Itu sahaja.

Dari segi *indirect*, Yang Berhormat dari Lembah Pantai mengatakan seolah-olah jumlah ini juga *bloated*. Seperti saya katakan tadi, bukan *bloated*.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Bukan saya kata, Yang Berhormat. Dalam *Government Transformation Program*, kalau Yang Berhormat baca. *Just to clarify*, Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Joseph Entulu anak Belaun: Bukan mengurangkan. Cuma mengurangkan pengambilan. Itu yang kita hendak gunakan istilah yang sepatutnya dan tepat. Sekian, terima kasih.

2. Dato' Seri Dr. Wan Azizah binti Wan Ismail [Permatang Pauh] minta Menteri Luar Negeri menyatakan, sama ada kerajaan bercadang menjalinkan hubungan diplomatik dengan Israel berikutan penerimaan kehadiran delegasi dari Israel ke Malaysia menyertai *World Urban Forum* baru-baru ini di Kuala Lumpur.

Timbalan Menteri Luar Negeri [Dato' Sri Reezal Merican]: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Selamat pagi dan salam sejahtera. Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mengucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat Permatang Pauh di atas pertanyaan yang dikemukakan dan izinkan saya untuk menjawab pertanyaan ini bersekali dengan pertanyaan-pertanyaan yang dikemukakan oleh Yang Berhormat Shah Alam, Yang Berhormat Bachok dan Yang Berhormat Kuala Krai kerana semua pertanyaan yang dikemukakan adalah menyentuh mengenai hubungan diplomatik dengan Israel berikutan kemasukan delegasi Israel ke Forum Bandar Sedunia Ke-9 ataupun, dengan izin, WUF9 yang diadakan di Kuala Lumpur pada 7 hingga 13 Februari 2018.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, sila Yang Berhormat.

Dato' Sri Reezal Merican: Tuan Yang di-Pertua, persidangan *World Urban Forum* (WUF) merupakan acara dwitahunan yang diadakan oleh *United Nations Human Settlement Programme* (UN-Habitat) sebagai salah satu forum perdana peringkat antarabangsa untuk berbincang dan berkongsi pengalaman mengenai isu dan cabaran perbandaran semasa dan akan datang.

Semenjak penubuhan WUF, sebanyak lapan forum telah diadakan. Kali pertama ia diadakan pada tahun 2002 di Nairobi, Kenya, yang melibatkan penyertaan seramai 1,200 orang. Pada tahun 2004 di Barcelona, *Spain*, yang melibatkan penyertaan melebihi 4,300 orang. Pada tahun 2006 di Vancouver, Kanada, yang melibatkan penyertaan melebihi 10,400 orang. Pada tahun 2008 di Nanjing, China, yang melibatkan penyertaan 8,000 orang. Pada tahun 2010 di Rio de Janeiro, Brazil, yang melibatkan penyertaan hampir 13,800 orang. Kemudiannya di Naples, Itali, yang melibatkan penyertaan melebihi 8,200 orang. Di Madeline, Columbia melibatkan penyertaan melebihi 22,000 orang. Pada tahun 2016, WUF tidak diadakan untuk memberi ruang kepada penganjuran Habitat III, suatu persidangan UN-Habitat yang diadakan pada 20 tahun sekali di Quito, Ecuador.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, persidangan Habitat II telah diadakan di Istanbul, Turki pada tahun 1996 di mana semua negara yang menganggotai PBB turut hadir termasuk Israel.

WUF9 di Kuala Lumpur telah menyaksikan peserta seramai 23,458 orang dari 165 buah negara yang hadir. Jumlah penyertaan ini adalah merupakan angka yang tertinggi sejak *World Urban Forum* dianjurkan dari tahun 2002. Emiriah Arab Bersatu ataupun Abu Dhabi akan menjadi tuan rumah pada WUF10 pada tahun 2020.

Penganjuran forum antarabangsa ini dengan penglibatan semua Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu melalui agensinya, Program Penempatan Manusia PBB ataupun *United Nations Human Settlement Programme* disifatkan sebagai berjaya dan telah melonjakkan reputasi Malaysia di persada antarabangsa. Forum ini juga telah mengetengahkan kejayaan Malaysia dalam mempromosi dan melaksanakan *New Urban Agenda*.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, penganjuran WUF ini telah memberi impak positif terutamanya dalam ekonomi negara dan secara tidak langsung telah menjana industri pelancongan melalui penglibatan para peserta daripada 165 buah negara. Adalah dianggarkan bahawa impak ekonomi sejumlah nilai RM184 juta telah dijana daripada acara selama tujuh hari ia berlangsung. Jumlah ini berdasarkan kepada anggaran resit pelancongan daripada aspek penginapan, makan minum, membeli belah dan kos langsung dan tidak langsung dari aktiviti yang terjana sepanjang tempoh tersebut.

WUF9 ini juga telah meningkatkan imej dan publisiti Malaysia dan telah mendapat liputan daripada media-media secara menyeluruh di peringkat domestik mahupun di peringkat antarabangsa. Selama tujuh hari, laman web rasmi WUF turut mendapat pengunjung melebihi 700,000. Malahan laman sosial rasmi WUF9 seperti *Facebook* merekodkan satu juta *impression* dan juga laman *Twitter* mendapat *trending* nombor satu untuk tujuh hari berturut-turut.

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Dewan yang mulia ini, Malaysia dan UN-Habitat telah menandatangani Perjanjian Negara Tuan Rumah atau *Host Country Agreement* pada tahun 2017 yang merupakan satu syarat bagi mana-mana persidangan PBB yang dianjurkan di luar lokasi ibu pejabat PBB. Artikel 3 perjanjian tersebut menyatakan bahawa penyertaan ke forum berkenaan haruslah terbuka kepada semua negara anggota PBB serta agensi-agensi khusus yang berkenaan.

Dalam hal ini, penyertaan delegasi Israel adalah berdasarkan jemputan yang dikeluarkan oleh PBB melalui agensinya, Program Penempatan Manusia PBB dan bukan oleh Kerajaan Malaysia. Justeru itu, tidak timbul isu Malaysia menjalinkan hubungan secara senyap-senyap dengan Israel melalui penganjuran program tersebut.

Saya ingin tekankan bahawa pendirian negara dalam memperjuangkan nasib rakyat Palestin adalah konsisten dan status hubungan Malaysia dan Israel tidak akan berubah. Malaysia tidak akan berkompromi selagi tiada penyelesaian dalam konflik Israel-Palestin melalui *two-state solution* sebagaimana yang telah diputuskan dalam pelbagai resolusi Majlis Keselamatan Bangsa-bangsa Bersatu.

Sehubungan dengan itu, kehadiran peserta Israel ke WUF9 tidak wajar dilihat sebagai kononnya usaha Malaysia untuk mengadakan hubungan diplomatik dengan Israel kerana pendirian Malaysia amat jelas dalam hubungan dengan Israel. Sebaliknya, perhatian serta usaha perlu difokuskan kepada hasil penganjuran WUF9 dengan perancangan serta matlamat-matlamat yang dicapai demi kepentingan negara dan juga kesejahteraan rakyat Malaysia. Terima kasih.

Dato' Seri Dr. Wan Azizah binti Wan Ismail [Permatang Pauh]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri menjawab. Baguslah, *alhamdulillah*, tahniahlah, tetapi saya hendak tanya.

Tentu kerajaan mengetahui dengan lebih awal bahawa delegasi Israel akan turut bersama. Walaupun ada *clause* yang mengatakan kalau kita menjadi tuan rumah mestilah kita terima semua tetapi dunia mengetahui bahawa Israel masih meneruskan dasar merampas tanah rakyat Palestin sejak tahun 1967 dan membuka penempatan haram atau *illegal settlements*, dengan izin, di wilayah-wilayah Palestin yang diduduki Israel khasnya di Baitulmaqdis Timur.

■1050

Dasar penempatan haram Israel ini telah pun dikecam oleh US sendiri. Khasnya menerusi resolusi A/HRC/31/36 Human Rights Council pada 26 Mac 2016, bertajuk '*Israeli Settlements in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and in the occupied Syrian Golan*'. Saya quote ya inti pati antara resolusi itu dengan izin; "*Condemns the continuing settlement and related activities by Israel, including the expansion of settlements, the expropriation of land, the demolition of houses, the confiscation and destruction of property, the expulsion and displacement of Palestinians, including entire communities and the construction of bypass roads, which change the physical character and demographic composition of the occupied territories, including East Jerusalem and the Syrian Golan, and constitute a violation of the Fourth Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, of 12 August 1949, and in particular article 49 thereof*".

Jadi saya hendak tanya, soalan tambahan saya. Adakah kerajaan Malaysia yang ku cintai ini telah memohon kepada UN agar mengecualikan Israel dari penyertaan dalam *World Urban Forum Kuala Lumpur* bagi pertegasan pendirian kerajaan dan rakyat Malaysia menentang dasar penempatan haram Israel di Palestin. Apa implikasinya terhadap Malaysia jika kerajaan bertegas tidak membenarkan delegasi Israel itu daripada memasuki negara ini dan justeru dihalang daripada menyertai. Dikatakan kalau ada senyap-senyap, kenapakah dalam di kedai-kedai, kita boleh dapati barang *made from* Israel. Apakah kita mempunyai hubungan yang tidak diketahui umum. Terima kasih.

Dato' Sri Reezal Merican: Terima kasih Yang Berhormat. Saya rasa soalan yang ditanyakan oleh Yang Berhormat datang daripada pelbagai dimensi. Dimensi pertama adalah berkaitan dengan *the international relation* dan *the related protocols*. Sebagaimana yang telah dinyatakan tadi. Bila ada program-program yang berada di bawah payung PBB, kalau dianjurkan di luar daripada negara yang dikatakan Ibu Pejabat kepada PBB tersebut, maka Artikel 3 telah menegaskan ia perlu dibuka kepada kesemua keanggotaan PBB termasuk negara Israel.

Kalau di *quote* kan tadi tentang *United Nations Human Right Council Resolution*, 2016 kan. Saya rasa itu tidak lah sekuat *resolution* yang dicapai di *United Nations Security Council* dalam 2017, bulan Disember di bawah *resolution* 2334. *And motion* 2334 ini was brought dengan izin telah dibawa ke UNSC by none other than Malaysia. Dan usul itu menegaskan tentang *the illegal settlement of Israeli in Jerusalem*.

Untuk makluman Yang Berhormat, bahawa resolusi tersebut adalah kali pertama diputus dapat dicapai setelah 36 tahun. *The last resolution* untuk UNSC berkaitan dengan *Israeli illegal settlement in Jerusalem* was 1980. *So that was a momentous achievement* kita dapat dan akhirnya kita dapat capai dengan 14 penyokong. Semua P4 menyokong dan untuk kali pertamanya Amerika *abstained*. So kalau hendak anggap usaha, *the strive by our country to the plight of Palestinian, it cannot be more momentous than what we have achieved in resolution of UNSC...* [Tepuk]

Akan tetapi kalau hendak ambil tentang kehadiran ini sebagai satu ukuran bahawa seolah-olah kita tidak mendengar ataupun kita membelakangkan perjuangan Palestin, saya rasa itu adalah mungkin pandangan yang sama sekali bagi saya yang tidak begitu tepat.

Saya beri contoh, Indonesia WTO 2016 di Bali, bukan kata diplomat, Menteri Ekonomi Israel hadir. *It does not mean* kata bahawa Indonesia orang yang tidak menentang kekejaman yang dilakukan oleh Israel. Kalau pergi ke Turki, Turki ada kedutaan, *Mission in Tel Aviv*. Israel ada kedutaan di Ankara. *It doesn't mean* Erdogan adalah orang yang tidak menentang.

Bahkan dia dianggap sebagai pemimpin yang paling menentang. Kalau di Egypt kita lihat, bukan sekarang di zaman Morsi lagi, orang yang dikatakan *linked with Muslim brotherhood*. Morsi juga tidak pernah menutup kedutaan yang berada di Tel Aviv mahupun menutup kedutaan Israel di Kaherah. Itu jauh lebih teruk lagi daripada hanya kehadiran. Kerana kita hendak melihat apa yang disebut sebagai *aqallu dharurain*. Lihat *cost of benefit* yang mana lebih penting.

Dalam soal ini benda yang kita dapat capai hasil daripada penganjuran WUF jauh lebih tinggi dan lebih penting dan memberi kesan yang amat-amat baik kepada negara. Maka soal kehadiran itu kalau mengambil apa yang saya gambarkan saya fikir ia tidak wajar dijadikan alasan ataupun dijadikan sebagai alasan lah untuk mengatakan seolah-olah bahawa *government* ataupun Kerajaan Malaysia cuba untuk mengadakan hubungan diplomatik dengan Israel.

Dato' Seri Dr. Wan Azizah binti Wan Ismail [Permatang Pauh]: Minta maaf Yang Berhormat Menteri. Apakah kita mempunyai satu soalan bahawa sebelum dia orang datang... [Dewan riuh]

Dato' Seri Dr. Wan Azizah binti Wan Ismail [Permatang Pauh]: Berilah saya peluang.

Dato' Wira Othman bin Abdul [Pendang]: Ini buka dialog. Duduk lah.

Dato' Seri Dr. Wan Azizah binti Wan Ismail [Permatang Pauh]: Tidak jawab soalan saya. Apakah kerajaan...

Dato' Sri Reezal Merican: Tidak apa. Saya dengar.

Dato' Seri Dr. Wan Azizah binti Wan Ismail [Permatang Pauh]: Terima kasih, Yang Berhormat Menteri.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Cakap panjang sangat tadi. Soalan pun tidak *clear*.

Dato' Seri Dr. Wan Azizah binti Wan Ismail [Permatang Pauh]: Soalan saya tidak dijawab. Apakah Kerajaan Malaysia menyatakan tidak perlu lah jemput Israel kerana mereka telah membuat. Itulah yang saya hendak dijawab.

Dato' Sri Reezal Merican: Ada. Bukan itu saja Yang Berhormat. Saya hendak maklumkan ketika dia sampai, dia adalah satu-satunya perwakilan yang tidak disambut oleh *any of* pegawai daripada MOFA mahupun Polis Diraja Malaysia tidak beri keselamatan kepada dia. *That is the only one*. Kita serahkan kepada UN *because we do not welcome him but because of it was by invitation of UN then the entry was allowed*. Terima kasih.

Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd. Harun Narrashid [Kota Tinggi]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak tanya kepada Yang Berhormat Menteri. WUF ini ada program yang *sanctioned by United Nations* dan bukan kita jemput, dia jemput. Jadi kita terima pun sebagaimana Yang Berhormat Menteri cakap tadi kita tidak bertanggungjawab. Itu UN yang *handle*- itu yang *official*. Bagaimana pandangan Yang Berhormat Menteri ada juga orang senyap-senyap jumpa *delegate* dari negara lain seperti EU secara senyap-senyap. Tidak salah saya dulu pernah orang belah sana cakap, dia tidak cakap dia *defend* Palestin, dia akan *defend* Israel. Apa pandangan Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Dato' Sri Reezal Merican: Aniaya saya hendak menjawab soalan itu. Saya fikir beginilah dengan bahawa secara *anybody in the right frame of mind* tahu bahawa perjuangan kita tentang soal isu Palestin ini.

Soal isu Palestin ini bukan hanya kerajaan, saya yakin bahawa semua adalah perjuangan rakyat Malaysia ingin melihatkan Palestin sebagai sebuah negara yang berdaulat dan merdeka. Oleh sebab itu lah kita berpegang kepada *two-state solution*. Hakikat bahawa apa jua yang disebut kadang-kadang ia lebih bertujuan untuk pastikan bahawa akhirnya negara Palestin mendapat perjuangan dan pembelaan sewajarnya.

Oleh sebab itulah saya hendak maklumkan bila mana ada lawatan yang baru ini dikatakan yang dibisingkan sangat oleh sesetengah pihak, cuba kita kalau fikir secara rasional, pernah kita dengar ke waima seorang pun pemimpin daripada Palestin tampil kondem dan juga *criticize* mengatakan bahawa kehadiran diplomat daripada Israel ini telah sedikit sebanyak memberi kesan kepada hubungan kita dengan Palestin. Baik Hamas mahupun Fatah. Tidak ada. Bererti mereka tahu *international community as a whole*, mereka tahu bahawa perjuangan Malaysia dengan rakyat Malaysia terhadap kesengsaraan yang dialami oleh Palestin adalah sesuatu benda yang *real* dan dirasai oleh masyarakat dunia. Terima kasih.

3. Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan] minta Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah menyatakan, apakah perancangan pihak kementerian dalam membantu rakyat miskin membaik pulih rumah-rumah yang daif ataupun usang serta membina baru rumah bagi penduduk yang masih tidak memiliki rumah di kawasan pedalaman di kawasan Parlimen Kinabatangan.

Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah [Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob]: Terima kasih Yang Berhormat Kinabatangan. Untuk makluman Yang Berhormat, pelaksanaan program perumahan rakyat termiskin ataupun PPRT oleh kementerian adalah merupakan salah satu daripada inisiatif kerajaan untuk membasmi kemiskinan dan meningkatkan kesejahteraan rakyat.

■1100

Sepanjang RMKe-10, Parlimen Kinabatangan telah menerima bantuan sebanyak 730 unit rumah di bawah program PPRT iaitu 509 unit bina baru dan 221 unit untuk baik pulih. Manakala bagi RMKe-11, sebanyak 500 unit PPRT telah diagihkan di kawasan Parlimen Kinabatangan iaitu 90 unit bina baru dan 410 baik pulih iaitu tahun 2016 dan 2017.

Untuk makluman Yang Berhormat, secara *detail*-nya, untuk tahun 2017 bina baru adalah sebanyak 20, manakala baik pulih sebanyak 225. Bagi tahun 2018, kita telah meluluskan untuk bina baru sebanyak 15, manakala baik pulih sebanyak 250. Terima kasih Yang Berhormat.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Menteri memang tidak dapat dinafikan oleh mana-mana pihaklah bahawa kerajaan melalui Kementerian Luar Bandar dan Wilayah telah banyak memberi pembangunan dan bantuan perumahan PPRT ini kepada rakyat, bukan saja dari Kinabatangan bahkan di seluruh negara, di kampung-kampung khususnya.

Cuma kemusykilan yang saya hadapi di Kinabatangan mutakhir ini, terdapat lebih kurang 500 lebih permohonan daripada masyarakat kampung di Kinabatangan khususnya yang betul-betul daif, tidak berumah, ada yang rumah terlalu usang tidak boleh didiami, ada yang satu rumah empat, lima keluarga dan ini menjadi beban untuk saya berfikir, sampai saya tidak boleh tidur Yang Berhormat memikir macam mana hendak menyelesaikan. Saya percaya di Beluran pun perkara ini ada berlaku.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, tidak boleh tidur juga Yang Berhormat.

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Ya, jadi adakah pendekatan yang difikirkan oleh kementerian ini untuk membantu saya dan juga kawasan-kawasan yang lainlah. Macam mana hendak meringankan, hendak mengadakan rumah-rumah baru ini, sebab harganya RM65,000. Jadi kalau sudah 500, memang sudah berjuta-juta. Akan tetapi untuk makluman Yang Berhormat, mereka ini ialah penyokong tegar Barisan Nasional. Walau macam mana pun tiada rumah, mereka undi Barisan juga. Jadi mungkin ada cara kerajaan nak bantu supaya mereka ini mendapat rumah pada masa-masa akan datang. Terima kasih.

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob: Terima kasih Yang Berhormat. Saya pun nampak memang Yang Berhormat Kinabatangan kurang tidur sekarang memikirkan rumah, rambut pun dah putih tu [Ketawa] Sebenarnya semua termasuk saya pun tidak tidur memikirkan bagaimana kita nak selesaikan isu rumah terutamanya di Sabah dan sebagainya.

Dari segi bajet untuk pengetahuan Yang Berhormat, dari segi bajet ya, dari segi jumlah rumah yang kita beri kepada Sabah, amat besar sekali. Misalnya untuk bina baru, di seluruh Malaysia bagi tahun 2017, bina baru sebanyak 1,429. Bagi negeri Sabah, Sabah mendapat 550. Ini bermakna dari 1,429, Sabah dapat 550. Bayangkan betapa besarnya jumlah yang diberikan oleh pihak kementerian kepada Sabah kerana kita faham tentang masalah yang dihadapi oleh Sabah.

Walaupun bagaimanapun, ia bergantung pada peruntukan yang diberikan oleh pihak Kementerian Kewangan kepada kita, kementerian KKLW. Jadi walaupun kita cuba *adjust* beri yang terbanyak kepada Sabah, Sarawak dan sebagainya tetapi kekangan kewangan tersebut menyebabkan saya ada had ataupun *limit* untuk meluluskannya.

Walaupun bagaimanapun, *insya-Allah* setiap tahun, dengan cadangan dan sokongan daripada Ahli-ahli Parlimen daripada Sabah seperti Yang Berhormat Kinabatangan dan sebagainya, saya percaya akhirnya kita akan dapat menyelesaikan masalah ini walaupun mungkin tidak dalam masa yang terdekat. Akan tetapi kita akan cuba mendapatkan peruntukan tambahan yang lebih banyak untuk menyelesaikan isu rumah PPRT ataupun Rumah Rakyat Termiskin ini. Terima kasih.

Tuan Shamsul Iskandar @ Yusre bin Mohd. Akin [Bukit Katil]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak ucap terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri di atas jawapan yang diberikan dan saya harap Kementerian Kewangan akan memberikan dana yang lebih untuk rakyat khususnya di kawasan-kawasan kampung ini. Bagi mereka yang tidak dapat rumah lagi, saya ingat kali ini kasi tukarlah, jangan sokong lagi Barisan Nasional... [Dewan riuh]

Yang Berhormat, kerajaan sebagaimana Yang Berhormat tahu telah menyediakan satu pelan yang dipanggil pelan di bawah NKRA, khususnya untuk *uplift* dengan izin, keadaan ekonomi di kawasan kampung ini. Jadi saya ingin tanya, sejauh mana kejayaan satu program ini, disebut Program Kampung Abad Ke-21 untuk memastikan selain daripada isu rumah ini, masalah kemiskinan itu dapat ditangani dengan efektif di bawah pelan ini. Terima kasih.

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob: Terima kasih Yang Berhormat. Di bawah Program Kampung Abad Ke-21 ini, kita tidak melihat dari segi perumahan semata-mata seperti Yang Berhormat sebutkan tadi tetapi juga dari segi peningkatan ekonomi masyarakat luar bandar dan sebagainya. Di bawah pihak kementerian kita, kita mempunyai berbagai-bagai program selain daripada tumpuan kepada prasarana, bukan sahaja rumah tetapi dari segi jalan kampung, bekalan air luar bandar, bekalan elektrik luar bandar dan sebagainya, kita mempunyai program ekonomi.

Jadi sebab itu di bawah program ekonomi kita, kita bahagikan kepada dua kumpulan termasuk kumpulan wanita dan juga kumpulan belia di bawah program-program belia misalnya, Program *Rural Business Challenge* untuk kita melahirkan lebih ramai belia dan sebagainya untuk terlibat di dalam program keusahawanan yang dilaksanakan oleh kementerian.

Begitu juga dengan penduduk desa, misalnya Program Desa Lestari melalui permohonan desa oleh koperasi-koperasi dan sebagainya juga kita laksanakan. Program yang terbaharu misalnya Program Peningkatan Pendapatan (PPP) yang mana kita bantu dari segi masyarakat luar bandar untuk berniaga, untuk melibatkan dalam pertanian dengan memberikan input-input pertanian dan program-program latihan kepada mereka. Program *Quick Win*, misalnya, salah satu program yang sangat popular hari ini iaitu kita memberikan latihan kepada masyarakat luar bandar, wanita ataupun sesiapa. Selepas tamat latihan, kita berikan terus peralatan kepada mereka untuk mereka terus memulakan penghidupan, perniagaan dan sebagainya.

Kalau dulu mungkin mereka hanya dilatih tetapi selepas itu mereka terpaksa mencari *source* sendiri untuk memulakan perniagaan tetapi kali ini kita latih mereka. Sebagaimana contoh, kita latih mereka untuk membuat kek dan pastri misalnya. Habis saja kursus, dapat sijil, terus dapat peralatan dan sebagainya untuk mereka memulakan perniagaan. Jadi dari segi Program Kampung ataupun Desa Abad Ke-21 bukan sahaja kita fokus kepada pembangunan prasarana yang lengkap termasuk menyelesaikan masalah perumahan tetapi juga meningkatkan ekonomi dan juga satu lagi adalah dari segi pendidikan dan sebagainya. Terima kasih.

4. Tuan Laksamana Pertama (B) Haji Mohamad Imran bin Abd Hamid [Lumut] minta Perdana Menteri menyatakan untuk menstrukturkan semula organisasi *National Special Operation Force* (NSOF) dengan tidak meletak Anggota ATM dalam NSOF kerana mereka di bawah pemerintah Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong bukan di bawah Perdana Menteri Malaysia.

Menteri di Jabatan Perdana Menteri [Dato' Seri Dr. Shahidan bin Kassim]: Terima kasih. Tuan Yang di-Pertua, Pasukan Operasi Khas Nasional, *National Special Operation Force* (NSOF) telah ditubuhkan pada 28 Februari 2017 melalui inisiatif *National Blue Ocean Strategy* (N-BOS) *Four - Creating Blue Ocean Strategy in National Security*. NSOF merupakan sebuah pasukan tindak balas pantas yang menghimpunkan elemen-elemen pasukan khas dari Angkatan Tentera Malaysia (ATM), Polis Diraja Malaysia dan juga Agensi Penguat kuasa Maritim Malaysia.

Sekiranya berlaku insiden ancaman keselamatan yang menggugat keselamatan negara khususnya mengenai keganasan, elemen-elemen pasukan khas ini akan digerakkan di bawah banner NSOF mengikut arahan dan pemerintahan Jawatankuasa Perancang Gerakan Kebangsaan (JPGK) yang dipengerusikan secara bersama oleh Panglima Angkatan Tentera dan Ketua Polis Negara selepas *initial directive* dikeluarkan oleh Majlis Keselamatan Negara.

■1110

Untuk makluman Tuan Yang di-Pertua, setiap anggota dan elemen NSOF masih bernaung di bawah perkhidmatan masing-masing sama ada ATM, PDRM atau APM.

Oleh yang demikian, tidak timbul sebarang isu mengenai anggota NSOF diletakkan di bawah Yang Amat Berhormat Perdana Menteri. Oleh kerana atur gerak operasi NSOF adalah di bawah arahan JPGK seperti mana yang saya nyatakan tadi, adalah dipengerusikan bersama oleh pemimpin utama iaitu ATM dan juga pemimpin utama PDRM. Terima kasih.

Tuan Laksamana Pertama (B) Haji Mohamad Imran bin Abd Hamid [Lumut]:

Tuan Yang di-Pertua, sebelum ini soalan saya dijawab oleh Yang Berhormat Menteri bahawa kewujudan NSOF adalah di bawah arahan MKN yang ke berapa, saya tak ingat tetapi di bawah Majlis Keselamatan Negara. Nampaknya daripada jawapan hari ini, NSOF telah di struktur semula, kalau apa yang dijawab oleh Yang Berhormat Menteri hari ini.

Jadi, cuma kebimbangan saya apabila melibatkan angkatan tentera dalam satu tindakan yang melibatkan orang awam, jika berlaku kematian, saya bimbang pihak warga angkatan tentera tidak mempunyai kuasa, *license to kill*. Maka, sebab itu saya kata ia tidak harus dilibatkan dalam satu *force*. Kalau NSOF ini dikatakan di bawah MKN, MKN tidak ada kuasa untuk mewujudkan satu *force*. Ia boleh mewujudkan satu jawatankuasa sahaja.

Oleh yang demikian, kalau ia telah di struktur semula, saya amat bersetuju. Akan tetapi saya ingin menasihatkan bahawa penglibatan angkatan tentera, melibatkan orang awam, ia menjadi satu isu nanti. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Seri Dr. Shahidan bin Kassim: Jadi, apa soalnya Yang Berhormat? Soalnya ialah Yang Berhormat sudah jawab sendiri dan saya telah menjawab. Jadi, terima kasih. NSOF akan digerakkan dengan sebaik mungkin untuk menangani pelbagai masalah, terutamanya berhubung dengan keganasan.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya melihat penubuhan NSOF ini merupakan satu keprihatinan kerajaan yang serius tentang ancaman-ancaman yang boleh menggugat keselamatan dan kedaulatan negara. Seperti yang kita tahu, NSOF ini merupakan suatu inisiatif NBOS 4 yang mana menggabungkan ATM, PDRM dan juga APMM. Sudah tentulah ia terbaik dari satu aspek kerana menggabungkan *skill* dan *experience* yang berbeza.

Saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat Menteri, adakah kerajaan bercadang untuk meningkatkan atau menambahkan lagi kakitangan dan pegawai-pegawai yang terlibat dalam NSOF? Bagaimanakah Kementerian memantau kecekapan dan gerak kerja NSOF ini sendiri untuk kebaikan negara kita? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Seri Dr. Shahidan bin Kassim: Terima kasih. Sebelum itu, saya hendak-seperti Yang Berhormat Lumut tanya soalan tadi, bagaimana- apakah ia ditubuhkan oleh MKN? Akan tetapi ia telah ditubuhkan oleh satu mesyuarat *National Strategy Execution Summit* yang dipengerusikan oleh KSU, maka pasukan ini telah ditubuhkan pada 28 Julai 2011. Yang Amat Berhormat Perdana Menteri, selaku Pengerusi MKN menandatangani arahan eksekutif ini pada 28 Februari sebagai punca kuasa penubuhan NSOF. Itu dia kedudukan Yang Berhormat.

Jadi, berhubung sama ada kita akan tambah ataupun tidak anggota. Kita akan tambah anggota dan juga lain-lain pangkat dari semasa ke semasa mengikut keperluan. Pada masa sekarang ini, kita mencukupi anggota yang ada dan kita bersiap siaga untuk menghadapi segala bentuk keganasan dan juga lain-lain lagi. Ini merupakan satu unit khas yang bertujuan untuk menangani apa yang saya telah sebutkan. Jadi, kalau berlaku apa-apa ancaman kepada keselamatan negara, kita sudah ada pasukan yang mempunyai pelbagai bidang kemahiran untuk menghadapinya. Terima kasih.

5. Dato' Dr. Noraini binti Ahmad [Parit Sulong] minta Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat menyatakan, apakah inisiatif dan usaha yang telah dirancang di antara pihak Kementerian bersama NGO berkaitan di negara ini dalam mencari strategi terbaik mengekang isu keganasan dan ekstremisme terhadap wanita di semua peringkat.

Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat [Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Bismillahir Rahmanir Rahim. Assalamualaikum warahmatullaahi wabarakaatuh.* Terima kasih juga kepada Yang Berhormat Parit Sulong.

Tuan Yang di-Pertua, isu keganasan terhadap wanita merupakan satu isu serius dan tidak boleh dipandang ringan. Kesan emosi yang mendalam dan berpanjangan boleh diakibatkan daripada impak keganasan yang dilakukan terhadap wanita dan anak-anak dalam jagaan mereka. Itu adalah antara sebabnya dalam pelaksanaan Tahun Memperkasa Wanita 2018, salah satu sektor yang menjadi fokus adalah sektor keselamatan yang berkait rapat dengan komitmen kerajaan dalam menangani keganasan terhadap wanita.

Dalam situasi negara ini yang semakin maju daripada segi ekonomi dan teknologi, adalah amat menyedihkan apabila sering kali mendengar laporan mengenai kes wanita yang diperlakukan dengan keganasan seperti dipergunakan, dipukul, diperdagangkan dan didera. Keharmonian sesebuah masyarakat dan pertumbuhan ekonomi boleh terjejas disebabkan berlakunya pencabulan hak asasi ini.

Di atas kesedaran ini, tanda sokongan seluruh masyarakat penting untuk sama-sama menentang keganasan terhadap wanita. Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat dan agensi di bawahnya iaitu Jabatan Pembangunan Wanita telah mengadakan pelbagai inisiatif dengan kerjasama pertubuhan bukan kerajaan (NGO) dalam mengekang isu keganasan dan ekstremisme terhadap wanita. Antara inisiatif yang telah dilaksanakan adalah seperti berikut:

- (i) Dasar Wanita Negara dan Pelan Tindakan Pembangunan Wanita. Dasar Wanita Negara dan Pelan Tindakan Pembangunan Wanita telah menggariskan strategi dan tindakan yang perlu diambil oleh agensi-agensi kerajaan, sektor swasta dan NGO dalam memperkasakan wanita. Pelan Tindakan Pembangunan Wanita ini merangkumi 13 sektor utama dan salah satunya adalah keganasan terhadap wanita. Antara strategi di bawah sektor ini adalah meningkatkan pengetahuan wanita bagi mencegah keganasan serta membangunkan kemahiran mempertahankan diri di kalangan wanita;
- (ii) mengadakan Seminar Literasi Undang-undang. Program ini bertujuan untuk memberikan pengetahuan dan kesedaran kepada masyarakat mengenai hak-hak mereka sekiranya terlibat dalam isu keganasan dalam rumah tangga serta bagaimana untuk mendapatkan bantuan daripada segi perundangan. Program ini juga turut menekankan dan memberikan pendedahan mengenai penglibatan dalam isu ekstremisme dan kumpulan pengganas yang amat membimbangkan;
- (iii) Seminar Wanita Anti Jenayah (WAJA). Program ini bertujuan untuk meningkatkan pengetahuan dan kesedaran dan advokasi kepada masyarakat mengenai isu-isu keganasan yang menjadikan wanita sebagai mangsa seperti keganasan rumah tangga, keldai dadah, eksploitasi dalam siber, gangguan seksual, pemerdagangan manusia dan lain-lain. Selain itu, program berbentuk praktikal iaitu demonstrasi menyelamatkan diri telah dilaksanakan di peringkat negeri yang bertujuan untuk memberikan pendedahan kepada peserta mengenai langkah-langkah untuk menyelamatkan diri daripada menjadi mangsa keganasan;
- (iv) Program Respek Wanita. Program ini bertujuan untuk memberi kesedaran kepada masyarakat dalam usaha mencegah dan menangani isu keganasan terhadap wanita. Antara objektif program ini adalah memberi kesedaran kepada kaum lelaki agar sentiasa melindungi, menyayangi, menghormati dan menghargai wanita di sekelilingnya, termasuklah ibu, kakak, adik-adik, rakan, teman wanita dan isteri;

- (v) sesi konsultasi bersama pihak berkepentingan menangani keganasan terhadap wanita bersama pertubuhan bukan kerajaan (NGO). Program sesi konsultasi bersama pihak berkepentingan menangani keganasan rumah tangga telah dianjurkan secara bersama dengan NGO, *Women's Aid Organization* (WAO) pada 26 Oktober 2017. Sesi ini yang telah dihadiri oleh wakil kementerian, jabatan, agensi kerajaan serta NGO bagi membincangkan isu keganasan rumah tangga dan jalan bagaimana mangsa keganasan dapat dibantu serta keperluan mewujudkan satu garis panduan bagi menguruskan kes-kes ini; dan
- (vi) *sharing of best practices*. Taklimat daripada pakar antarabangsa dalam isu keganasan terhadap wanita telah juga diadakan pada 12 Februari 2018 ini, di mana satu gerak kerja bersepadu diolah antara kementerian, jabatan, agensi kerajaan dengan NGO-NGO yang berkaitan bagi memantau isu keganasan rumah tangga.

Pihak kerajaan percaya bahawa strategi terbaik dalam mengekang isu keganasan dan ekstremisme terhadap wanita adalah melalui pendekatan undang-undang serta mewujudkan pelan tindakan yang khusus dalam menangani keganasan terhadap wanita dan ekstremisme di kalangan wanita.

Dengan strategi yang telah diaturkan dalam Pelan Tindakan Wanita Negara, kementerian percaya keganasan terhadap wanita dan ekstremisme di kalangan wanita dapat dikekang dengan kerjasama daripada semua pihak, termasuk juga NGO, komuniti dan Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian.

Dato' Dr. Noraini binti Ahmad [Parit Sulong]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak mengucapkan ribuan terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri yang menjawab soalan ini dan juga dalam waktu yang sama saya hendak mengucapkan juga tahniah kepada pihak kementerian. Oleh kerana saya percaya inisiatif yang disebut oleh Yang Berhormat Menteri dan juga program-program pihak kementerian ini sedikit sebanyak dapat membantu meningkatkan lagi Indeks Kebahagiaan Malaysia di mata dunia.

■1120

Jadinya, selain daripada itu, soalan tambahan saya kepada pihak kementerian adalah bagaimanakah pihak kementerian menilai tahap keganasan ekstrem di Malaysia ini, sama ada ia berada di tahap yang membimbangkan? Saya juga hendak mohon dalam waktu yang sama Yang Berhormat Menteri untuk berkongsi kejayaan program-program kementerian yang dibuat secara bekerjasama dengan badan-badan bukan kerajaan ataupun NGO khususnya untuk menangani dan mengekang isu keganasan ekstrem terutamanya di kalangan wanita. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih kepada Yang Berhormat Parit Sulong. Pertama, di atas pengiktirafan di atas usaha kerajaan dan kementerian dan keduanya, di atas soalan tambahan.

Pertamanya, soalan itu adalah tahap keadaan sekarang, ekstremisme dan juga keganasan terhadap kaum wanita. Walaupun tahap itu tidaklah sebegitu tinggi dan tidaklah terlalu membimbangkan, namun kerajaan dan Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat tidak memandang sepi terhadap apa yang berlaku dalam negara kita. Disebabkan itulah maka kementerian telah awal-awal lagi mengadakan undang-undang keganasan terhadap dalam keluarga dan juga dipinda baru-baru ini pada tahun 2017 untuk memastikan wanita yang menjadi mangsa terhadap penderaan dan juga keganasan ini dapat diberikan perlindungan yang segera dan cepat tanpa melalui perundangan. Sebaik sahaja kita menerima aduan, maka perlindungan dengan segera dapat diberikan kepada kaum wanita yang menjadi mangsa.

Ingin saya berkongsi dengan Dewan yang mulia ini dan juga dengan Yang Berhormat Parit Sulong bahawa sejak diperkenalkan pada tahun 2001 hingga 2016 iaitu satu peruntukan bantuan khas Perbendaharaan untuk pertubuhan bukan kerajaan (NGOs) dalam negara kita ini di bawah kementerian ini untuk membolehkan satu kerjasama yang erat, yang jitu di antara kementerian dan juga NGOs bagi melindungi dan membantu kaum wanita dalam pelbagai aspek termasuklah dalam soal perlindungan dalam kes-kes keganasan dan ekstremisme ini.

Sejak mula diperkenalkan sehinggalah 2016, kerajaan telah membelanjakan RM78,542,914.61 untuk membantu 1,771 NGO bagi melaksanakan 4,318 program pembangunan wanita, keluarga dan masyarakat kepada 850,660 peserta wanita, *alhamdulillah*.

Ingin juga saya maklumkan di sini kepada Yang Berhormat dan kepada Dewan yang mulia ini bahawa sepanjang tahun 2014 sehingga 2017, kementerian telah bekerjasama dengan lapan pertubuhan bukan kerajaan untuk melaksanakan 28 program menangani keganasan wanita yang melibatkan 3,880 peserta dengan jumlah peruntukan RM261,130. Ini dilaksanakan di seluruh negara termasuklah di Sabah, Sarawak dan di seluruh Semenanjung Malaysia ini dengan pelbagai NGOs wanita yang ada di sini. *Alhamdulillah*, hubungan yang baik ini membolehkan kita mencapai ramai wanita supaya mereka dapat ilmu, dapat pengetahuan dan juga didedahkan dengan keperluan-keperluan yang mereka perlukan dalam menangani keganasan terhadap diri mereka. Terima kasih.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Pertama sekali saya hendak mengalu-alukan pelajar-pelajar daripada pedalaman Sabah dan Sarawak yang belajar di Selangor, tengah melawat Dewan yang mulia ini, di kawasan semua Sabah dan Sarawak termasuk Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Tuan Yang di-Pertua, saya hendak bertanya soalan tambahan kerana walaupun tadi Yang Berhormat Timbalan Menteri kata kementerian bekerjasama dengan pihak NGO wanita untuk membantu mereka. Akan tetapi saya selalu rasa kerajaan terlalu bergantung kepada NGO untuk melaksanakan kerja-kerja sosial ini.

Saya hendak tanya Yang Berhormat Timbalan Menteri, berapakah orang kaunselor dan juga pekerja sosial yang dilantik atau yang berkhidmat dengan kementerian yang menjalankan usaha untuk mendidik dan juga menginsafkan dan meningkatkan kesedaran wanita tentang bila mereka menghadapi keganasan, apa yang harus mereka lakukan kalau mereka menghadapi masalah dan sebagainya? Pelbagai kaunseling haruslah dilaksanakan, sebenarnya yang pekerja-pekerja sosial ini haruslah di-adalah penjawat awam.

Saya hendak tanya, berapa orang dilantik dan juga berapakah peruntukan yang diberikan oleh pihak kementerian kepada NGOs yang bekerjasama, berusaha sama dengan pihak Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat ini?

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih kepada Yang Berhormat Seputeh. Sebelum saya menjawab Tuan Yang di-Pertua, saya juga mengalu-alukan kehadiran para penyokong dan anak-anak muda daripada kawasan saya yang ada di Parlimen pada hari ini... [*Tepuk*]

Untuk makluman Yang Berhormat Seputeh dan Dewan yang mulia ini, soalan yang kedua tadi itu telah pun saya jawab tadi. Saya telah mengatakan bahawa sejak daripada mula kementerian ini memperkenalkan program bekerjasama dengan NGOs ini, kita telah berbelanja lebih RM78,542,914.61 dan bilangan NGOs yang terlibat bekerjasama dengan kementerian ialah 1,771 NGOs daripada 2001 hingga 2016. Untuk 2014 hingga 2017, khusus untuk melaksanakan program keganasan wanita sahaja lapan pertubuhan yang telah bekerjasama dengan kita dan 28 program dilaksanakan dengan perbelanjaan RM261,130. Jadi memang kita sentiasa bekerjasama dengan NGOs tetapi tidaklah kita mengharapkan kepada NGO sahaja untuk melaksanakan program.

Yang Berhormat, sebenarnya tujuan ini adalah bagi memastikan NGOs kita yang ramai dalam negara kita ini dapat kita *empower*, kita perkasakan juga untuk dapat turun padang bersama-sama dengan kerajaan kita. Itu juga menjadi hasrat mereka yang selalu meminta dan memohon kepada kementerian, "*Bantu kami untuk laksanakan program untuk wanita*". Jadi Kerajaan Barisan Nasional ini adalah kerajaan yang prihatin. Tentulah kita ingin bekerjasama dengan NGOs kita bagi dapat kita menangani apa jua masalah dalam negara kita ini secara bersama-sama. Kita merakyatkan program-program kerajaan itu melalui NGOs.

Berkaitan dengan kaunselor tadi Yang Berhormat, secara sekarang ini saya tidak dapat memberikan bilangan berapa kaunselor yang ada tetapi kita ada kaunselor di seluruh negara.

Di setiap daerah dalam negara kita Malaysia ini, kita ada kaunselor. Kaunselor kita bertugas dengan Jabatan Pembangunan Wanita, kaunselor kita ada di Jabatan-jabatan Kebajikan kita di setiap daerah di seluruh negara dan mereka ini adalah orang yang sudah dilatih, di-*train* untuk boleh memberikan kaunseling kepada apa juga permasalahan termasuklah wanita yang berhadapan dengan masalah keganasan.

Selain daripada itu, kita juga mempunyai rakan-rakan kaunselor lagi yang berdaftar dengan kementerian ini yang ada di seluruh negara ini, yang boleh sama-sama membantu kita apabila mereka diperlukan untuk memberikan kaunseling kepada sesiapa sahaja, termasuklah wanita kita yang memerlukan kaunseling. Terima kasih.

Puan Hajah Zuraida binti Kamaruddin [Ampang]: *Speaker, one more?*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Saya jemput Yang Berhormat- cukuplah Yang Berhormat.

Puan Hajah Zuraida binti Kamaruddin [Ampang]: Hei, sudah bisik-bisik pun tidak boleh.

6. Tuan Tan Kok Wai [Cheras] minta Menteri Kesihatan menyatakan, anggaran rakyat Malaysia yang menderitai berbagai tahap kemurungan- *depression*, sebab musababnya dan rawatan pemulihannya.

Timbalan Menteri Kesihatan [Dato' Seri Dr. Hilmi bin Yahaya]: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih kepada Yang Berhormat Tuan Tan Kok Wai, Ahli Parlimen Cheras. Soalan ini berkenaan dengan kemurungan ataupun *depression* Tuan Yang di-Pertua.

Ini adalah sebahagian daripada kesihatan mental. Kalau ikut *survey* kesihatan mental yang pelbagai ini, perangkaannya adalah 29.3 peratus, Tuan Yang di-Pertua. Bagi kemurungan pula, ini khas untuk kemurungan, Kajian Kesihatan dan Morbiditi Kebangsaan Malaysia pada tahun 2011 mendapati *prevalence* kemurungan iaitu salah satu gangguan mental, yang membuat kajian kepada *population* yang 16 tahun ke atas, didapati 1.8 peratus adalah terkena dengan masalah *depression*, Tuan Yang di-Pertua.

Kajian lagi dibuat di Kementerian Kesihatan melalui saringan Minda Sihat yang dijalankan di klinik kesihatan dan komuniti pada tahun 2017, didapati dari sampel yang telah dibuat 273,203 orang, didapati 4.03 peratus menunjukkan tanda-tanda kemurungan pada tahap ringan, 1.26 peratus pada tahap sederhana dan 0.62 peratus di tahap yang teruk.

■1130

Kemudian ada lagi *survey* yang telah dibuat Tuan Yang di-Pertua. Iaitu saringan Program Minda Sihat melalui kerjasama Kementerian Pendidikan. Ini dibuat kajian ke atas para pelajar Tingkatan 4 yang melibatkan seramai 253,196 orang pelajar dan didapati 3.45 peratus mengalami kemurungan, Tuan Yang di-Pertua. Hal ini berbanding dengan perangkaan WHO di peringkat ASEAN lebih kurang sama peratusannya, Tuan Yang di-Pertua. Sebab-sebab kemurungan antaranya adalah, gangguan kimia di dalam otak dan juga masalah regulasi *mood* yang tidak teratur, faktor genetik, peristiwa kehidupan yang tidak dapat ditangani dan terlibat juga dengan penggunaan ubat-ubatan, Tuan Yang di-Pertua.

Tentang rawatan pula, rawatan pemulihan bagi kemurungan tahap ringan dan sederhana, kita adakan sesi kaunseling, Tuan Yang di-Pertua. Selain daripada itu, tentang Kemahiran Gaya Daya Tindak dan teknik *relaxation*. Manakala bagi tahap teruk, individu akan dirujuk kepada pakar perubatan keluarga ataupun pakar psikiatri. Sekarang ini Tuan Yang di-Pertua, di Malaysia terdapat empat sesi psikiatri iaitu di Permai, Johor, di Tanjung Rambutan, Perak, Bukit Padang, di Sabah dan Sentosa, di Sarawak.

Selain daripada itu, terdapat juga 33 buah hospital kerajaan di seluruh Malaysia yang menawarkan perkhidmatan kaunseling dan psikoterapi. Terdapat juga 761 buah klinik di seluruh Malaysia yang memberikan perkhidmatan Klinik Kesihatan Mental dengan lebih daripada 200 orang pakar perubatan keluarga yang terlatih dari aspek kaunseling dan *psychoeducation* di dalam merawat kemurungan, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Tan Kok Wai [Cheras]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Daripada jawapan Yang Berhormat Timbalan Menteri, itu menunjukkan tahap ataupun bilangan kemurungan pesakit di kalangan rakyat Malaysia adalah besar dan membimbangkan. Saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat, walaupun kemurungan itu terjadi ke atas seseorang pesakit adalah berpunca daripada banyak sebab, saya nampak ada kemungkinan kelalaian yang berlaku di pihak kementerian dengan sengaja ataupun tidak.

Saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat, adakah kementerian pernah menjalankan kaji selidik untuk menentukan punca-punca lain yang menyebabkan atau memburukkan kemurungan itu termasuklah masalah ekonomi? Masalah ekonomi akibat kegagalan dasar kerajaan, salah urus pentadbiran seperti kos sara hidup, GST dan sebagainya yang membebankan rakyat dan membawa tekanan mental?

Beberapa Ahli: Betul! Betul!

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Mana ada orang jadi macam itu.

Tuan Tan Kok Wai [Cheras]: Tuan Yang di-Pertua, sehubungan itu, adakah Yang Berhormat Menteri bersetuju bahawa liputan manfaat perubatan- *medical benefit coverage*, terutamanya perlindungan insurans swasta harus merangkumi rawatan penyakit mental seperti *anxiety* dan *depression* yang pada masa sekarang dikecualikan daripada hampir semua perlindungan insurans swasta? Walaupun ini, Yang Berhormat Timbalan Menteri mungkin mengelakkan jawapannya kerana bertolak kepada Kementerian Kewangan tetapi ini satu perkara yang harus dikaji juga oleh Kementerian Kesihatan. Sama ada penyakit itu harus di-*recommend*-kan sebagai satu pertimbangan untuk di-*cover* oleh insurans?

Dato' Seri Dr. Hilmi bin Yahaya: Ya untuk Yang Berhormat Cheras, soalnya berkenaan dengan kemurungan tetapi bila soalan tambahan Tuan Yang di-Pertua, sudah terlibat dengan semua, merangkum semua kesihatan mental termasuk *anxiety*, stres dan pelbagai dan- penyakit ini sampai daripada yang paling ringan sehingga ke *overt*, maknanya penyakit mental lah. *Schizophrenia*, *Manic Depressive Disorder* (MDP) ataupun sekarang yang dipanggil *Bipolar*. Itu semua, jadi, *the whole range* ya. Akibat sebabnya memang banyaklah tadi yang disebut oleh Yang Berhormat Cheras. Akan tetapi tidak termasuk GST, Tuan Yang di-Pertua [Ketawa] Kalau dari segi ekonomi, yang masalah sebenarnya yang paling banyak di Pulau Pinang masalah ekonomi di Pulau Pinang sekarang sepuluh tahun kebelakangan ini...

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Yang Berhormat Menteri, minta bukti! Minta bukti masalah ekonomi di Pulau Pinang. Boleh saya tahu?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Batu Kawan, duduk Yang Berhormat.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Saya rasa Dewan Rakyat perlu tahu apa bukti isu ekonomi di Pulau Pinang yang tidak dihadapi oleh penduduk-penduduk di Pekan di negeri Pahang sendiri, Sarawak, Sabah, Perak. Takkan lah Yang Berhormat Menteri- *gentleman* sikit. Janganlah *target* Pulau Pinang macam ini.

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Banyak buktilah. Tidak payahlah suruh Yang Berhormat Menteri jawab.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, Yang Berhormat Batu Kawan. Duduk Yang Berhormat Batu Kawan.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: *It's not cool* lah, Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, duduk. Duduk.

Dato' Seri Dr. Hilmi bin Yahaya: Memang, jadi, pelbagai sebab Tuan Yang di-Pertua termasuklah masalah keluarga, masalah ekonomi, pelbagai. Boleh merangkumi semua menyebabkan penyakit mental yang tadi saya sebut awal tadi Tuan Yang di-Pertua, 29.3 percent yang melanda masyarakat Malaysia.

Jadi, memang pihak kementerian, kita ada kemudahan banyak termasuklah di klinik-klinik kalau ada masalah mereka boleh pergi. Selain daripada itu, rakyat kita yang sihat ini, kita kena terutama sekali keluarga masing-masing kena tahulah bagaimana hendak mengesan anak ataupun ahli keluarga yang sudah terkena dengan masalah *depression*, *mental illness*, *mental health* dan sebagainya. Maknanya ini, maksud saya bukan hanya individu ataupun pihak kerajaan ataupun kementerian sahaja yang kena ambil tahu tetapi semua masyarakat kena juga tahu dan kena kenal pasti, boleh kenal pasti tentang penyakit-penyakit yang mental berlaku di kalangan anggota keluarga.

Dalam hal ini, Bahagian Pendidikan Kesihatan memang ada program di klinik-klinik kita- saya sebut tadi ada 761 buah klinik di seluruh Malaysia yang memberikan tawaran tentang penyakit yang menjalankan rawatan tentang penyakit mental, Tuan Yang di-Pertua. Banyak- jadi, *no problem*. Cuma, saya harap masyarakat kita kena ambil tahu kena ada kepedulian tentang penyakit-penyakit mental dan patut dikesan dari awal dan boleh buat *intervention* yang awal, Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Eh, takkan bangun lagi? Ya, kita dengar dulu ini 'pro' GST Yang Berhormat Bagan Serai, ada kemurungan tak? Sila.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. GST jadi *depression* tidak ada. Yang ada bila dengar ceramah pembangkang jadi terkeliru itu ada yang boleh menyebabkan *depression*. Kalau dibiarkan berlanjutan, kronik. Tuan Yang di-Pertua, sedikit stres memang ada. Contohnya sekaranglah hendak menghadap pembangkang ini memang ada stres. Akan tetapi, itu perkara biasa bagi seorang pelajar, seorang pekerja...

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Mana menghadap pembangkang, menghadap Tan Sri Rais Yatim dengan Rafidah Aziz.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Ataupun sama ada seorang boss, ataupun seorang pekerja di jabatan. Walau bagaimanapun, kalau tidak ada stres tidak ada *improvement*. Kita tidak ada *desire*...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Soalan ya.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Saya memang nak pergi kepada- sebab apa, cerita kemurungan ini ada banyak faktor. Itu satu topik yang agak besar. Kemurungan, *depression*. Akan tetapi, majoritinya disebabkan oleh stres. Saya hendak rujuk terus kepada kes pelajar-pelajar perubatan. Saya dalam masa sesi ini, saya pernah jumpa dengan pelajar-pelajar yang baru balik dari luar negara kerana stres. Tidak boleh bekerja. Ada yang...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Itu bukan soalan.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Dia baca tak boleh stres. Ada *graduates*, sekarang ini yang tidak dapat kerja lapan ke sembilan bulan itu pun stres. Akan tetapi stres itu bukan sampai ke tahap kemurungan, *depression*.

Jadi, Tuan Yang di-Pertua saya hendak tanya ada pelajar-pelajar perubatan yang ada *graduates* yang jadi *housemen*, tidak tahan. Stres, hendak berhenti kerja. Ada juga *housemen*, yang *go into depression*. Maknanya, *severe stress* bagi dia. Jadi saya mahu tanya Yang Berhormat Menteri, bagaimana kementerian memperbaiki masalah ini? Bagaimana, apakah kekangan apakah *problem* untuk kita rawat *medical graduates* yang *go into severe depression*? Adakah kita buat *follow-up*? Bagaimana masa depan mereka? Atau adakah mereka ini hilang setelah belajar enam ke tujuh tahun hilang? Akan tetapi yang pastinya, Tuan Yang di-Pertua, tidak ada sangkut paut dengan GST lah.

■1140

Dato' Seri Dr. Hilmi bin Yahaya: Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Bagan Serai, yang saya faham Yang Berhormat Bagan Serai bangkitkan ialah tentang masalah pelajar-pelajar perubatan yang pergi keluar negara atau belajar dalam negara enam tahun, kemudian stres kerana menunggu giliran hendak dapatkan *housemanship*.

Ini memang setiap tahun terdapat lebih daripada 5,000 orang *graduate* dari dalam negeri dan luar negara yang balik dan- sebagai tindakan proaktif seperti yang telah kita buat setahun yang lalu iaitu kita ambil mereka untuk *on contract basis*. Sebab perjawatan tidak cukup, jadi kita ambil mereka *on contract basis* dan sekarang ini adalah tahun kedua.

Jadi itu kita cuba hendak mempercepatkan, tetapi masalahnya, tempat latihan masih tidak cukup lagi, belum cukup dan juga masalah sebahagian daripada mereka yang buat *housemanship* ini, *at least* 30 peratus daripada mereka gagal membuat dalam masa dua tahun. Dia buat lebih, kadang-kadang sampai dua tahun setengah hingga tiga tahun kerana tidak begitu efisien. Jadi, mereka kena *extend*. Jadi ini juga mengambil tempat *houseman* 30 peratus. Jikalau 10,000, bermakna lebih kurang- *at one time* ada 10,000 *houseman*. Bermakna lebih kurang 3,000 yang kena sambung *housemanship* dia kerana dia tidak efisien.

Ada pelbagai sebablah, Tuan Yang di-Pertua. Ada yang datang balik daripada luar negara, masalah terminologi, Tuan Yang di-Pertua. Dia belajar di negara yang dia belajar itu, dia menggunakan terminologi bahasa dia. Balik datang sini kita guna bahasa Inggeris. Terminologi dia sangat berbeza, jadi dia kena belajar semula.

Ada pula yang di negara lain yang pelajar tidak ada peluang untuk hendak *examination*, untuk periksa pesakit, cuma dia bawa pesakit ke dewan, ke *lecture hall*, kemudian dia tunjuk, selepas itu pelajar tidak ada peluang. Jadi, balik di sini baru hendak belajar, hendak buat periksa pesakit. Hendak ambil *history* pun kadang-kadang dia kurang cekap.

Jadi, ini masalah banyak dan ini sebab antara yang menyebabkan *stress* kepada mereka. Ada yang mengambil cuti sendiri dan sebagainya. Jadi, banyaklah kalau saya hendak sebut. Jadi memang ini kita ambil perhatian serius dalam perkara ini, Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Tolong ubat Yang Berhormat Bagan Serai itu. Dia pun *stress* jadi calon atau tidak.

7. Datuk Joseph Salang Gandum [Julau] minta Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah menyatakan, jadual pembinaan loji baru bekalan air terawat di Daerah Julau, Sarawak serta kerja-kerja penyaluran air ke kediaman penduduk setempat.

Timbalan Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah [Datuk Alexander Nanta Linggi]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya bangun untuk menjawab soalan nombor tujuh.

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Julau, pihak kementerian sedang dalam proses untuk melantik perunding bagi tujuan kajian dan reka bentuk projek ini dan dijangka selesai pada bulan April 2018 ini. Kajian kebolehlaksanaan projek akan dilaksanakan dalam tempoh enam hingga lapan bulan selepas pelantikan perunding. Projek ini juga perlu melalui proses Makmal Pengurusan Nilai, *Value Management Lab*, dan Makmal Kejuruteraan Nilai sebelum boleh ditender. Projek ini sekarang dijangka akan ditender pada bulan Ogos tahun 2019. Sekian, terima kasih.

Datuk Joseph Salang Gandum [Julau]: Tuan Yang di-Pertua, saya ucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri yang telah memberi jawapan tadi. Berkenaan bekalan air di kawasan Julau juga, Tuan Yang di-Pertua, saya ingin tahu mengapakah fasa 2 projek-projek bekalan air di Pakan belum dilaksanakan? Walaupun fasa 1 lama telah berakhir, tetapi dijanjikan fasa 2 akan bermula selepasnya fasa 1 berakhir. Terima kasih.

Datuk Alexander Nanta Linggi: Tuan Yang di-Pertua, memang fasa 2 berikutnya selesai sahaja fasa 1. Jadi, itu dalam proses. Untuk makluman Yang Berhormat, ada lagi fasa 3 dalam Rancangan Malaysia Kesebelas yang dikemukakan oleh Kerajaan Negeri Sarawak.

Jadi, di kawasan Yang Berhormat ini ada fasa 1 yang telah selesai, fasa 2 yang ditanya oleh Yang Berhormat tadi saya telah jelaskan dan fasa ketiga pula ada juga dihantar oleh Kerajaan Negeri Sarawak yang melibatkan banyak kampung-kampung di sepanjang jajaran *pipeline* paip yang akan dibina itu.

Untuk makluman Yang Berhormat juga- ini maklumat tambahan- keperluan skop dan kriteria program bekalan air luar bandar perlu dipatuhi bagi membolehkan projek-projek yang dicadangkan dapat dilaksanakan oleh program bekalan air luar bandar ini. Kesemua pelaksanaan projek ini adalah tertakluk kepada kelulusan oleh Unit Perancang Ekonomi (EPU), Jabatan Perdana Menteri.

Dalam fasa ketiga ini, bekalan air Pakan-Sarikei, Yang Berhormat mungkin sudah tahu, anggaran kosnya RM41.924 juta. Yang akan dilaksanakan ini ada pembinaan sistem pam penggalak ataupun *booster pump*, ada tangki air aras tinggi, *high level water tank*, dan juga penyambungan paip, sistem *pipe connection pipeline*. Sekian, terima kasih.

8. Tuan Charles Anthony Santiago [Klang] minta Menteri Kesihatan menyatakan, dasar Kementerian untuk mengutamakan pengesanan awal- *early detection*, dalam menghadapi kanser.

Timbalan Menteri Kesihatan [Dato' Seri Dr. Hilmi bin Yahaya]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Tuan Charles Anthony Santiago daripada Klang.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Tidak perlu sebut nama, Yang Berhormat. Sebut kawasan sahaja memadai... [*Dewan ketawa*]

Dato' Seri Dr. Hilmi bin Yahaya: Tuan Yang di-Pertua, saya hendak sebut fakta dahulu. Kanser yang paling banyak di antara lelaki ialah kanser kolorektal, kanser paru-paru dan kanser prostat dan untuk perempuan ialah kanser payudara, kolorektal dan kanser serviks, Tuan Yang di-Pertua. Jadi kalau lelaki, *one in ten* boleh kena kanser dan perempuan *one in nine* kemungkinan kena kanser, Tuan Yang di-Pertua.

Jadi untuk menjawab Yang Berhormat Klang, KKM memang ada Pelan Tindakan Strategik Kebangsaan bagi Program Kawalan Kanser dan pelan tindakan ini tahun 2016 sehingga tahun 2020 merangkumi aspek kawalan kanser termasuk pencegahan, saringan dan pengesanan awal.

Pelbagai inisiatif telah dijalankan oleh KKM bagi meningkatkan kesedaran masyarakat berkaitan pencegahan dan pengesanan awal penyakit kanser. Antara program yang telah dilaksanakan di fasiliti kesihatan adalah:

- (i) program kesedaran kanser payudara;
- (ii) program kesedaran kanser serviks; dan
- (iii) program saringan risiko kesihatan dan program pelalian HPV ataupun *human papillomavirus*.

Aktiviti promosi dilaksanakan melalui media konvensional dan media sosial serta kempen-kempen kesedaran berkaitan kanser setiap tahun.

Untuk meningkatkan pengesanan awal kanser payudara, Tuan Yang di-Pertua, ini telah bermula pada tahun 1985 di mana KKM telah melaksanakan kempen kesedaran kesihatan payudara untuk menggalakkan wanita melakukan pemeriksaan sendiri payudara ataupun *breast self-examination*.

Selain itu, wanita yang berumur 20 hingga 39 tahun perlu menjalani pemeriksaan klinikal payudara setiap tiga tahun sekali. Manakala mereka yang berumur 40 tahun dan ke atas, dia kena buat sekurang-kurangnya setahun sekali. Mereka yang berisiko tinggi di mana yang ada penyakit kencing manis dan sebagainya, mereka hendaklah membuat pemeriksaan klinikal setahun sekali, Tuan Yang di-Pertua. Jikalau kita dapati ada kes yang *suspicious*, maka mereka akan dibawa untuk membuat mamogram di klinik ataupun di hospital yang terdekat.

Bagi pengesanan awal kanser serviks, Tuan Yang di-Pertua, program ini telah dijalankan sejak tahun 90-an lagi dengan menggunakan ujian *pap smear* secara percuma di semua klinik kerajaan.

Tuan Yang di-Pertua, memandangkan kanser kolorektal adalah tinggi di kalangan wanita dan lelaki, ujian pengesanan darah dalam sampel najis ataupun dipanggil *occult blood* dilakukan sebagai langkah pengesanan awal.

■1150

Ujian ini sangat ringkas dan perkhidmatan disediakan secara percuma di semua klinik kesihatan dan sekiranya didapati positif, maka mereka akan dirujuk untuk membuat pemeriksaan *colonoscopy*, Tuan Yang di-Pertua.

Akan tetapi yang saya hendak sebut bahawa yang penting ialah kena ada *awareness* di kalangan masyarakat kita tentang pengesanan awal Tuan Yang di-Pertua. Ini bermakna usaha ini kena dibuat oleh individu masing-masing untuk pergi ke klinik, perkhidmatan kita diberi secara percuma, jadi tidak timbul masalah ekonomi dan sebagainya, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Charles Anthony Santiago [Klang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Timbalan Menteri, pertama saya ingin mengucapkan tahniah sebenarnya kepada Kementerian Kesihatan termasuk kementerian *domestic trade* yang telah menggunakan dengan berjaya *compulsory licensing* untuk mengurangkan ubat Hepatitis C atau HypC iaitu sofosbuvir daripada RM300 ribu ke RM1,000. So, ini saya fikir adalah satu kejayaan yang besar untuk KKM dan juga untuk rakyat Malaysia. Terima kasih kepada kedua-dua kementerian ini. Saya harap *compulsory licensing* ini boleh digunakan untuk ubat-ubat yang mahal khususnya ubat-ubat kanser.

Yang Berhormat Timbalan Menteri, soalan saya ialah memandangkan satu daripada 10 lelaki akan mendapat kanser dan satu daripada sembilan wanita akan mendapat kanser sebelum 70 tahun, ini satu nombor yang begitu besar. Adakah kerajaan bercadang untuk memperkenalkan ujian wajib seperti yang digunakan di lain negara seperti CancerSEEK yang boleh mengesan lebih kurang lapan jenis barah semasa mereka membuat *blood test*. So, itu-minta pandangan Yang Berhormat.

Soalan kedua ialah apakah peruntukan yang telah disediakan sekarang dan diberikan sekarang untuk program *early deduction*. Sebab nombor yang kita ada begitu besar. Kerajaan mengatakan *one to 10 for men, one to nine for women* tetapi pihak swasta ataupun analisa swasta, doktor swasta mengatakan sebenarnya nombor itu *is one to four across the board*. So, *this is a very serious problem* dan saya hendak tahu berapakah peruntukan yang diberikan kepada *early deduction* KKM. Minta pandangan, terima kasih.

Dato' Seri Dr. Hilmi bin Yahaya: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Klang. Seelok-eloknya memanglah kita wajibkan tiap-tiap individu yang berumur 16 tahun ke atas ini supaya mereka menjalani pemeriksaan awal tetapi ini satu perkara yang tidak praktikal kerana kita perlu satu undang-undang untuk memaksa tiap-tiap orang dan pergi buat pemeriksaan. Akan tetapi setakat ini apa yang kita buat tanpa undang-undang itu, kita buat *health education* tentang promosi kesihatan di semua peringkat.

Kita ada hampir 1,000 klinik kesihatan, kita ada klinik desa, kita ada *mobile clinic* semuanya boleh memberi nasihat tentang pentingnya kita membuat pemeriksaan awal, membuat saringan awal untuk kanser- bukan kanser sahaja Tuan Yang di-Pertua tetapi penyakit-penyakit yang lain, penyakit-penyakit yang tidak berjangkit juga kita buat pemeriksaan. Sekarang sudah ada KOSPEN contohnya, kita sudah buat pemeriksaan di kampung dan di bandar. Sudah 725,000 sudah membuat saringan. *This is awareness campaign* Tuan Yang di-Pertua, bermakna termasuklah masalah kanser ini.

Peruntukan, tidak ada peruntukan yang spesifik untuk membuat saringan ini tetapi memang semua klinik memberikan perkhidmatan membuat saringan bukan hanya kanser tetapi lain-lain penyakit juga. Klinik, hospital, apa juga kemudahan yang kita ada termasuk *mobile clinic* ada beratus-ratus *mobile clinic*, termasuk juga *boat clinic* semuanya, mereka semuanya menjalankan tugas untuk membuat saringan.

Sebab fokus sekarang ini Tuan Yang di-Pertua ialah tentang *primary care* dan sekarang ini kita sudah ada skim *pilot project* membuat *enhance public care*. Kita sudah ada di Johor dan Selangor, 20 klinik yang buat- *pilot project enhance public care* di mana kita mahu supaya kakitangan kita di klinik kenal pesakit mereka. Kata Pak Mat datang, dia tahulah ini penyakit dia dan dia boleh *follow up* di rumah Pak Mat dan sebagainya. Jadi *this is the way forward* yang kita hendak buat untuk rakyat kita. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

9. Datuk Linda Tsen Thau Lin [Batu Sapi] minta Menteri Kesejahteraan Bandar, Perumahan dan Kerajaan Tempatan menyatakan, langkah-langkah untuk mempercepatkan pembinaan rumah kos rendah untuk ramai rakyat di kawasan Batu Sapi yang masih tinggal di kawasan setinggan.

Timbalan Menteri Kesejahteraan Bandar, Perumahan dan Kerajaan Tempatan [Datuk Halimah binti Mohamed Sadique]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, saya mengucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat daripada kawasan Batu Sapi.

Untuk makluman Yang Berhormat daripada kawasan Batu Sapi, buat masa ini terdapat hanya satu sahaja projek PPR Tuan Yang di-Pertua iaitu PPR Batu Sapi yang melibatkan pembinaan sebanyak 180 unit rumah PPR yang telah pun siap dibina pada tahun 2015 dan telah pun diisi sepenuhnya.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat daripada Batu Sapi juga, setakat hari ini Tuan Yang di-Pertua, kementerian belum lagi ada apa-apa cadangan baru untuk pembangunan projek PPR bagi pelaksanaan di kawasan Yang Berhormat, ya Yang Berhormat?

Walau bagaimanapun Tuan Yang di-Pertua, kementerian tidak ada apa-apa halangan sekiranya pihak Kerajaan Negeri Sabah mempunyai cadangan ataupun permohonan untuk melaksanakan projek PPR pada masa yang akan datang di kawasan Yang Berhormat Batu Sapi. Apa yang kerajaan negeri boleh buat Tuan Yang di-Pertua, kemukakan cadangan tapak yang sesuai kepada kementerian untuk pertimbangan bagi kita bangunkan rumah PPR pada masa yang akan datang. Namun begitu Tuan Yang di-Pertua, ia adalah tertakluk kepada kelulusan dan juga peruntukan kewangan daripada Kerajaan Persekutuan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Linda Tsen Thau Lin [Batu Sapi]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri atas jawapan. Soalan tambahan ialah apakah langkah-langkah yang boleh diambil oleh kerajaan negeri dalam membantu kementerian bagi memudahkan permohonan kerajaan negeri dan mempercepatkan pembangunan PPR. Terima kasih.

Datuk Halimah binti Mohamed Sadique: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Baru sahaja menawarkan ini kerajaan negeri boleh membuat permohonan, soalan pun sampai. Tuan Yang di-Pertua, saya mengucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat daripada kawasan Batu Sapi.

Yang Berhormat, saya ingin memaklumkan- tadi saya sudah sebut bahawa kerajaan negeri boleh membuat permohonan dan cadangan ke atas mana-mana permohonan baru PPR yang mahu dicadangkan oleh kerajaan negeri kepada kementerian, itu yang pertama. Keduanya ia tertakluk kepada peruntukan daripada Kerajaan Persekutuan. Kalau duit ada, *insya-Allah*. Kalau tidak ada duit makna tunggulah *the next RP*.

Saya ingin memaklumkan Tuan Yang di-Pertua, antara langkah-langkah yang boleh diambil oleh pihak kerajaan negeri bagi memudahkan lagi permohonan kerajaan negeri dan juga untuk mempercepatkan pembinaan rumah PPR seperti soalan yang dikemukakan. Pertama Tuan Yang di-Pertua, penyediaan tapak ataupun lokasi yang strategik dan maklumat permintaan dan juga data pendaftaran setinggan kerana seperti mana Yang Berhormat Batu Sapi maklum, pembinaan PPR ini adalah yang pertama ialah penempatan semula setinggan yang ada dalam satu-satu kawasan di peringkat negeri. Kedua ialah untuk kita menyediakan perumahan mampu milik bagi mereka yang berpendapatan RM3,000 ke bawah iaitu pemohon rumah pertama.

Apa yang perlu dilakukan oleh kerajaan negeri Tuan Yang di-Pertua, kerajaan negeri boleh bekerjasama untuk membantu menyediakan tapak yang strategik dan sesuai untuk dibangunkan projek PPR. Jadi tapak yang strategik ini Tuan Yang di-Pertua mestilah tapak tanah yang baik, jangan ada macam sesetengah kerajaan negeri bagi tapak, hendak projek PPR tetapi bagi tapak PPR yang tidak- dari segi logistiknya tidak strategik, menambahkan kos pembinaan apabila ia terlalu jauh dengan keadaan tanah dan sebagainya tidak sesuai, itu yang pertama.

Keduanya Tuan Yang di-Pertua, penetapan lokasi pembinaan PPR yang akan dicadangkan oleh kerajaan negeri ini juga tertakluk kepada Pekeliling Unit Perancang Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri bagi Bilangan II, Tahun 2009 iaitu Garis Panduan dan Peraturan Pemilihan Tapak dan Keperluan Peralatan Projek juga tertakluk kepada garis panduan yang berkenaan.

Ketiga Tuan Yang di-Pertua, kerajaan negeri perlu membantu dari segi penyediaan maklumat. Kalau hendak membuat permohonan PPR, saya sudah sebut tadi kita bina PPR satu untuk penempatan semula bagi kawasan-kawasan setinggian yang ada.

■1200

Jadi kerajaan negeri perlulah menyediakan maklumat permintaan bagi rumah PPR dan juga data setinggian yang mahu dibuat penempatan semula untuk memastikan ia dapat memenuhi permintaan penduduk setempat yang berpendapatan RM3,000 ke bawah.

Kedua Tuan Yang di-Pertua, dari segi kelulusan khas, kita minta jasa baik daripada kerajaan negeri ini kelulusan khas dari segi pengecualian *development charges, compliance charges* dan sebagainya supaya kerajaan negeri dapat mengkajilah. Kita sedang membuat konsultasi dengan kerajaan negeri mengkaji semula dasar perumahan negeri, kadar-kadar caj seperti yang saya sebutkan tadi dan juga untuk mempermudah proses kelulusan KM tanpa apa-apa syarat tambahan yang selalunya dikenakan oleh kerajaan negeri bagi membangunkan projek perumahan yang secara tidak langsung sekiranya ini berlaku ianya akan mempengaruhi kos pembinaan rumah PPR yang akan kita bina.

Jadi itu jawapan saya kepada Yang Berhormat, terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Saya jemput Yang Berhormat Dato' Mansor bin Othman.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: [Bangun] Tuan Yang di-Pertua, soalan nombor dua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, soalan spesifik Yang Berhormat Batu Sapi Yang Berhormat, yang itu tambahan.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: Tapi ini fasal perumahan.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Entahlah.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: Ini fasal perumahan, sebab Yang Berhormat Timbalan Menteri juga sentuh kerajaan negeri yang lain.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya..Spesifik kawasan Yang Berhormat Batu Sapi. Tadi soalan nombor tujuh..

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Yang Berhormat Selangor duduk.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Soalan nombor tujuh tadi spesifik fasal daerah Julau, yang ini spesifik fasal daerah Batu Sapi.

Dato' Dr. Shamsul Anuar bin Haji Nasarah [Lenggong]: Tidak apalah dia nak tanya, di Selangor dia tidak buat. Dia nak tahu..

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: Tapi Yang Berhormat Menteri sebut kerajaan negeri yang lain, kerjasama dengan kerajaan negeri yang lain. Boleh? Satu?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Okey, sila Yang Berhormat.

Dato' Dr. Shamsul Anuar bin Haji Nasarah [Lenggong]: Tidak apalah dia nak tanya pun sebab dia Selangor dia tidak buat. Dia nak tahu.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan Yang Berhormat Timbalan Menteri. Dalam usaha Kerajaan Negeri Selangor untuk menjayakan *House Owning Democracy* dan termasuk kerjasama dengan Kerajaan Persekutuan, kekangan yang kita hadapi hari ini apakah Yang Berhormat Timbalan Menteri sedia maklum, kekangan kita bukan soal pembinaan rumah tetapi soal yang paling kritikal hari ini ialah untuk mendapat pinjaman perumahan.

Sebagai contoh di Negeri Selangor kita telah berjaya membina hampir 25,000 rumah, *affordable home*.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Hmmm...itu pemakluman Yang Berhormat, bukan soalan. Soalan.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: Cuma masalah yang kita hadapi Tuan Yang di-Pertua, 60 peratus daripada pemohon untuk mendapatkan pinjaman daripada bank terpaksa ditolak oleh kerana kredit kontrol yang dikenakan oleh Bank Negara.

Persoalan saya, apakah Kementerian Yang Berhormat ada berbincang dengan Kementerian Kewangan ataupun Bank Negara supaya dapat melihat semula garis panduan yang dikenakan kerana kalau tidak diselesaikan masalah ini, rumah-rumah yang telah terbina itu tidak dapat diberikan hak miliknya kerana peminjam tidak dapat meminjam daripada bank oleh kerana dasar yang dikenakan oleh Bank Negara. Itu persoalan yang mudah dijawab, terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, sebenarnya telah lari daripada soalan asal tapi kerana jawapan Yang Berhormat Menteri menyentuh tentang isu yang dibangkitkan, sila Yang Berhormat Menteri.

Datuk Halimah binti Mohamed Sadique: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat adalah seorang Yang Amat Berhormat Menteri Besar, sepatutnya faham dengan soalan yang dikemukakan oleh Yang Berhormat Batu Sapi. Soalannya berkaitan dengan perumahan PPR. Jadi saya tidak akan menjawab kepada soalan-soalan baru yang dibangkitkan oleh Yang Amat Berhormat daripada Gombak.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: You pun ada sebut fasal *affordable homes* dalam jawapan Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, sudah habis Yang Berhormat. Sila Yang Berhormat Dato' Mansor bin Othman.

Datuk Halimah binti Mohamed Sadique: Saya sebut rumah PPR, bukan *affordable homes*- faham. Yang Berhormat kena faham jawapan saya

Dato' Dr. Shamsul Anuar bin Haji Nasarah [Lenggong]: Yang Berhormat Gombak buat tidak faham, Yang Berhormat Gombak tidak faham soalan.

Datuk Halimah binti Mohamed Sadique: Yang Berhormat kena faham jawapan saya, dengar baik-baik soalan.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: Tengok *Hansard* esok, kita tengok *Hansard* esok. Tengok *Hansard* esok, ada tidak istilah *affordable homes*.

Datuk Halimah binti Mohamed Sadique: Saya sebut perumahan PPR bukan *affordable homes*.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ini sudah di luar Peraturan Mesyuarat.

Dato' Seri Mohamed Azmin bin Ali [Gombak]: Kita tengok *Hansard* esok tentang istilah *affordable homes* itu macam mana.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ini luar Peraturan Mesyuarat Yang Berhormat sila duduk. Sila duduk dua-dua. Sila Yang Berhormat... [*Dewan riuh*]

10. Dato' Mansor bin Othman [Nibong Tebal] minta Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah menyatakan, keberkesanan usaha Kementerian melahirkan lebih banyak usahawan desa melalui program realiti TV.

Timbalan Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah [Datuk Alexander Nanta Linggi]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Nibong Tebal yang bertanya, tahun 2017 merupakan tahun pertama program realiti *RBC Mencari CEO Desa* diperkenalkan sebagai satu konsep baru pelaksanaan pertandingan *Rural Business Challenge (RBC)* iaitu pelaksanaan melalui program realiti TV.

Penambahbaikan kali ini adalah bertujuan untuk menjadikan Program *RBC* ini lebih menarik, mendapat liputan dan hebahan yang lebih meluas serta lebih ramai belia dapat menyertai program yang berorientasikan keusahawanan khas untuk belia menggunakan pendekatan pertandingan rancangan perniagaan yang mula diperkenalkan pada tahun 2012 di bawah Pelan Transformasi Kerajaan GTP 2.0 ini.

Program realiti ini memberi lebih cabaran kepada peserta melalui pendekatan yang dinamik mengikut keperluan dan persekitaran pembangunan usahawan semasa serta dapat mengenal pasti dan mencungkil bakat sebenar usahawan desa supaya lebih kreatif dan inovatif dalam mengembang dan mempromosikan produk dan perkhidmatan usahawan luar bandar dengan lebih efektif.

Selain itu, secara tidak langsung program realiti ini telah mempromosikan program-program bantuan usahawan lain yang disediakan oleh kerajaan kepada usahawan sedia ada dan bakal usahawan. Seramai 4.9 juta penonton telah menyaksikan program realiti yang disiarkan selama 13 minggu dengan purata penonton 378,000 penonton setiap minggu. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Setakat itulah sesi pertanyaan-pertanyaan bagi jawab lisan untuk pagi ini. Peraturan Mesyuarat

[Masa untuk Pertanyaan-pertanyaan bagi Jawab Lisan tamat]

USUL

WAKTU MESYUARAT DAN URUSAN DIBEBASKAN DARIPADA PERATURAN MESYUARAT

12.06 tgh.

Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri [Datuk Wira Razali bin Ibrahim]: Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan:

“Bahawa mengikut Peraturan Mesyuarat 12(1), Mesyuarat pada hari ini tidak akan ditangguhkan sehingga selesai giliran Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat di nombor 14, Kementerian Kerja Raya di nombor 15, Kementerian Sumber Manusia di nombor 16, Kementerian Wilayah Persekutuan di nombor 17 dan Kementerian Pendidikan Tinggi di nombor 18 seperti di dalam susunan giliran Yang Berhormat Menteri-menteri menjawab ke atas Perbahasan Usul Menjunjung Kasih Titah Diraja dan selepas itu Majlis Mesyuarat akan ditangguhkan sehingga jam 10 pagi hari Rabu, 21 Mac 2018.”

Timbalan Menteri kemajuan Luar bandar dan Wilayah [Datuk Alexander Nanta Linggi]: Saya mohon menyokong.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ahli-ahli Yang Berhormat, sekarang saya kemukakan masalah kepada Majlis untuk diputuskan. Masalahnya ialah usul seperti yang dikemukakan tadi hendaklah disetujui.

[Usul dikemuka bagi diputuskan; dan disetujui]

USUL

MENJUNJUNG KASIH TITAH SERI PADUKA BAGINDA YANG DI-PERTUAN AGONG

Aturan Urusan Mesyuarat dibaca bagi menyambung semula perbahasan yang ditangguhkan atas masalah:

“Bahawa suatu ucapan yang tidak sepatutnya dipersembahkan kepada Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong, demikian bunyinya;

“Ampun Tuanku,

Patik Yang di-Pertua dan Ahli-ahli Dewan Rakyat Malaysia di dalam Persidangan Parlimen, memohon ampun mempersembahkan suatu ucapan yang ikhlas daripada Majlis Dewan Rakyat mengucapkan berbilang-banyak syukur dan menjunjung kasih kerana Titah Ucapan Tuanku semasa membuka Penggal Keenam, Parlimen Yang Ketiga Belas”. **[12 Mac 2018]**

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Giliran Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, saya jemput Yang Berhormat Menteri.

12.07 tgh.

Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat [Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Terlebih dahulu saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada setiap Ahli Yang Berhormat terutamanya Yang Berhormat Kuala Selangor, Yang Berhormat Sekijang, Yang Berhormat Putatan, Yang Berhormat Tanjong Manis, Yang Berhormat Lanang, Yang Berhormat Rantau Panjang, Yang Berhormat Kuala Kangsar, Yang Berhormat Batu Kawan, Yang Berhormat Bachok dan Yang Berhormat Kuala Langat yang terlibat membahaskan di bawah hal-hal yang berkaitan dengan Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat. Kami menerima segala pandangan, saranan, cadangan dan teguran secara terbuka dan pihak kementerian akan mengambil tindakan sewajarnya ke atas semua input berkenaan.

*[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyurat**]*

Tuan Yang di-Pertua, izinkan saya memberikan penjelasan mengikut isu yang dibahaskan. Selaras dengan tahun Memperkasa Wanita 2018, yang telah diumumkan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri pada sesi pembentangan Bajet 2018, Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat telah diberi perhatian oleh Ahli-ahli Yang Berhormat mengenai perkara wanita.

Untuk makluman Yang Berhormat Kuala Selangor, Yang Berhormat Kuala Langat dan Yang Berhormat Tanjong Manis, kementerian sentiasa berusaha bagi memastikan wanita diberi peluang menerajui kepimpinan sama ada di sektor korporat mahupun sektor awam.

Bagi penglibatan wanita di dalam *Government Linked Companies* (GLCs) dasar sekurang-kurangnya 30 peratus wanita di peringkat membuat keputusan dalam sektor korporat telah diumumkan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri pada 27 Jun 2011, di mana ia merupakan satu langkah *affirmative*, dengan izin, kerajaan yang diyakini dapat meningkatkan bilangan wanita di peringkat pembuat keputusan di dalam sektor korporat.

Seterusnya membolehkan mereka meningkatkan sumbangan dalam bidang ekonomi. Kerajaan menggariskan penglibatan wanita sebagai Ahli Lembaga Pengarah (ALP) syarikat sebagai salah satu *indicator* penglibatan wanita di peringkat pembuat keputusan.

Berdasarkan data daripada Suruhanjaya Syarikat Malaysia, sehingga Jun 2017 sebanyak 16.9 peratus iaitu 4,173 orang daripada keseluruhan Ahli Lembaga Pengarah yang berjumlah 24, 684 orang di syarikat awam adalah wanita.

■1210

Syarikat awam merangkumi syarikat tersenarai awam- *public listed companies*, dan syarikat tidak tersenarai awam- *non-public listed companies*.

Pada 25 Julai 2017, Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah mengumumkan bahawa kerajaan akan mengambil pendekatan untuk, dengan izin, '*name and shame*' mana-mana syarikat tersenarai awam yang tidak mempunyai wanita sebagai ahli lembaga pengarah. Terkini, berdasarkan pemantauan ke atas 100 syarikat teratas, *top 100 companies* yang dibuat oleh Bursa Malaysia, terdapat tujuh daripada 100 syarikat tersebut yang tidak mempunyai wanita sebagai ahli lembaga pengarah.

Sehingga tahun 2017, 19.6 peratus wanita telah memegang jawatan sebagai pembuat keputusan dalam senarai 100 syarikat teratas di Bursa Malaysia. Pada masa yang sama, usaha ini dilihat dapat meningkatkan lagi bilangan wanita di peringkat pembuat keputusan dalam sektor korporat. Bagi sektor awam, berdasarkan rekod daripada Jabatan Perkhidmatan Awam, peratus wanita dalam pengurusan tertinggi telah meningkat daripada 18.8 peratus pada tahun 2004 kepada 35.1 peratus pada tahun 2015 dan terkini kepada 35.8 peratus. Peningkatan ini diharap dapat terus dipertingkatkan pada tahun-tahun akan datang dan lebih ramai wanita dapat dilantik sebagai Ketua Setiausaha kementerian.

Manakala, bagi menjelaskan isu mengkaji semua sasaran 30 peratus penglibatan wanita, penetapan sasaran 30 peratus wanita dalam pembuat keputusan masih relevan. Keputusan ini telah mengambil kira sasaran yang masih belum tercapai dalam sektor tertentu melibatkan syarikat korporat dan syarikat berkaitan kerajaan.

Di samping itu, masih terdapat keperluan untuk meningkatkan penyertaan wanita sebagai pembuat keputusan dalam bidang-bidang lain seperti politik, pendidikan dan undang-undang. Kementerian menyokong penuh cadangan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri untuk meletakkan sasaran sekurang-kurangnya 30 peratus wanita sebagai Senator dalam Dewan Negara sejajar dengan matlamat Dasar Wanita Negara. Untuk memastikan penglibatan wanita yang aktif dalam proses pembuat keputusan dalam sektor politik.

Bagi memartabatkan peranan wanita dalam bidang politik, parti-parti politik digesa menghayati Pelan Tindakan Pembangunan Wanita, kesediaan komitmen dan keyakinan pemimpin-pemimpin parti politik dalam membuka lebih banyak ruang dan peluang di peringkat *entry point* akan meningkatkan penyertaan wanita dalam bidang politik dan seterusnya sebagai calon dalam pilihan raya serta Ahli Dewan Negara. Antara tindakan yang diperakukan oleh kerajaan bagi meningkatkan peratusan wanita dalam politik di bawah Dasar Wanita Negara dan Pelan Tindakan Pembangunan Wanita adalah:

- (i) mengadakan latihan membina upaya wanita dalam bidang politik dan kepimpinan, khususnya golongan muda;
- (ii) mengadakan latihan kepekaan gender kepada ahli politik individu yang cenderung kepada politik;
- (iii) memberi kesedaran gender dan isu-isu yang berkaitan dengan wanita kepada pemimpin di setiap peringkat dalam sektor politik;
- (iv) mengenal pasti dan mengiktiraf serta menyediakan senarai bakal pemimpin wanita yang berpotensi dan berkaliber di semua peringkat kepimpinan organisasi politik;
- (v) memberi penugasan substantif kepada sekurang-kurangnya 30 peratus pemimpin wanita berdasarkan kebolehan dan kompetensi;
- (vi) mengenal pasti halangan untuk menceburi bidang politik dan kepimpinan; dan

- (vii) memberi latihan dan kempen kesedaran dalam kalangan ahli politik wanita bagi membolehkan mereka mengatasi halangan yang dikenal pasti dan menggalakkan parti politik mengadakan pelan tindakan bagi meningkatkan bilangan wanita dalam barisan kepimpinan.

Walau bagaimanapun, pihak kementerian menyokong penuh sasaran 30 peratus wanita untuk menduduki kerusi Parlimen. Namun, masih belum mempunyai perancangan dalam meminda dasar sedia ada serta menggubal sebarang undang-undang. Namun begitu, bagi menggalakkan penyertaan wanita dalam bidang politik, khususnya dari aspek kepimpinan di peringkat akar umbi, kementerian mengambil inisiatif melalui pelaksanaan Program Kepimpinan Wanita di setiap negeri yang melibatkan peserta wanita yang mewakili kawasan Parlimen masing-masing.

Program berbentuk seminar dan forum ini bertujuan melatih wanita untuk menjadi pemimpin yang berintegriti, berpengetahuan luas mengenai hal ehwal politik semasa dan memberikan motivasi kepada wanita di peringkat akar umbi untuk menceburi bidang politik. Kerajaan akan mengkaji keperluan untuk meletakkan sasaran yang tertentu.

Tuan Yang di-Pertua, bagi menjawab pertanyaan Yang Berhormat Tanjong Manis, Yang Berhormat Kuala Kangsar dan Yang Berhormat Rantau Panjang, kementerian masih belum mempunyai cadangan untuk pelaksanaan sistem perbankan khas untuk wanita. Kerajaan telah banyak menyediakan kemudahan pinjaman kewangan kepada usahawan wanita yang ingin memulakan perniagaan mahupun mengembangkan perniagaan mereka. Kemudahan ini disediakan melalui pelbagai agensi seperti berikut:

- (i) Amanah Ikhtiar Malaysia (AIM) – pembiayaan ekonomi;
- (ii) TEKUN – Skim Pembiayaan Program TemanNita khusus untuk wanita;
- (iii) TERAJU – Skim Usahawan Permulaan Bumiputera;
- (iv) MARA – Program Peningkatan Pendapatan dan juga Skim DanaNITA, Program Permohonan Perniagaan Khas untuk usahawan wanita, Skim Pembiayaan Mudah Jaya; dan
- (v) Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah (KKLW) – Program Usahawan RISDA dan SME Corp, *Business Accelerator Programme 2.0* dan juga program Tunas Usahawan Belia Bumiputera (TUBE).

Credit Guarantee Corporation Malaysia Berhad (CGC) telah melancarkan produk pembiayaan iaitu BizWanita bagi mempertingkatkan akses pembiayaan kepada usahawan wanita. BizWanita merupakan produk pembiayaan langsung kedua yang dilancarkan oleh CGC dalam tempoh 18 bulan sebagai inisiatif untuk mendekati segmen perniagaan dengan lebih luas, khususnya bagi perniagaan baru yang mempunyai potensi yang lebih besar.

Selain merapatkan jurang akses kepada pembiayaan untuk perniagaan milikan wanita, BizWanita juga bertujuan untuk meningkatkan akses kepada pembiayaan bagi perniagaan dan syarikat-syarikat yang diuruskan atau dikendalikan oleh wanita atau syarikat-syarikat, di mana majoritinya merupakan tenaga kerja wanita. CGC telah memperuntukkan...

Dato' Dr. Noraini binti Ahmad [Parit Sulong]: Yang Berhormat Menteri, boleh tidak saya soalan yang berkaitan?

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Parit Sulong.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Okey, silakan.

Tuan Yang di-Pertua: Sila.

Dato' Dr. Noraini binti Ahmad [Parit Sulong]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya mendengar jawapan Yang Berhormat Menteri tadi dan saya mengucapkan ribuan terima kasih pada pihak kementerian di atas cadangan-cadangan dan juga bantuan-bantuan yang diberikan oleh pihak kementerian.

Berkenaan dengan perbankan, khususnya untuk wanita ini, sekarang ini kita maklum, tadi Yang Berhormat Menteri pun ada maklumkan bahawa banyak yang telah diusahakan oleh pihak kerajaan. Akan tetapi dari apa yang saya dapat melalui komen-komen mereka adalah kesukaran mereka untuk mendapatkan bantuan tersebut. Saya bercakap mengenai syarikat-syarikat yang berskala sederhana dan juga besar. Adakah daripada pihak kementerian, adanya satu usaha kerjasama di antara kementerian dan dengan badan-badan perbankan yang dinyatakan oleh Yang Berhormat tadi?

Dalam waktu yang sama, saya juga hendak maklumkan bahawa sekiranya saya melihat daripada *survey* yang dilakukan, terutamanya oleh SME Corp, wanita ini apabila dia pergi ke bank, apabila dia dapat bantuan, maknanya peratusan mereka pergi yang dapat bantuan itu adalah lebih tinggi. Bermaksud, kalau mereka pergi dan mohon bantuan ia adalah 80 peratus dia dapat. Akan tetapi mungkin jumlahnya itu kurang untuk pergi ke sana untuk mohon bantuan.

Oleh sebab itulah saya tanya tadi, saya hendak tahu sama ada pihak kementerian ada atau tidak usaha untuk menggalakkan mereka untuk pergi? Ada atau tidak untuk membantu mereka? Ada skim untuk membantu mereka untuk supaya jangan takut *approach* bank-bank ini untuk menjalankan perniagaan? Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih Yang Berhormat Parit Sulong yang merupakan seorang wanita yang juga gigih untuk membantu usahawan wanita di negara kita Malaysia ini. Ingin saya maklumkan di sini bahawa- sebelum saya menjawab itu, saya teruskan dulu. CGC ini telah memperuntukkan RM30 juta bagi BizWanita yang dijangka akan memberi manfaat kepada kira-kira 500 PKS. Wanita berusia di antara 21 tahun hingga 60 tahun yang mempunyai lesen perniagaan yang didaftarkan lesen di bawah pihak berkuasa tempatan dan sebuah syarikat yang berada di bawah definisi PKS seperti yang ditetapkan oleh Majlis Pembangunan PKS Kebangsaan, layak untuk memohon pembiayaan di bawah produk BizWanita.

Jadi, apa yang kita lakukan di kementerian ialah kita memastikan supaya kaum wanita kita, khususnya mereka yang telah terlibat dalam bidang perniagaan dan keusahawanan dan mereka yang minat untuk terlibat, kita dedahkan mereka melalui program-program *outreach* kita, program-program pendedahan kita di semua peringkat. Di peringkat kebangsaan, di peringkat negeri, juga di peringkat daerah dengan kerjasama pelbagai NGOs dan juga badan-badan lain di peringkat akar umbi. *Alhamdulillah*, ini telah dapat memberikan kesedaran kepada wanita kita.

Memang wanita kita ramai yang terlibat dengan perniagaan yang kecil-kecilan ini, IKS tetapi kita mahu juga mereka terlibat dengan yang lebih tinggi lagi. Usaha ini kita teruskan, kita membawa pihak-pihak bank untuk turun padang bersama-sama dengan kita supaya mereka dapat memberikan penjelasan dan penerangan kepada wanita kita yang berminat untuk terlibat dalam bidang perniagaan. Saya yakin pihak-pihak bank ini amat gemar dan suka untuk bersama-sama dengan kita kerana mereka faham wanita ini adalah merupakan peminjam yang begitu baik sekalilah daripada segi pembayaran balik mereka.

Oleh itu, cadangan Yang Berhormat tadi dan cadangan yang telah dibuat oleh Yang Berhormat yang saya sebutkan tadi adalah disambut baik untuk penambahbaikan pada masa akan datang. Perkara ini akan dikaji dengan mengambil kira pandangan dan justifikasi daripada kementerian dan agensi yang terlibat dalam pemberian dana tabung khas luar dari sistem perbankan khas.

■1220

Selain daripada itu satu kajian menyeluruh perlu dibuat untuk mengetahui mekanisme yang terbaik untuk memberi kemudahan ini kepada wanita di Malaysia *insya-Allah*. Untuk makluman Yang Berhormat Rantau Panjang, kementerian melalui Jabatan Pembangunan Wanita telah merangka pelbagai program untuk memperkasakan wanita dalam pelbagai sektor di bawah payung pemerkasaan wanita pada tahun 2018 ini. Komponen utama yang difokuskan ialah merangkumi lima kluster selaras dengan Dasar Wanita Negara iaitu pendidikan, keselamatan, kebudayaan, kesenian dan media, kesihatan gaya hidup kecantikan dan sukan dan ekonomi.

Lantaran itu pelbagai program dicadangkan antara *signature* program yang telah diaturkan adalah seperti *investment literacy*, *the Fourth Industrial Revolution*, *Malaysia women made* dan *impact for humanity women*. Fokus strategik program ini adalah merangkumi:

- (i) pembangunan modal insan, memastikan pertumbuhan modal insan wanita di setiap lapisan masyarakat untuk mengurangkan pengangguran dengan kadar yang signifikan menjelang tahun 2020;
- (ii) kolaborasi berlandaskan platform teknologi, meningkatkan nilai penyertaan wanita ke tahap lebih global melalui penggunaan data dan platform-platform teknologi terkini yang penting, sebagai contoh adalah melalui platform pembiayaan masyarakat ataupun *crowdfunding*; dan
- (iii) penglibatan berterusan antara ekosistem, memandu persidangan dan kempen advokasi strategik yang berimpak tinggi.

Sehingga 9 Mac 2018, sejumlah 55 program telah dijalankan di seluruh Malaysia yang merangkumi program mengikut lima kluster tahun memperkasa wanita 2018. Pengumuman tersebut juga merupakan salah satu inisiatif kerajaan bagi memberi ruang kepada wanita kepada wanita untuk pendedahan peluang, pengisian maklumat dan pengetahuan mengenai isu dan cabaran yang dihadapi agar wanita terus mempunyai daya saing untuk ke peringkat antarabangsa.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Rantau Panjang juga turut menyentuh - Yang Berhormat Rantau Panjang ada kah? Tiada ya. Isu diskriminasi atau eksploitasi terhadap wanita. Pihak kementerian menentang keras terhadap tindakan pihak yang tidak bertanggungjawab yang menggunakan wanita sebagai objek di media dan menyuruh setiap agensi kerajaan untuk sama-sama menangani isu ini. Bagi tujuan mengatasi isu ini, kementerian menerusi Jabatan Pembangunan Wanita telah mengambil pelbagai inisiatif dalam melaksanakan usaha dengan kerjasama pertubuhan bukan kerajaan NGO termasuk mengadakan konsultasi dengan Kementerian Sumber Manusia bagi isu-isu diskriminasi wanita dalam pekerjaan.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Sekijang bertanya mengenai perkhidmatan *doula* dan apakah usaha kementerian dalam memberi kefahaman kepada ibu-ibu yang mengandung tentang risiko penggunaan perkhidmatan *doula* ini. Kementerian yakin dengan keupayaan Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) dan kepakaran pakar kesihatan serta bidan dalam mengendalikan kehamilan sehingga kelahiran bayi.

Perkhidmatan yang diberikan oleh LPPKN tidak terlibat secara langsung dengan isu-isu *doula* kerana LPPKN tidak memberikan perkhidmatan antenatal. Perkhidmatan yang diberikan oleh LPPKN bagi pasangan yang ingin mendapatkan zuriat hanyalah di peringkat rawatan kesuburan dan LPPKN menasihatkan proses kelahiran pasangan dibuat melalui hospital atau pusat bersalin berdaftar yang dikendalikan oleh pegawai perubatan yang bertauliah.

Selain daripada itu, LPPKN juga menawarkan perkhidmatan *postnatal*, penjagaan ibu selepas bersalin, *MamaCare* yang terlatih dengan sekurang-kurangnya Sijil Kemahiran Malaysia tahap tiga yang diiktiraf oleh Jabatan Kemahiran Malaysia.

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Yang Berhormat Menteri, boleh tanya?

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Maaf Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Tuan Yang di-Pertua?

Tuan Yang di-Pertua: Sila Yang Berhormat Sekijang.

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, boleh duduklah minum dulu. Saya ingin bertanya pihak kementerian isu *doula* ini memang baru-baru ini berlaku kejadian yang tidak diingini berlaku di negeri Johor dan ia melibatkan kematian dan dikatakan ramai sebenarnya berminat menggunakan khidmat daripada *doula* ini. Saya hendak bertanya kepada pihak kementerian mungkin melalui LPPKN, adakah pihak kementerian ada berjumpa dengan wakil-wakil daripada *doula* ini untuk mungkin berkomunikasi dan berjumpa dengan mereka, berbincang dan mungkin memberikan nasihat tentang bahayanya kelahiran yang dilakukan terutamanya di kawasan-kawasan perumahan dan sebagainya.

Ini kerana kita dimaklumkan semalam oleh Kementerian Kesihatan bahawa Kementerian Kesihatan pun melihat perkara ini tidak baik dan mungkin kita boleh gunakan khidmat klinik-klinik desa dan juga klinik-klinik yang ada berdekatan supaya mereka boleh menggunakan perkhidmatan yang benar-benar baik daripada kerajaan berbanding menggunakan khidmat *doula* ini. Apa pandangan Yang Berhormat Menteri? Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih di atas pandangan dan cadangan daripada Yang Berhormat Sekijang itu, walaupun buat masa ini LPPKN belum lagi mengadakan pertemuan dengan pemberi perkhidmatan *doula* ini kerana kita tidak terlibat dengan perkhidmatan antenatal seperti yang saya katakan tadi, kita memberikan perkhidmatan *postnatal*.

Namun demikian, atas kesedaran dan keprihatinan terhadap apa yang berlaku ini khususnya kepada kaum wanita rakyat kita, *insya-Allah* LPPKN akan bekerjasama dengan KKM untuk dapat menemui mereka yang terlibat ini supaya memberikan nasihat yang sewajarnya kepada mereka. Supaya tidak lagi berlaku perkara seperti kematian kepada ibu yang bersalin. Terima kasih Yang Berhormat.

Tuan Yang di-Pertua, menyentuh isu penambahan Bantuan Kanak-kanak (BKK) dan Skim Bantuan Kewangan Bagi Golongan Ibu Tunggal perlu diteliti berdasarkan *case-by-case* yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Lanang. Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat prihatin akan cabaran hidup terhadap keluarga miskin, sehingga Januari 2018 jumlah keseluruhan penerima-penerima manfaat BKK adalah seramai 73,115 orang dengan perbelanjaan sebanyak RM219,337,055 juta.

Bagi memastikan kadar BKK yang diberikan sentiasa relevan dengan keperluan semasa kementerian telah mengkaji keperluan kenaikan kadar ini sebanyak tiga kali bermula pada tahun 1994 dengan kadar RM40 sebulan seorang, maksimum RM150 sebuah keluarga sehingga naik kepada RM100 seorang sebulan. Bantuan maksimum yang diberikan kepada sebuah keluarga yang mempunyai empat orang anak dan ke atas sebanyak RM450 sebulan pada tahun 2006.

Berdasarkan keperluan semasa keluarga miskin, kementerian telah mengadakan kerjasama dengan Universiti Putra Malaysia (UPM), mengadakan Kajian Keberkesanan Bantuan JKM pada tahun 2016 dan objektif kajian tersebut termasuk mendapat maklum balas responden dalam kalangan penerima bantuan berkaitan keperluan kenaikan kadar. Cadangan tersebut akan diambil perhatian oleh kementerian.

Yang Berhormat Lanang juga turut membangkitkan pelaksanaan Skim Insurans Ibu Tunggal dan kad diskaun ibu tunggal. Kementerian juga telah merangka satu Pelan Tindakan Pemerkasaan Ibu Tunggal yang komprehensif merangkumi aspek pemerkasaan dari segi ekonomi, sosial serta aspek penyelidikan dan penyelarasan. Pelan tindakan tersebut telah mengambil kira pandangan dan maklum balas semua pihak yang berkepentingan melalui beberapa siri sesi konsultasi dan bengkel yang melibatkan ibu-ibu tunggal, wakil agensi kerajaan, pertubuhan bukan kerajaan (NGO), institusi pengajian tinggi dan sektor swasta.

Untuk makluman Yang Berhormat juga, beberapa kementerian telah melaksanakan penggunaan kad diskaun ini iaitu:

- (i) Kad Ceria oleh Kementerian Wilayah Persekutuan, khusus bagi membantu warga Wilayah Persekutuan menangani beban kos sara hidup yang tinggi di ketiga-tiga Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, Labuan dan Putrajaya yang terlibat juga penerimanya ialah ibu tunggal;

- (ii) Kad Diskaun 1Malaysia (1MDC) melalui inisiatif N-BOS, Kementerian Perdagangan Dalam Negeri Koperasi dan Kepenggunaan yang bertujuan untuk membantu golongan yang memerlukan seperti OKU, pesara dan pelajar serta juga ibu tunggal; dan
- (iii) pemegang Kad *Friends of KPDNKK* – Kad *Friends of KPDNKK* ialah satu kad diskaun yang dikeluarkan oleh KPDNKK bagi sesiapa yang berumur 18 tahun ke atas. Pemegang kad boleh menikmati diskaun dari rakan dagang yang telah berdaftar dengan *1Malaysia Discount Card* di seluruh Malaysia.

Puan Alice Lau Kiong Yieng [Lanang]: Minta penjelasan.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Oleh yang demikian, kad ini turut terpakai kepada ibu tunggal yang menepati kriteria seperti yang ditetapkan oleh KPDNKK. Setakat ini seramai 888 ribu ahli telah berdaftar dengan FOK dan jumlah ini mungkin termasuk ibu tunggal dan telah mendapat faedah daripada penggunaan kad ini.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Menteri...

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Semua ibu tunggal yang mendapat BR1M telah mendapat perlindungan insurans secara tidak langsung iaitu Skim Khairat Kematian dan *Family Bereavement Scheme*.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Lanang berdiri. Ya, sila.

Puan Alice Lau Kiong Yieng [Lanang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Timbalan Menteri dengan jawapan.

■1230

Tadi Yang Berhormat Timbalan Menteri menyatakan kajian telah dibuat pada tahun 2006 untuk menaikkan bantuan daripada RM40 ke RM100 dan yang maksimum dari RM150 ke RM450. Jadi saya ingin tahu biasanya kajian untuk menambah sama ada menambah bantuan kewangan dikaji berapa lama? Maksud saya berapa tahun akan mengadakan satu kajian memandangkan jawapan Yang Berhormat Timbalan Menteri ialah kajian yang dahulu ialah 2006. Jadi sekarang sudah 2018. Jadi saya ingin tahu bilakah ada kajian untuk kaji sama ada bantuan kanak-kanak ini boleh ditambah lagi? Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Yang Berhormat Lanang, seperti mana yang saya juga telah sebut tadi bahawa pada tahun 2016 telah ada satu kajian lagi bersama-sama dengan UPM dan kementerian mengambil perhatian di atas cadangan yang dibuat dalam kajian tersebut, *insya-Allah* ya. Okay.

Tuan Yang di-Pertua, menyentuh berkenaan isu bantuan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Bachok, adakah Yang Berhormat Bachok? Tidak ada. Tuan Yang di-Pertua, perlukah saya jawab kalau tidak ada?

Tuan Yang di-Pertua: Ada Menteri-Menteri yang memilih untuk menjawab secara bertulis kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang bertanya tetapi tidak hadir. Kalau itu pilihan Yang Berhormat saya benarkan.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Okeylah, okey saya akan jawab jugalah tidak apa. Selaras dengan perkembangan semasa dan transformasi perkhidmatan awam, pihak kerajaan sentiasa komited mengkaji dan memperbaiki sistem penyampaian perkhidmatan sedia ada. Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat akan mengambil perhatian berkaitan dengan isu ini. Keadaan ini adalah disebabkan kerja-kerja menaik taraf Sistem Kewangan Kerajaan Persekutuan daripada Sistem Perancangan dan Kawalan Belanjawan Elektronik (ESPKB) kepada sistem *1 Government Financial Management Accounting System (1GFMAS)*.

Pada peringkat ini sistem baharu masih perlu disesuaikan dengan beberapa sistem dan pangkalan data di peringkat jabatan kerajaan termasuk sistem eBantuan Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM).

Dengan peralihan dan penyelesaian sistem telah memberi kesan pembayaran kepada penerima bantuan JKM khususnya bagi bayaran bantuan bulan Februari yang sepatutnya dibayar sebelum 1 Februari 2018. Pihak JKM telah berusaha keras bagi memastikan bayaran bantuan bulanan kepada 375,970 penerima di bawah peruntukan Kerajaan Persekutuan melibatkan peruntukan berjumlah RM119 juta melalui 106 PTJ agar bantuan tidak terputus. Pihak JKM telah menggunakan kaedah penyediaan invois tanpa pesanan tempatan iaitu mengunci masuk data secara manual terus ke sistem 1GFMS. Dengan kaedah ini bayaran bagi bulan Februari 2018 telah berjaya diproses 100 peratus dan telah dibuat pembayaran kepada semua klien penerima bantuan JKM.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Putatan telah menyentuh isu berkenaan mewujudkan Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE). Yang Berhormat Putatan pun tidak ada. Akan tetapi tidak apalah untuk warga emas kita bacakan sahaja. Di kawasan Putatan, Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat sememangnya berhasrat untuk menubuhkan sebuah PAWE bagi setiap kawasan Parlimen secara berperingkat-peringkat dengan penglibatan bilangan warga emas yang mencukupi dan mendapat entiti yang berdaftar untuk menaungi program PAWE di kawasan masing-masing. Kementerian mengalu-alukan Yang Berhormat Putatan untuk mengemukakan cadangan bertulis untuk lokasi atau bangunan yang sesuai bagi mewujudkan sebuah PAWE di kawasan tersebut.

Selain itu Yang Berhormat Putatan turut membangkitkan isu perwujudan program keusahawanan kepada para pesara. Setakat ini kementerian tiada program keusahawanan khusus kepada pesara. Namun begitu, kementerian mengambil perhatian terhadap cadangan Yang Berhormat dan akan memasukkan dalam program dan aktiviti kementerian serta Pelan Tindakan Warga Emas Negara.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Rantau Panjang menyentuh berkenaan tindakan penyelesaian bagi isu..

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Putatan.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Masuk sudah. Okay.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Saya memang dengar dari luar pun. Terima kasih, Yang Berhormat Timbalan Menteri jawapan yang begitu jelas, tepat dan padat kepada perbincangan saya soal PAWE yang mungkin dapat ditempatkan di Putatan kerana pekerja-pekerja di PAWE di UTC Kota Kinabalu itu semuanya penduduk dan pengundi di Putatan.

Saya mohon atas permintaan masyarakat di Putatan memohon jika pihak kementerian dapat mewujudkan satu pusat ataupun dipindahkan pusat itu kepada satu bangunan yang di Putatan yang lebih mendekati masyarakat di Putatan sebab kebanyakan masyarakat di Putatan ini orang yang memerlukan.

Soalan yang kedua yang saya tanyakan kepada Yang Berhormat tidak menjawab soal Persatuan Bekas Tentera, isteri-isteri yang sudah berpencen yang bersara, bukan berpencenlah. Ada yang daripada *private sector*. Jadi ini atas permintaan memberi satu sumber pendapatan kepada pesara-pesara ini.

Bolehkah Yang Berhormat dapat mewujudkan dengan secara inovasi dan kreativiti kepada orang-orang yang sudah berumur ini supaya dapat tidak lagi bercakap dengan bunga, tidak lagi bercakap dengan kucing-kucing mereka selain daripada suami asyik keluar main golf, pergi memancing dan sebagainya. Ketinggalanlah si isteri itu di rumah dengan seseorang diri. Boleh tidak Yang Berhormat dapat memberi kami apa perancangan kerajaan untuk menangani masalah pendapatan sumber kepada isteri-isteri yang berumur?

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih, Yang Berhormat Putatan yang begitu prihatin terhadap masa hadapan dan nasib warga emas kita, *alhamdulillah*. Memang itulah tujuan Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE) itu ditubuhkan di seluruh negara dan seperti saya sebutkan tadi asal kita ialah supaya setiap kawasan Parlimen akan ada sebuah PAWE ialah bagi memastikan bahawa kita dapat menangani masalah ataupun isu *emptiness syndrome* itu kerana kalau mereka sudah berseorangan, sendirian maka dia pun bercakap dengan bunga dengan kucing dan sebagainya. Jadi kita mahu sekarang mereka bercakap sesama sendiri, bercerita, berinteraksi sesama sendiri, mereka mengadakan pelbagai aktiviti mengikut kehendak dan kesukaan mereka.

Inilah sebenarnya menjadi satu hasrat kami dalam kita menuju sebuah negara yang menua menjelang tahun 2030. Maka pelbagai program ekonomi juga kita rancang. Tentunya akan kita ambil kira apakah dia minat warga emas kita ini, para pesara kita ini sama ada mereka minat seperti mana Yang Berhormat sebutkan kraf tangan, melukis dan sebagainya ataupun yang memasak. Ada di antara mereka yang mempunyai kepakaran dalam bidang masak-memasak yang boleh dikongsi dengan orang lain. Tidak semestinya mereka memasak tetapi mereka boleh mengajar, melatih orang lain dan orang-orang muda.

Itu sebablah kita juga mewujudkan satu program di bawah kerajaan ini yang dipanggilkan satu program *Beautiful Life for Seniors* (BelFOS) ini adalah tujuannya untuk kita mengintegrasikan antara generasi warga emas dengan generasi muda supaya dapat mereka ini dalam satu aktiviti bersama-sama. Warga emas akan membantu yang muda dan yang muda pula akan membantu yang sudah menjadi warga emas ini.

This is the future plan, dengan izin. Inilah *the way forward* kementerian dan kerajaan ini bagi memastikan bila menjelang 2030 kita sudah mempunyai 15 peratus dalam negara kita Malaysia berumur lebih 60 tahun maka mereka tidak akan keseorangan. Malahan orang lain, orang lebih muda akan prihatin terhadap mereka dan akan bekerjasama untuk memberikan mereka kehidupan yang lebih bermakna dan tidak akan keseorangan, Yang Berhormat. Terima kasih di atas cadangan tadi.

Yang Berhormat Rantau Panjang tidak ada di sini jadi yang ini Tuan Yang di-Pertua, saya *skip*-lah untuk diberikan secara bertulis.

Tuan Yang di-Pertua: Sila.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Batu Kawan telah membangkitkan isu berkenaan status rang undang-undang baharu bagi memberikan perlindungan kepada kanak-kanak. Akta Kanak-kanak 2001 yang telah dipinda pada tahun 2016 telah mengambil kira sistem perlindungan kanak-kanak di Malaysia dan juga perkembangan di luar negara termasuk melibatkan pelbagai agensi berkaitan seperti Kementerian Kesihatan, Jabatan Peguam Negara, Polis Diraja Malaysia serta NGO-NGO kanak-kanak dilihat komprehensif dan menepati obligasi negara terhadap Konvensyen Antarabangsa Mengenai Hak Kanak-kanak (CRC).

Selain itu Akta Kesalahan Jenayah Seksual terhadap Kanak-kanak 2017 yang diluluskan pada April 2017 bertujuan melindungi kanak-kanak bawah 18 tahun daripada jenayah seksual yang selaras dengan Akta Kanak-kanak 2001 telah berkuat kuasa pada 10 Julai 2017.

■1240

Akta ini mengandungi kesalahan-kesalahan yang berhubungan dengan pornografi kanak-kanak, penyantunan kanak-kanak serta kesalahan-kesalahan yang berhubungan dengan jenayah seksual.

Bagi tujuan perlindungan kanak-kanak terhadap jenayah seksual pula, Akta Kesalahan-kesalahan Seksual Terhadap Kanak-kanak telah digubal, seperti yang saya sebutkan tadi, dan diluluskan pada tahun 2017. Akta ini menyentuh tentang keterangan tanpa sokongan, kebolehpercayaan saksi kanak-kanak, kesalahan yang berhubungan dengan pornografi kanak-kanak dan kesalahan berhubungan dengan penyantunan kanak-kanak. Susulan daripada penguatkuasaan akta ini, Mahkamah Khas Jenayah Seksual Terhadap Kanak-kanak telah ditubuhkan di Putrajaya untuk mendengar dan memutuskan kes-kes jenayah seksual terhadap kanak-kanak dan tiga lagi mahkamah khas akan ditubuhkan pada tahun 2018 ini.

Selain itu, Yang Berhormat Batu Kawan turut menyentuh isu *stalking* dan adakah kementerian bercadang ...

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: ...Untuk meminda Akta Keganasan Rumah Tangga dengan memasukkan unsur *stalking* dalam akta tersebut supaya wanita mahupun lelaki dapat dilindungi oleh akta ini.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Yang Berhormat Menteri, minta penjelasan. Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Sila.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri di atas jawapan tadi. Saya bersetuju dengan Yang Berhormat Timbalan Menteri mengenai inisiatif daripada kementerian. Namun, timbul beberapa persoalan berhubung dengan apa yang telah saya bangkitkan di Dewan Rakyat pada minggu lepas.

Satu adalah kenyataan daripada Menteri Wanita sendiri yang menyatakan bahawa 70 peratus daripada kandungan Akta Kanak-kanak perlu digubal. Kalau macam itu, baik buat satu akta yang baru. Ini kenyataan daripada Menteri Wanita.

Kedua, memandangkan di Malaysia ini ada satu budaya masyarakat Malaysia tidak mahu membuat laporan mengenai penderaan kanak-kanak atau jenayah seksual kanak-kanak, dengan izin Tuan Yang di-Pertua, *there is a culture of- I mean, there is no culture of using The Whistleblower Protection Act*. Jadi saya ingin bertanya di sini kepada Timbalan Menteri, apakah inisiatif atau usaha daripada kerajaan untuk menggalakkan lebih ramai daripada masyarakat Malaysia terdedah kepada Akta *Whistleblower* ini supaya mereka boleh membuat laporan dengan keyakinan laporan tersebut dan mereka sendiri akan diberi perlindungan undang-undang?

Juga dalam nada yang sama, isu enam kanak-kanak sekolah tahfiz yang telah diliwat oleh dermawan sejak Disember yang lalu. Saya ingin mendapat pandangan atau penjelasan daripada Kementerian Wanita, apakah atau *what is the role of this ministry* untuk mencegah benda-benda ini daripada berlaku? Saya faham sekolah tahfiz ini ada di bawah kerajaan negeri dan ada yang di bawah *private* tetapi pada pandangan saya, ia adalah tanggungjawab Kementerian Wanita, Keluarga dan Masyarakat. Kementerian Wanita, Keluarga dan Masyarakat itu perlu memberi perlindungan memastikan bahawa anak-anak kita yang belajar di sekolah-sekolah tahfiz ini tidak menjadi mangsa.

Who is protecting the predator? How come the predator managed to go in and out to do this to our boys in this sekolah tahfiz and no one knew about it? Six boys have been violated. And this is the case that we know, Tuan Yang di-Pertua. *What about the cases that we don't know? So* saya mohon satu penjelasan di Dewan yang mulia ini. *What are we going to do to make sure this doesn't happen again to our young boys who was studying in a sekolah tahfiz?* Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih kepada Yang Berhormat Batu Kawan. Memang 70 peratus daripada akta itu telah pun kita pinda dan diluluskan bersama-sama di dalam Dewan yang mulia ini oleh semua Ahli Yang Berhormat dan disokong penuh oleh semua Ahli-ahli Yang Berhormat. Nampaknya pindaan-pindaan itu seperti mana yang telah saya sebutkan tadi dan Yang Berhormat juga bersetuju bahawa adalah pada masa dan ketika ini masih lagi sesuai dan dapat memberikan perlindungan kepada kanak-kanak kita di Malaysia ini di mana bermacam-macam peruntukan yang telah dimasukkan.

Antara lainnya untuk menambah lagi penalti terhadap pesalah-pesalah dan juga melantik pembantu pelindung di peringkat daerah-daerah bagi memastikan kita dapat segera memberikan perlindungan kepada kanak-kanak yang memerlukan perlindungan. Juga, memasukkan peruntukan-peruntukan yang membolehkan pihak-pihak tertentu untuk membuat laporan kepada pihak polis dan juga kepada pihak Jabatan Kebajikan seperti selain daripada ibu bapa, guru-guru malahan jiran tetangga dan juga doktor-doktor di hospital boleh datang memberikan laporan supaya tindakan dapat kita ambil segera.

Seperti mana Yang Berhormat tahu bahawa daripada segi mencegah ini, seperti mana Yang Berhormat tahu bahawa kami di kementerian, tugas kami adalah pertamanya kami melindungi kanak-kanak. Jika ada laporan yang mengatakan ada kanak-kanak atau sesiapa sahaja yang telah diperlakukan yang tidak baik yang memerlukan perlindungan, maka pihak kementerian melalui Jabatan Kebajikan Masyarakat akan segera mengambil tindakan untuk melindungi kanak-kanak tersebut. *This is where our responsibility is*, dengan izinnya.

Akan tetapi untuk menjaga ini, maka sama-samalah kita untuk memastikan kita selalu perhatikan apa yang berlaku. Kita melihat sekiranya ada sesuatu yang tidak baik di tempat-tempat yang tertentu termasuklah di sekolah-sekolah tahfiz ini, kita segera membuat laporan kepada pihak yang berkenaan seperti pihak polis dan sebagainya termasuk juga kepada pihak kita di JKM. Sekiranya kita dapat maklumat ini, maka kita akan segera mengambil tindakan untuk melindungi kanak-kanak yang terlibat ini.

Apakah usaha kita untuk mendedahkan tentang hak-hak ataupun peruntukan-peruntukan yang ada di dalam pindaan Akta Kanak-kanak ini ialah kita telah pun membuat *road show* ke seluruh negara dan ini akan kita teruskan lagi, Yang Berhormat, *road show* ini. Kita juga adakan program dengan sekolah-sekolah dengan kerjasama yang mana kita N-BOS dengan Kementerian Pendidikan, dengan pihak Polis Diraja Malaysia, dengan persatuan ibu bapa dan guru di mana kita telah mengadakan salah satu program kita ialah namanya '*Sahabat Bijak*', yang mana kumpulan sasar kita ialah guru-guru, murid sekolah dan juga para ibu bapa yang kita akan beri mereka pendedahan tentang pindaan-pindaan dan juga peruntukan-peruntukan yang ada di dalam Akta Kanak-kanak ini.

Dan bagaimana caranya untuk membuat laporan dan bagaimana melihat jika ada tanda-tanda kanak-kanak ini didera dan juga diperlakukan perlakuan yang jenayah ini dan apa tindakan yang harus mereka lakukan, bagaimana mereka boleh bertindak. Ini semua sedang dilaksanakan, Yang Berhormat, dan kita akan perluaskan lagilah kerja-kerja ini, *insya-Allah*.

Pada masa ini belum terdapat perundangan khusus mengenai kesalahan *stalking*. Walau bagaimanapun, pindaan Akta Keganasan Rumah Tangga 1994 (AKRT) pada tahun 2017 telah mengambil kira elemen *stalking* untuk ditafsirkan sebagai satu bentuk keganasan rumah tangga. Pindaan tahun 2017 telah memperluaskan tafsiran keganasan rumah tangga untuk turut merangkumi tindakan pelaku berhubung dengan mangsa atau berhubung dengan pihak ketiga tentang mangsa dengan niat untuk mengaibkan kehormatan mangsa itu melalui apa-apa cara, elektronik atau sebaliknya.

Melalui peluasan tafsiran dalam pindaan Akta Keganasan Rumah Tangga ini, elemen *stalking* telah diambil kira. Oleh itu, mangsa boleh mendapatkan perlindungan di bawah Akta Keganasan Rumah Tangga selagi mangsa adalah mangsa keganasan rumah tangga.

Dalam hal ini, kementerian daripada semasa ke semasa akan mengkaji keperluan meluaskan pengertian *stalking* mengikut kesesuaian persekitaran masyarakat. Beberapa sesi konsultasi akan diadakan bersama semua pihak berkepentingan bagi memperhalusi perkara tersebut.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Timbalan Menteri, minta penjelasan sedikit. Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Sila, sila.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Okey. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Terima kasih di atas penjelasan yang diberikan tadi mengenai tafsiran *stalking* dan bagaimana ianya diperuntukkan di bawah pindaan terhadap Akta Keganasan Rumah Tangga.

Akan tetapi, dua soalan timbul daripada penjelasan Menteri tadi yang saya harap Menteri boleh jelaskan. Satu, memandangkan pindaan kepada Akta Keganasan Rumah Tangga tahun lepas tidak memasukkan pasangan *boyfriend* atau *girlfriend* yang duduk serumah, *they are not protected under The Domestic Violence Act*, jadi dalam kes macam ini, andai kata tunang ataupun *boyfriend* menghendap, *they stalk their girlfriend*, ia tidaklah menjadi satu jenayah di bawah Akta Keganasan Rumah Tangga.

Kedua, pasangan yang telah bercerai. Di kawasan saya sendiri ada satu kes seorang wanita, ibu Melayu yang telah bercerai tetapi bekas suami tersebut sering menghendap mana beliau dan anak beliau pergi.

Dia akan mengekori beliau dalam kereta. Laporan polis pun telah dibuat tetapi tiada tindakan undang-undang yang telah diambil terhadap bekas suami dan adakah bekas suami itu termasuk di bawah Akta Keganasan Rumah Tangga. Secara logiknya bekas suami itu menjadi, *if he is an ex-husband, it is out of the picture of the family structure already* Yang Berhormat Timbalan Menteri.

■1250

So saya sedikit keliru di sini bagaimana kita boleh menggunakan Akta Keganasan Rumah Tangga ini untuk *boyfriends or fiancées* yang *stalking their partners*. Number two. *Ex-husbands or even ex-wives*.

Saya ingin *put on note* dalam Dewan yang mulia ini bahawa Yang Berhormat Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat juga menyatakan tahun lepas bahawa untuk *stalking* menjadi satu akta, *it has to be brought by* Jabatan Perdana Menteri *under* Kanun Keseksaan. *Only then can it be included as a provision in the Domestic Violence Act*. So pada pandangan saya *we need a stand-alone act for stalking*. *Stalking and harassment can be put together or two separate stand-alone act*.

Saya rasa pada pandangan saya Tuan Yang di-Pertua, *I think it's taking too long for us to criminalize the act of stalking* memandangkan banyak kes-kes yang berlaku hari demi hari. *Women are victimized by ex-husbands waiting at parking lot, outside their offices, waiting outside the day care center when they pick up their children*. *I think something serious has to be done about this*. Minta penjelasan daripada Yang Berhormat Timbalan Menteri. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih Yang Berhormat Batu Kawan. Sebenarnya selain daripada Akta Keganasan Rumah Tangga, tindakan juga boleh diambil di bawah undang-undang yang lain di bawah Kanun Keseksaan pun ada undang-undang yang boleh diambil terhadap mereka yang melakukan *stalking* ini ataupun menghendap bekas-bekas isteri mereka dan anak-anak mereka. Kalau anak dengan suami itu tadi, anak dengan bapa itu tadi sebenarnya dia masih ada kaitan kekeluargaan lagi. Yang isteri dengan suami itu bercerai tetapi anak dengan bapa tidak bercerai. Jadi dalam erti kata undang-undangnya dia masih lagi dalam keluarga kalau itu anaknya.

Berkenaan dengan *boyfriend* dan *girlfriend* ini, *I thought* orang kalau *girlfriend* suka juga kalau *boyfriend*-nya sentiasa melihat dia, tidak mahu pula berenggang. Ada pula kes-kes yang *stalking* ini.

Walau macam mana pun *seriously* seperti saya sebut tadi kementerian sentiasa mengkaji keperluan meluaskan lagi pengertian *stalking* ini mengikut kesesuaian persekitaran masyarakat. Kita sudah mengadakan pelbagai perbincangan dan kita, ini bukan ertinya kita berhenti di situ sahaja, kita kata, *oh that's it, no more*. *We always*, kita melihat sentiasa keperluannya, relevannya dengan masa sekiranya kes-kes ini setiap perundangan yang kita ingin bawa ke Dewan Parlimen ini mestilah berasaskan kajian yang dibuat.

Kalau ada kajian yang mengatakan bahawa insiden yang disebutkan oleh Yang Berhormat itu adalah terlalu tinggi dan memerlukan tindakan untuk kita mewujudkan satu undang-undang, maka saya percaya kementerian kami, Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat yang melindungi kaum wanita dan juga dengan Jabatan Peguam Negara, kita akan *come up with a new* undang-undang bagi memastikan rakyat kita terutama sekali kaum wanita dilindungi dari mereka yang berniat jahat.

Manakala bagi isu perkahwinan kanak-kanak, pendirian kerajaan terhadap perkahwinan bawah umur telah disampaikan melalui sesi-sesi Parlimen sebelum ini yang mana kerajaan mengambil pendirian bahawa kanak-kanak tidak digalakkan untuk berkahwin pada usia muda kerana mereka perlu diberi peluang untuk mengembangkan potensi sepenuhnya.

Perkahwinan bawah umur akan memberi cabaran meliputi tekanan daripada segi fizikal dan mental yang merangkumi pelbagai aspek seperti kesihatan, pendidikan, sosial dan kewangan terhadap seorang kanak-kanak terutamanya kanak-kanak perempuan. Membenarkan kanak-kanak berkahwin tanpa asas yang kukuh bermakna meletakkan beban dan tanggungjawab berat sebagai suami isteri atau ibu bapa atas bahu mereka.

Jika mereka belum bersedia dengan tanggungjawab berat ini dikuatiri ia membuka lebih ruang berlaku perceraian pada usia muda dan masalah-masalah sosial yang lain. Kerajaan melalui Lembaga Penduduk dan Pembangunan Keluarga Negara (LPPKN) dan NGO menjalankan beberapa kempen berkaitan kesihatan reproduktif bagi meningkatkan kesedaran rakyat tentang keburukan perkahwinan bawah umur. Kesedaran dalam kalangan rakyat merupakan cara yang lebih efektif untuk mengekang berlakunya kehamilan dalam kanak-kanak perempuan yang *teenage pregnancy*, dengan izin.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, minta sedikit pencerahan. Sebab ini isu-isu saya, lepas itu saya tidak kacau Yang Berhormat Menteri lagi.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Sudah hendak habis sudah.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Semua isu-isu yang telah saya bangkitkan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Tadi Yang Berhormat Timbalan Menteri menyatakan pendirian kerajaan adalah tidak menggalakkan perkahwinan kanak-kanak. Saya rasa itu adalah satu pendirian yang agak goyah dan boleh disalah gunakan oleh mana-mana pihak yang mahu menyalahgunakan pendirian tersebut.

Saya minta Yang Berhormat Menteri sedikit penjelasan mengenai apakah sebab yang kukuh yang boleh digunakan untuk kanak-kanak berkahwin dengan kanak-kanak atau kanak-kanak yang berkahwin dengan dewasa.

Tadi Yang Berhormat Menteri kata ianya dibenarkan dengan sebab yang kukuh. *Now I don't understand if a child who cannot vote, who cannot drive, who cannot seek employment but I can't understand what other sebab yang kukuh that can be used for a child to settle down to bring another child into the world. So* saya harap Yang Berhormat Menteri boleh memberi sedikit pencerahan, penjelasan *because* ini melibatkan pendirian Kerajaan Malaysia. *When the whole world is going against child marriages, Malaysia must take a stand to say we are also against and we criminalize child marriage. Not say* kita tidak menggalakkan. *That's a flimsy, weak reasoning* Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Tuan Manivannan a/l Gowindasamy [Kapar]: Yang Berhormat saya hendak sambung sedikit. Yang Berhormat Kapar. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya dengar dengan teliti penjelasan Yang Berhormat dan pendirian Kerajaan Malaysia. Saya membuat cadangan di sini untuk diperhatikan atau diperhalusi oleh kementerian bahawa perkahwinan kanak-kanak ini perlu dijadikan sebagai satu dasar atau polisi, bukan sekadar satu pendirian sahaja. Bermaksud, kementerian perlu membawa isu ini ke dalam Parlimen ini untuk meluluskan satu polisi yang berbentuk undang-undang untuk menyekat sebarang perkahwinan kanak-kanak. Ini cadangan saya, minta perhatian daripada Yang Berhormat. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih kepada kedua-dua Yang Berhormat. Sebenarnya Yang Berhormat apa yang saya sebutkan tadi sebagai tidak menggalakkan itu bukanlah sesuatu yang *flimsy*. Itu adalah sebenar-benarnya pendirian kita dan ada kalanya berlaku perkahwinan ini disebabkan keterlanjuran yang sudah berlaku, yang tidak dapat lagi kata orang, yang tidak dapat dielakkan lagilah.

Ingin juga saya nyatakan di sini ada beberapa perkara ini, kalau Yang Berhormat tadi berkata tentang polisi, dasar ini bahawa perkahwinan kalau yang beragama Islam ini dia ada dikuasai ataupun dalam bidang kuasa negeri-negeri. Jadi di negeri-negeri itu kita perlu kena dengar daripada mereka juga. Kita akan ada perundingan dengan mereka juga dan ini tentunya akan bukan sesuatu yang dapat kita kata terus kita lakukan saja begitu. Dia boleh terjadi, tidak. Sebab dia ada kaitan dengan agama dan juga negeri.

Tuan Manivannan a/l Gowindasamy [Kapar]: Terima kasih Yang Berhormat. Tuan Yang di-Pertua izinkan.

Tuan Yang di-Pertua: Sila.

Tuan Manivannan a/l Gowindasamy [Kapar]: Terima kasih. Saya faham tentang mazhab-mazhab dan kerajaan negeri mempunyai peruntukan dan sebagainya. Apa yang saya minta adalah Kerajaan Persekutuan datang dengan satu polisi supaya benda itu termaktub dalam undang-undang dan akan diguna pakai oleh kerajaan-kerajaan negeri. Itu yang pertama.

Yang kedua, apabila kita mengatakan bahawa boleh berlaku kecurangan, kita memberi ruang untuk benda ini disalahgunakan. Kecurangan itulah yang perlu kita hentikan dan perlu dikaji supaya tidak berlaku. Kita tidak boleh guna alasan kecurangan dan memperbetulkan benda yang salah. Itu yang perlu diberi perhatian oleh Yang Berhormat. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Saya setuju dengan Yang Berhormat. Itu sebabnya kita melalui LPPKN ini kita mengadakan berbagai program bersama dengan NGO's untuk mengadakan beberapa kempen berkaitan kesihatan reproduktif bagi meningkatkan kesedaran rakyat terutama kepada orang-orang muda kita berkaitan, meningkatkan kesedaran mereka tentang keburukannya perkahwinan bawah umur ini.

Perkara ini terus kita laksanakan dan kita akan perluaskan lagi ke seluruh negara dan kita akan bekerjasama dengan Jabatan Pendidikan di seluruh negara ini bagi memastikan anak-anak muda kita, para pelajar kita sedar tentang kesihatan reproduktif ini dan mereka tidak akan terlibat dengan perkara-perkara yang boleh menyebabkan mereka, itulah, tadi terpaksa pula berkahwin atas kehendak orang tua mereka.

Berkaitan dengan kerajaan negeri ini yang ada kaitan dengan agama ini, ini adalah Yang Berhormat bukannya, Yang Berhormat tentulah sebagai seorang Yang Berhormat Ahli Parlimen ini tahu tentang Perlembagaan Negara kita, tentang perlembagaan negeri-negeri. Yang ini bukan benda yang kita boleh, okey, kita suka mahu buat, boleh buat saja di peringkat persekutuan. Tidak boleh. Kita perlu banyak perundingan dan juga perbincangan dan perlukan ada persetujuan daripada negeri-negeri. Baru kita dapat melakukannya Yang Berhormat. Walaupun kita ingin sangat untuk melakukannya tetapi kita perlu ada persetujuan daripada negeri-negeri supaya kita dapat melaksanakan dan dapat diterima oleh semua pihak Yang Berhormat.

Tuan Yang di-Pertua: Panjang lagi Yang Berhormat.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Saya sudah hampir selesai Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, setakat inilah penerangan yang dapat saya berikan mengenai isu-isu yang telah dibangkitkan sepanjang tempoh perbahasan. Saya berharap penjelasan ini dapat memberi gambaran yang lebih jelas terhadap perkara yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat yang menyentuh bidang tugas dan peranan Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat.

Jutaan terima kasih sekali lagi diucapkan kepada setiap ahli Yang Berhormat yang telah mengemukakan pertanyaan dan membangkitkan isu-isu berkenaan dan juga yang mencelah. Kementerian akan mengambil perhatian terhadap teguran dan pandangan yang telah diutarakan oleh setiap Ahli Yang Berhormat dan seterusnya diterjemahkan melalui tindakan sewajarnya.

Saya juga ingin menyeru kepada semua Ahli Yang Berhormat untuk terus menyokong usaha-usaha kerajaan khususnya Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat bagi memastikan rakyat mendapat faedah dan menerima impak yang maksimum. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih, Ahli-ahli Yang Berhormat, mesyuarat ditangguhkan sehingga jam 2.30 petang nanti. Terima kasih.

[Mesyuarat ditempohkan pada pukul 1.02 petang]

[Mesyuarat disambung semula pada pukul 2.30 petang]

■1430

[Timbalan Yang di-Pertua (Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said) mempengerusikan Mesyuarat]

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, dipersilakan Yang Berhormat Menteri Kerja Raya.

2.32 ptg.

Menteri Kerja Raya [Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof]: *Bismilahir Rahmanir Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Salam sejahtera. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Terlebih dahulu saya ingin mengambil kesempatan ini mengucapkan terima kasih kepada seramai 16 orang Ahli-ahli Yang Berhormat kerana telah mengambil bahagian dalam sesi perbahasan Usul Menjunjung Kasih Atas Titah Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong dan turut menyentuh isu-isu di bawah bidang kuasa di bawah Kementerian Kerja Raya.

Segala cadangan, pandangan dan teguran mengenai isu-isu yang dibangkitkan itu amatlah dihargai dan akan diberikan perhatian oleh kementerian ini. Saya juga ingin mengucapkan terima kasih atas ucapan penghargaan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat atas usaha Kementerian Kerja Raya di lapangan. Ini semua adalah hasil maklum balas yang diberikan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat semua. Namun, banyak lagi usaha yang perlu kita laksanakan bagi memberikan khidmat terbaik kepada rakyat.

Tuan Yang di-Pertua, sebagai permulaannya saya ingin menjawab isu-isu berkaitan Jalan Persekutuan. Saya akan cuba memberikan maklum balas secara ringkas tentang isu-isu yang dibangkitkan itu. Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Tanjong Piai bertanya status naik taraf Jalan Pekan Nanas ke Pontian.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kementerian ambil maklum berkenaan masalah jalan yang semakin berterusan rosak dari Pontian ke Pekan Nanas. Selari dengan pelan jangka masa panjang, Pelan Induk Pembangunan Rangkaian Jalan Raya Semenanjung Malaysia atau *Highway Network Development Plan* singkatannya HNDP, Kementerian sememangnya telah mempunyai perancangan jangka panjang untuk membina jalan baru dari Johor Bahru ke Pontian.

Sehubungan itu, kementerian ini telah pun memohon untuk menaik taraf laluan FT05 dari Pontian ke Seri Bunian sepanjang 5.5 kilometer dan pembinaan jalan baru dari Seri Bunian ke Pulau Interchange sepanjang 15 kilometer di dalam *Rolling Plan* Pertama RMKe-11. Setakat ini kelulusan agensi pusat belum diperolehi. Dicadangkan Ahli Yang Berhormat untuk dapatkan juga sokongan negeri untuk dipertimbangkan projek ini sebagai keutamaan untuk kelulusan di peringkat negeri.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat dari Jerantut meminta supaya kerajaan menaik taraf beberapa jalan di Jerantut iaitu jalan Jerantut Padang Piol dan Jalan Simpang Tekam Utara ke Jengka Lapan. Untuk makluman, buat masa ini kerajaan tidak mempunyai cadangan untuk menaik taraf jalan Padang Siol, Sungai Rentang dan ia tidak termasuk dalam senarai utama negeri seperti yang telah dimaklumkan dalam sesi Parlimen yang lepas. Namun demikian bagi tujuan penyelenggaraan jalan berkenaan yang meliputi kerja rutin, berkala *pavement* dan bukan *pavement* sebanyak RM3.5 juta telah dibelanjakan dari tahun 2015 hingga tahun 2017.

Manakala cadangan menaik taraf jalan FT64 bermula dari simpang Jengka Lapan ke simpang Felda Tekam Utara Fasa III segmen satu sepanjang lapan kilometer telah dimohon dalam *Rolling Plan* Kedua RMKe-11, tetapi tidak mendapat kelulusan agensi pusat. Kementerian ini telah memohon semula cadangan pelaksanaan ini dalam *Rolling Plan* Ketiga dan ia masih tidak diluluskan dalam tempoh tersebut.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, Kementerian ini akan terus mengemukakan permohonan pada agensi pusat dalam *rolling plan* yang akan datang. Namun demikian bagi tahun 2015 sehingga tahun 2017, kerajaan telah membelanjakan peruntukan keseluruhannya sebanyak RM12.1 juta yang melibatkan skop penyelenggaraan rutin, kerja berkala *pavement* dan juga bukan *pavement* di jalan berkenaan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, Kementerian Kerja Raya juga mempunyai perancangan bagi menambah baik laluan FT64, terutama melibatkan skop berkala *pavement*. Peruntukan yang telah dimohon untuk tahun 2018 adalah sebanyak RM4.5 juta yang melibatkan skop penyelenggaraan berkala *pavement* bergantung kepada kelulusan peruntukan daripada agensi pusat pada tahun ini.

Tuan Yang di-Pertua, saya hendak dapatkan panduan sama ada saya kena jawab semua atau pun jawab kepada mereka yang ada di dalam Dewan sahaja?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Buat masa ini, saya terpulang kepada Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Kalau Yang Berhormat Menteri fikirkan ada jawapan yang perlu dan penting untuk kepentingan orang ramai, sila, boleh jawab.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih. Ahli Yang Berhormat Kota Samarahan memohon supaya jalan pinggir atau persisiran pantai yang menghubungkan kampung-kampung di luar bandar Kota Samarahan di naik taraf. Semakan Kementerian mendapati ia berstatus jalan negeri di mana, perancangan bagi menaik taraf jalan tersebut di bawah bidang kuasa kerajaan negeri. Walau bagaimanapun, Kerajaan Persekutuan tidak pernah mengabaikan pembangunan di negeri Sarawak termasuk di bawah kuasa bidang negeri. Ini dibuktikan melalui projek jambatan yang berada di jalan negeri.

Akan tetapi dilaksanakan menggunakan peruntukan Kerajaan Pusat sebagai contoh Jambatan Batang Lupar yang akan dibiayai melalui konsep kerjasama Kerajaan Pusat dan kerajaan negeri.

Ahli Yang Berhormat Serdang membangkitkan isu kesesakan di kawasan Seri Kembangan. Kesesakan di kawasan Seri Kembangan berlaku berikutan pertambahan jumlah aliran trafik seiring dengan pembangunan yang semakin pesat di kawasan Seri Kembangan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, Kementerian telah memohon untuk menaik taraf Jalan Putra Permai dari Lebuhraya Sungai Besi atau pun BESRAYA sehingga Lebuhraya Damansara-Puchong (LDP) daripada Unit Perancang Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri semasa *Rolling Plan* Pertama RMKe-11 dengan anggaran kos RM400 juta. Walau bagaimanapun permohonan tersebut tidak mendapat kelulusan agensi pusat.

Sehubungan itu, mengambil berat tentang isu ini, Kementerian telah membuat permohonan sekali lagi bagi projek menaik taraf FT3215 Jalan Putra Permai Daerah Petaling Selangor, dalam *Rolling Plan* Ketiga RMKe-11 dengan anggaran kos bagi kerja awalan sebanyak RM6 juta. Walau bagaimanapun, permohonan tersebut juga tidak mendapat kelulusan daripada agensi Pusat. Justeru, Kementerian ini akan memohon semula cadangan pelaksanaan projek tersebut dalam *Rolling Plan* yang akan datang, memandangkan cadangan projek ini tersenarai dalam senarai keutamaan negeri Selangor.

Tuan Yang di-Pertua...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Menteri, ada yang bangun ini.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Kawasan saya

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ulang balik isu itu kah?

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Ya, ya, ya hendak tanya tentang isu itu.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Okey.

Timbalan Yang di-Pertua (Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said): Ya, sila Yang Berhormat Serdang.

■1440

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak tanya, apakah sebab peruntukan yang dipohon sejumlah RM6 juta sebagai kerja awalan itu pun tidak diluluskan memandangkan bahawa jumlah itu tidak begitu besar. Pada masa yang sama, saya rasa itu adalah satu jalan yang penting, Jalan Persekutuan yang penting yang bukan sahaja melibatkan kawasan Seri Kembangan tetapi juga melibatkan kawasan Puchong. Sekarang juga ada juga pembinaan MRT yang berlaku di sana dan saya rasa ini memang akan menjejaskan situasi trafik di Jalan Putra Permai. Jadi, saya minta kenapa RM6 juta pun tidak boleh diluluskan?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Untuk makluman Yang Berhormat, kelulusan apa-apa projek dari segi peruntukan mesti dibuat melalui *Economic Planning Unit*. Kita hanya boleh mengemukakan dan kalau Yang Berhormat hendak mengetahui mengapa, jadi Yang Berhormat nanti boleh tanya dengan kementerian yang berkaitan, EPU lah, ya. Oleh sebab itu di bawah bidang kuasa mereka.

Akan tetapi sudah pasti dalam perancangan kerajaan, termasuk EPU, ia akan melihat pada keseluruhan dan mereka akan menyusun keutamaan. Jadi, ini mungkin belum termasuk dalam keutamaan yang digariskan oleh EPU tetapi itu anggapan sayalah. Akan tetapi hendak tahu lebih lanjut, kena tanya dengan EPU itu sendiri.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Lanang membangkitkan cadangan supaya dibina *flyover* atau persimpangan bertingkat di Bandar Sibu. Isu yang sama juga telah diberikan jawapan sebenarnya dalam soalan lisan pada 14 Mac yang lalu. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, bidang kuasa dan tanggungjawab Kementerian Kerja Raya melibatkan hanya kepada Jalan Persekutuan seluruh negara. Mengenai cadangan projek untuk membina *flyover* di Sibu, sekiranya melibatkan Jalan-jalan Persekutuan, didapati cadangan ini setakat ini tiada dalam senarai permohonan keutamaan negeri buat masa ini.

Sehubungan itu, kementerian bersedia menerima cadangan daripada pihak negeri sekiranya memenuhi keperluan teknikal untuk di naik taraf dalam permohonan *Rolling Plan* Rancangan Malaysia Kesebelas akan datang. Sebagai tambahan, sekiranya ia melibatkan jalan dalam Bandar Sibu, ia di bawah bidang kuasa Majlis Perbandaran Sibu dan bukan di bawah bidang kuasa Kerajaan Persekutuan.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Selayang membangkitkan isu naik taraf jalan B27. Untuk makluman Yang Berhormat, ramai yang masih keliru berhubung kait dengan jalan. Jalan Persekutuan ialah jalan yang diberi nombor FT, maknanya *Federal trunk road* lah. Kalau jalan negeri, ia diberi ikut *numbering* berdasarkan sama dengan plat kereta. Maknanya, kalau 'B', 'B' merupakan jalan negeri dan kalau jalan negeri, makna bidang kuasanya ialah di bawah kerajaan negeri.

Jadi, segala peruntukan termasuk membina, menyelenggara jalan adalah bidang kuasa kerajaan negeri. Apa yang Kerajaan Persekutuan buat ialah kerajaan menyediakan peruntukan kepada kerajaan negeri yang disalurkan melalui Pejabat Kewangan Negeri melalui peruntukan MARRIS untuk *maintenance* ataupun penyelenggaraan semua jalan-jalan negeri dan jalan majlis-majlis daerah.

Jadi, untuk itulah saya melihat bahawa apa yang dibangkitkan B27 adalah jalan negeri dan kena rujuk pada kerajaan negeri. Manakala di kawasan yang kita laksanakan sekarang ialah FT3209. Dulu juga dikenali sebagai B27, hanya daripada jalan Plaza Tol Rawang, PLUS ke Pusat Bandar Rawang, yang ini kita buat secara berfasa. Pada masa kini pelaksanaan fasa satu melibatkan naik taraf laluan empat lorong dua hala sepanjang 1.6 kilometer yang baru sahaja siap dibina, disiapkan oleh kementerian ini pada Julai 2016. Manakala cadangan pembinaan fasa kedua pula sepanjang 2.4 kilometer, kita telah pohon daripada agensi pusat dalam *Rolling Plan* yang akan datang.

Manakala pertanyaan daripada Yang Berhormat Tasek Gelugor- tidak ada.

Tuan William Leong Jee Keen [Selayang]: Yang Berhormat Menteri, maksud saya ialah daripada Rawang Tol ke Pekan Rawang. Walaupun telah dikata di masuk dalam *Rolling Plan* tetapi saya minta kalau boleh lebihkanlah perhatian kerana ini sudah lama. Tiap-tiap hari mengadakan kesesakan daripada tol sampai ke pekan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang itu kita akan mohonlah kepada agensi pusat iaitu *Economic Planning Unit* untuk mendapat kelulusan, ya. Sehingga kita dapat kelulusan, barulah kita akan dapat laksanakan.

Tuan Yang di-Pertua, saya beralih pada isu *Central Spine Road* yang dibangkitkan...

Datuk Haji Shabudin bin Yahaya [Tasek Gelugor]: Yang Berhormat Menteri, saya hendak mohon penjelasan sedikit tentang yang pertanyaan dari Tasek Gelugor itu. Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya untuk Yang Berhormat Tasek Gelugor itu hari kita tidak berapa dapat apa isu sebenarnya dibangkitkan sebab banyak gangguan waktu Yang Berhormat Tasek Gelugor berbahas rasanya ada gangguan *time* itu. Jadi, boleh Yang Berhormat jelaskan lagi apa isu yang dibangkitkan.

Datuk Haji Shabudin bin Yahaya [Tasek Gelugor]: Isunya sikit sahaja, berkenaan dengan kesesakan lalu lintas jalan daripada Sungai Dua sampai ke Pekan Tasek Gelugor dan terutama sekali di Pekan Tasek Gelugor. Jadi, jalan itu memang sebahagiannya adalah jalan negeri. Akan tetapi persoalannya kita tidak dapat jawapan penyelesaian daripada kerajaan negeri secara konkrit.

Cuma yang saya tanya, adakah pihak Kementerian Kerja Raya juga ada perbincangan dengan kerajaan negeri bagi menyelesaikan masalah lalu lintas di Pekan Tasek Gelugor, termasuk kita perlu mengadakan simpang *traffic light* yang baru di Pekan Tasek Gelugor dan juga mengatasi kesesakan lalu lintas akibat kawasan *parking* di Stesen Keretapi Tasek Gelugor itu juga. Ia telah melimpah sampai ke jalan, ia bukan hanya dalam kawasan kereta api tetapi sampai ke jalan. Jadi, apakah perancangan-perancangan yang boleh dilaksanakan secara bersama oleh kementerian dan juga pihak kerajaan negeri? Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih Yang Berhormat. Memandangkan bidang kuasanya sama ada di bawah kerajaan negeri, kalau jalan tersebut di bawah jalan negeri dan diuruskan oleh JKR negeri, *insya-Allah* saya akan dapatkan JKR Malaysia untuk merujuk pada JKR negeri, apakah perancangan untuk mereka laksanakan. Akan tetapi kalau jalan tersebut di bawah majlis, maka kita akan mohon untuk mendapat maklumat. *Insya-Allah* kalau kita dapat maklumat, kita akan sampai kepada Yang Berhormat.

Akan tetapi sama ada kita ada kuasa atau tidak, itu sebenarnya bukan dalam bidang kuasa kita. Akan tetapi kita boleh minta melalui JKR untuk memberi cadangan ataupun nasihat teknikal kepada sama ada JKR negeri mahupun kepada majlis daerah ataupun majlis perbandaran yang mempunyai bidang kuasa ke atas jalan tersebut. Mungkin salah satu punca kesesakan adalah yang dikatakan tadi iaitu *overflow* dari segi *parking* dan sebagainya. Yang itu kita boleh panjangkan pada pihak majlis negeri.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Rantau Panjang tetapi mungkin ini agak penting sebab diminati oleh orang pantai, jalan tengah inilah, *Central Spine Road* daripada Pahang sampai ke Kelantan, termasuk Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua sendiri.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Hendak menyenangkan saya balik kampung isteri saya.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Betul. Jadi, Ahli Yang Berhormat Rantau Panjang menyentuh mengenai...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Isteri dua ya, bukan tiga.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: *[Ketawa]* ...Menyentuh mengenai kelewatan pembinaan Lebuhraya Kelantan atau dirujuk sebagai Jalan *Central Spine* iaitu Projek Jalan Persekutuan yang menghubungkan Kota Bharu, Kelantan hingga ke Simpang Pelangai, Pahang yang lewat atau belum siap.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, dalam *Rolling Plan* Ketiga, Rancangan Malaysia Kesebelas, Kerajaan Persekutuan telah meluluskan sebanyak RM303.5 juta untuk membiayai projek infrastruktur jalan dan jambatan di negeri Kelantan. Antara projek infrastruktur berimpak tinggi yang sedang dilaksanakan oleh Kerajaan Persekutuan di negeri Kelantan ialah Projek Lebuhraya Kota Bharu ke Kuala Krai sepanjang 61.36 kilometer dan Projek *Central Spine Road* dari Simpang Pelangai, Pahang ke Kuala Krai, Kelantan sepanjang 350 kilometer meliputi satu jajaran jalan raya sepanjang 411.36 kilometer.

■1450

Projek lebuhraya dari Kota Bharu ke Kuala Krai Kelantan sepanjang 61.36 kilometer telah dimulakan secara berperingkat dalam Rancangan Malaysia Kesepuluh. Pelaksanaan projek ini telah pun dimulakan dengan tiga pakej pembinaan sepanjang 20.05 kilometer dari Pasir Hor ke Kok Lanas dan dijangka siap secara berperingkat sehingga tahun 2020.

Selain itu, projek Lebuhraya Rakyat dilaksanakan Kerajaan Negeri Kelantan yang hanya sepanjang 10 kilometer yang turut berada dalam jajaran CSR yang sama. Projek *Central Spine Road* dari Simpang Pelangai, Pahang ke Kuala Krai, Kelantan sepanjang 350 kilometer akan bersambung dengan projek Lebuhraya Kota Bharu-Kuala Krai, Kelantan pula telah dimulakan secara berperingkat dalam Rancangan Malaysia Kesembilan.

Berdasarkan aspek keselamatan dan kesesakan lalu lintas, jajaran sepanjang 140.3 kilometer telah diluluskan untuk pelaksanaan iaitu 123.8 kilometer di negeri Pahang dan 16.5 kilometer di negeri Kelantan.

Untuk pelaksanaan di negeri Kelantan, dua seksyen sepanjang 16.5 kilometer telah diluluskan adalah melibatkan jajaran dari kilometer 180.5 FT08 ke Mentara dan dijangka mula pembinaan pada pertengahan tahun 2018. Bagi pakej yang masih belum dilaksanakan bagi projek Lebuhraya Kota Baharu-Kuala Krai, Kelantan dan *Central Spine Road* dirancang turut dilaksanakan dalam tempoh Rancangan Malaysia Kesebelas dan Rancangan Malaysia Kedua Belas tertakluk kepada keputusan agensi pusat. Sebenarnya sebelah Kelantan satu pakej sudah pun siap, dua dalam pembinaan.

Tuan Yang di-Pertua, izinkan saya pula beralih kepada isu mengenai kualiti penyelenggaraan Jalan Persekutuan yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat Klang dan juga Yang Berhormat Batu Kawan. Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, dalam Bajet 2018, peruntukan awal disalurkan kepada Kementerian Kerja Raya sebanyak RM400 juta untuk penyelenggaraan rutin Jalan Persekutuan di seluruh Malaysia.

Pada Mac 2018, Kementerian Kewangan menyalurkan lagi peruntukan tambahan sebanyak RM155 juta bagi tujuan penyelenggaraan berkala *pavement*. Bagi menjawab persoalan khusus yang dibangkitkan Ahli Yang Berhormat Klang mengenai kemalangan akibat kerosakan jalan di Jalan Telok Gong, semakan kementerian mendapati ia status jalan negeri yang merupakan di bawah bidang kuasa Kerajaan Negeri Selangor. Jalan-jalan negeri di negeri Selangor di bawah Jabatan Kerja Raya Negeri Selangor dan disenggarakan oleh syarikat konsesi yang dilantik oleh Kerajaan Negeri Selangor. Sehubungan itu, sebarang aduan mengenai kerosakan dan peruntukan bagi penyelenggaraan ini melibatkan jalan negeri, bolehlah Yang Berhormat merujuk kepada Kerajaan Negeri Selangor untuk perhatian dan tindakan selanjutnya.

Untuk Ahli Yang Berhormat...

Tuan Charles Anthony Santiago [Klang]: Yang Berhormat Menteri. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Menteri, terima kasih kerana menjawab mengenai isu berkaitan dengan Telok Gong. Sebenarnya saya telah pergi ke pejabat JKR tiga minggu yang lalu dan telah berbincang dengan jurutera daerah. Beliau mengatakan kepada saya, pada tahun 2017, Pejabat JKR Klang telah meminta lebih kurang RM35 juta untuk jaga dan turap dan sebagainya di Klang. Akan tetapi yang mereka dapat hanya RM3.4 juta ataupun RM3.5 juta sahaja iaitu 10 peratus daripada apa yang mereka minta.

Masalah di sini ialah JKR Klang itu *cover*, dia punya *coverage* itu ada tiga kawasan Parlimen. Satu Parlimen Kota Raja, Parlimen Klang dan juga Parlimen Kapar dan kawasan itu kawasan yang besar. So kalau kita ambil RM3.5 *million* katakan dan bahagikan kepada tiga, satu kawasan Parlimen dapat RM1 *million* sahaja. Ini tidak cukup. So, soalan di sini ialah mengapa JKR Klang tidak diberi pertolongan dengan peruntukan yang lebih besar supaya apa-apa lubang, turap, lebarkan jalan raya itu boleh dibuat. Sekarang mereka tidak ada wang. So, ini merupakan tanggungjawab Kerajaan Persekutuan. Walaupun saya terima negeri pun ada tanggungjawab, tetapi peruntukan untuk JKR Klang itu adalah di bawah tanggungjawab kementerian Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ini Yang Berhormat salah faham. JKR ada dua bidang kuasa. Satu bertanggungjawab untuk membantu Kerajaan Persekutuan dan satu lagi bertanggungjawab kepada kerajaan negeri. Untuk jalan negeri yang saya katakan tadi adalah diuruskan oleh kerajaan negeri di mana Kerajaan Persekutuan sudah serahkan semua peruntukan MARRIS kepada kerajaan negeri untuk selenggara semua jalan negeri dan majlis daerah dan juga disalurkan melalui JKR negeri. Manakala Jalan Persekutuan dilaksanakan melalui JKR Malaysia.

Oleh sebab itulah saya katakan tadi kalau melihat apa yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat, ia berada di bawah bidang kuasa kerajaan negeri. Jadi kami tidak tahu apa yang- kalau mereka mohon kepada kerajaan negeri, kerajaan negeri beri peruntukan banyak itu, jadi kena tanya kepada kerajaan negeri mengapa peruntukan MARRIS yang telah disalurkan oleh Kerajaan Persekutuan melalui Pejabat Kewangan Negeri, kenapa tidak disalurkan kepada JKR Klang? Itu Yang Berhormat kena rujuk kepada kerajaan negeri.

Untuk makluman Yang Berhormat, untuk tahun 2017 sahaja, kementerian kita telah peruntukan RM30 juta sebenarnya bagi program khusus Jalan Persekutuan di laluan utama di sekitar Pelabuhan Klang iaitu melibatkan Jalan Persiaran Raja Muda Musa iaitu Jalan FT2, Jalan Pintas Selat Klang Utara (FT20), Jalan Pelabuhan Utara (FT103), Jalan Pelabuhan Utara-Pelabuhan Barat (FT180), Lebuh raya Pulau Indah (FT181) dan Jalan PKFZ. Ini semua Jalan Persekutuan yang dalam kawasan Klang. Kita sudah peruntukkan RM30 juta dalam tahun 2017 sahaja.

Untuk program penjagaan berkala *pavement* 2018, kita telah masukkan lagi RM1 juta untuk khusus bagi laluan Klang ke Banting. Jadi, kita sudah banyak bagi. Ini salah satu peruntukan paling besar untuk Jalan Persekutuan ialah di Klang. Jadi Yang Berhormat yang katakan RM3.5 itu, itu saya kira *confused* dengan kerajaan negeri. Okey?

Tuan Charles Anthony Santiago [Klang]: Yang Berhormat Menteri, saya ingat ada *disconnect* di antara JKR Klang dengan pejabat Menteri sebab saya pergi sana khususnya untuk bincang isu berkaitan dengan Jalan Persekutuan, bukan jalan negeri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Kalau Yang Berhormat katakan bagi dekat saya senarai apa Jalan Persekutuan Yang Berhormat maksudkan. Yang Berhormat sebutkan tadi kalau tengok, Jalan Telok Gong pun adalah merupakan jalan negeri.

Tuan Charles Anthony Santiago [Klang]: Itu saya tahu dan yang saya katakan itu adalah untuk menjaga Jalan Persekutuan. Wang MARRIS tidak boleh digunakan untuk Jalan Persekutuan. Akan tetapi apabila saya pergi ke JKR Persekutuan, jawapan mereka kepada saya ialah mereka hanya mendapat RM3.4 juta atau RM3.5 juta sahaja. *So, something must be wrong.*

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Tidak. Sebab apa yang kita laksanakan ialah peruntukan diagihkan mengikut berapa banyak peruntukan yang kita terima. Kita agihkan kepada setiap kawasan negeri untuk tentukan. Ia dibahagikan mengikut keutamaan. Oleh sebab bukan semua jalan setiap tahun kita bagi sebab pusingan kalau *life-cycle* yang ditetapkan, garis panduan ialah kalau kita hendak buat *pavement*, ia lima kali setiap lima tahun biasanya. Kalau setakat *pavement*, kalau lubang dan sebagainya, itu kita buat secara rutin. Itu memang saya kira peruntukan itu memang ada. Kalau Yang Berhormat kata-melainkan Yang Berhormat bagi *detail* dekat saya, barulah saya dapat respons secara tepat kepada Yang Berhormat. Saya perlukan *detail* daripada Yang Berhormat.

Jadi untuk Yang Berhormat Batu Kawan yang membangkitkan isu peruntukan penyenggaraan Jalan Persekutuan di kawasanannya. Untuk makluman Yang Berhormat, daripada tahun 2015 hingga tahun 2017, sebanyak RM5.59 juta telah dibelanjakan kerajaan bagi tujuan penyenggaraan rutin berkala *pavement* dan bukan *pavement* di Daerah Seberang Perai Selatan dan juga Seberang Perai Tengah yang turut meliputi jalan-jalan persekutuan di kawasan Yang Berhormat. Manakala setakat Mac 2018, sebanyak RM900,000 telah dibelanjakan bagi penyenggaraan Jalan Persekutuan di dua daerah yang saya sebutkan tadi. Peruntukan tambahan untuk tahun ini sedang diteliti sebelum diagihkan memandangkan peruntukan tambahan daripada Kementerian Kewangan baru sahaja diterima.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Minta sedikit penjelasan.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya ucapkan terima kasih di atas kerjasama daripada JKR Pusat bersama dengan JKR Negeri Pulau Pinang. Banyak projek telah dijalankan dengan sempurna di bawah JKR negeri. Namun demikian, di kawasan saya terutama sekali Jalan Bukit Tambun dan Jalan Perusahaan ini di kawasan Perindustrian Perai, kedua-dua kawasan ini memerlukan jalan-jalan di bawah Kerajaan Persekutuan untuk di baik pulih.

JKR negeri telah menulis kepada JKR Pusat namun masih lagi menunggu jawapan atau peruntukan untuk menjalankan kerja-kerja pembaikpulihan. Jadi saya *just* ingin *put on note here* Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Menteri supaya mempercepatkan penyaluran peruntukan itu supaya kerja-kerja dapat dijalankan dengan cepat. Terima kasih.

■1500

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Dalam jawapan saya tadi saya sudah katakan kita baru dapat peruntukan tambahan sebanyak RM150 juta dan kita akan agihkan ikut keutamaan dan keperluan daripada seluruh senarai di Malaysia ini untuk kita agihkan.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Termasuk Temerloh ya.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ya, *insya-Allah*. Kalau tidak susah hendak balik kampung Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya. Ini sebab kesan daripada banjir tahun 2014, tahun 2015.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman di peringkat Kerajaan Persekutuan, Kementerian Kerja Raya mulai bulan Februari 2016 telah melancarkan Dasar Sifar Lubang- *Zero Pothole* di Jalan Persekutuan seluruh negara. Dasar ini menetapkan supaya lubang jalan perlu ditampal atau diambil tindakan oleh syarikat konsesi yang dilantik dalam tempoh kurang daripada 24 jam.

Penalti akan dikenakan terhadap syarikat konsesi sekiranya tindakan yang diambil melebihi dari tempoh tindakan yang telah ditetapkan. Di samping itu melalui kontrak Penswastaaan Penyelenggaraan Jalan Persekutuan Semenanjung Malaysia, syarikat konsesi perlu membuat rondaan secara berkala dan membaiki kerosakan *pothole* yang dikenal pasti untuk tujuan keselamatan dan keselesaan pengguna jalan raya.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat juga, Kementerian Kerja Raya telah mewujudkan Rakan KKR pada awal tahun 2013 yang berperanan sebagai mata dan telinga serta penyampai maklumat antara kementerian dan masyarakat dalam menyampaikan isu dan permasalahan terutama berkaitan jalan raya. Selain daripada itu kementerian telah mewujudkan sebanyak 16 saluran aduan sebagai kemudahan untuk menyampaikan sebarang aduan berkaitan Jalan Persekutuan.

Tuan Yang di-Pertua saya beralih kepada isu Lebuhraya Pan Borneo. Mengenai pelaksanaan projek menaik taraf Jalan Persekutuan Pan Borneo yang turut disentuh oleh Yang Berhormat Putatan, Yang Berhormat Lanang, Yang Berhormat Batu Sapi, Yang Berhormat Semporna dan Yang Berhormat Kudat semasa sesi perbincangan tempoh hari. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Lanang isu yang dibangkitkan mengenai kemalangan di Jalan Pan Borneo, lampu jalan dalam skop projek Lebuhraya Pan Borneo dan status peruntukan telah dijawab dalam sesi pertanyaan lisan.

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Ahli Yang Berhormat kerja-kerja pembinaan bagi fasa 1 Projek Lebuhraya Pan Borneo Sarawak baru bermula pada Mac 2015. Kementerian Kerja Raya belum mempunyai data rasmi secara spesifik berhubung statistik kemalangan yang berlaku di sepanjang jajaran Lebuhraya Pan Borneo. Data yang ada setakat ini merangkumi keseluruhan jenis jalan dan tidak terhad kepada jalan ataupun jajaran Lebuhraya Pan Borneo. Kementerian Kerja Raya akan terus bekerjasama dengan pihak Polis Diraja Malaysia dan Jabatan Keselamatan Jalan Raya dalam usaha untuk mengumpulkan statistik kemalangan khusus bagi jajaran Lebuhraya Pan Borneo.

Manakala peruntukan bagi fasa 1 Projek Lebuhraya Pan Borneo Sabah sebanyak RM12.864 bilion telah diperuntukkan bagi kerja-kerja pembinaan. Manakala bagi fasa 1 Projek Lebuhraya Pan Borneo Sarawak sebanyak RM16.488 bilion telah diperuntukkan bagi kerja-kerja pembinaan. Kerja-kerja pembinaan bagi fasa 1 Projek Lebuhraya Pan Borneo dijangka akan siap sepenuhnya pada tahun 2021.

Anggaran kos pada tahun 2014 yang disebutkan oleh Ahli Yang Berhormat berbeza dengan saya sebutkan ini kerana ianya adalah anggaran awal berdasarkan keadaan semasa itu iaitu tahun 2014. Di mana proses penilaian teknikal dan kewangan masih belum dimuktamadkan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, memandangkan skop Projek Lebuhraya Pan Borneo adalah menaik taraf Jalan Persekutuan sedia ada, lampu jalan akan dipasang di lokasi-lokasi berikut:

- (i) di *P-turn*;
- (ii) persimpangan utama dan persimpangan bertingkat;
- (iii) jajaran dengan lampu jalan sedia ada; dan
- (iv) jambatan dengan panjang minimum 100 meter atau jambatan dengan lampu jalan sedia ada.

Berkenaan isu kerosakan jalan. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat bagi menambah baik aspek keselamatan dan keselesaan.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Boleh?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ya sila.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Sebelum meneruskan kepada kerosakan jalan. Ini soal Pan Borneo Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua yang *handsome*. Menteri pun *handsome* juga. Saya terlebih dahulu mengucapkan terima kasihlah bagi pihak rakyat negeri Sabah kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri kerana sendiri turun padang melihat Projek Pan Borneo bukan sahaja di kawasan saya Tuan Yang di-Pertua tetapi dengan kawasan jiran-jiran saya sekali Papar, Sipitang, Beaufort dan juga kawasan-kawasan yang ada kaitan dengan Pan Borneo ini.

Saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat Menteri, walaupun Menteri ini sendiri turun padang melihat kekangan dan rintangan daripada *progress* penyiapan Pan Borneo ini yang disengajakan oleh pihak pembangkang bahawa Pan Borneo ini menyusahkan rakyat di Sabah. Selama Yang Amat Berhormat Perdana Menteri dahulu tidak pernah pun turun padang melihat projek-projek jalan raya di Sabah. Sekarang kita melihat permainan pihak pembangkang bahawa Pan Borneo ini adalah menyusahkan rakyat terutama sekali tanah-tanah yang diambil untuk pembinaan laluan Pan Borneo. Adakah pihak kementerian berhubung dengan kerajaan negeri supaya pampasan tanah itu dapat dipercepatkan, supaya projek ini dapat siap sebelum tahun 2021.

Saya melihat daripada pihak pembangkang menyatakan Pan Borneo ini hanya untuk memancing undi. Benar atau tidak itu saya rasa, ini kerajaan pembangkang untuk mempolitikkan apa sahaja usaha kerajaan untuk membangunkan, menaik taraf jalan-jalan di negeri Sabah dan di Sarawak. Minta penjelasan daripada pihak Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih Yang Berhormat Putatan. Terima kasih juga Yang Berhormat Putatan mengikut saya sendiri hari itu melihat jalan jajaran Pan Borneo yang sedang dalam pembinaan dan juga kawasan Yang Berhormat yang sudah siap pun. Jadi bila sudah siap makna janji bukan kosonglah. Kita sudah *start* buat, ada sebahagian sudah siap yang menggunakan peruntukan *development fund* diuruskan oleh Kementerian Kerja Raya sudah siap di kawasan Yang Berhormat, yang itu sudah siap.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Itu janji ditepati oleh Kerajaan Barisan Nasional.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ditepati. Akan tetapi biasalah bila kita membuat jalan maknanya bila kita membuat pembangunan akan berlaku perubahan kepada kebiasaan kehidupan rakyat. Ini sebab Pan Borneo ini nanti- bukan sahaja Pan Borneo kebanyakan jalan bila kita membuat jalan *dual carriageway* biasanya jalan hanya dua lorong. Bila jalan dua lorong dia tidak ada apa yang dikatakan *divider* di tengah, tidak ada hadangan di tengah.

Begitu jugalah Pan Borneo bila kita buat untuk tujuan keselamatan, *U-turn* akan dibuat hanya dalam lingkungan dua kilometer, antara setiap dua kilometer baru ada *U-turn*. Kalau banyak *U-turn* ianya akan boleh mendedahkan bahaya kepada pengguna di jalan raya. Ini sebab bila jalan sudah empat lorong, jalan kenderaan makin laju dan sebab itulah kita membuat. Kadang-kadang ini menimbulkan isu sebab isunya ialah kita membelah kampung jadi dua, tetapi kita tidak ada pilihan.

Ini sebab antara kehendak untuk mempercepatkan perjalanan orang ramai dan juga untuk *services* menghantar produk-produk, maka kita kena tingkatkan dan pada masa yang sama untuk menentukan keselamatan dimasukkan dalam pembinaan tersebut. Oleh sebab itu kita akan cuba mencari jalan bagaimana hendak pastikan supaya pergerakan orang tidak akan terlalu sulit tetapi pada masa yang sama mesti selamat, itu yang pertama.

Kedua berhubung kait dengan pampasan. Bila membuat jalan maka jalan terpaksa berada di atas tanah dan kita terpaksa mengambil tanah. Dalam proses pengambilan tanah ianya tertakluk kepada undang-undang tanah di mana kita kena membayar pampasan dan pampasan ini mesti dibayar pada harga pasaran semasa.

Ini diuruskan sebenarnya oleh pejabat tanah sama ada Pejabat Tanah Negeri Sarawak ataupun Sabah dalam urusan pengambilan tanah dan mereka akan dibayar. Sebenarnya kita di peringkat Persekutuan sediakan peruntukan dan diserahkan kepada kerajaan negeri melalui pejabat tanah untuk membayar pampasan itu kepada tuan-tuan tanah yang terjejas disebabkan pengambilan balik tanah untuk tujuan membuat jalan. Ya, Yang Berhormat.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Untuk pembetulan Yang Berhormat Menteri. Pampasan Pan Borneo di antaranya diambil oleh kerajaan untuk pembinaan Pan Borneo bukan harga pasaran yang semasa. Akan tetapi 30 peratus lebih daripada harga semasa, pembetulan. Itu terima kasih kepada pihak kementerian.

■1510

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Itu ditentukan oleh dasar di peringkat negeri tetapi biasanya sepatutnya pada dasar harga pasaran semasalah. Akan tetapi kalau kerajaan negeri menentukan pada kadar tersebut, biasanya kita di peringkat Kerajaan Persekutuan akan akur mengikut penilaian yang ditentukan di peringkat negeri. Kita biasanya akur. Jadi untunglah tuan-tuan tanah. Patutlah mahal sikit tanah di Sabah itu *bah*.

Puan Alice Lau Kiong Yieng [Lanang]: Minta penjelasan.

Datuk Dr. Ewon Ebin [Ranau]: Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Sila.

Puan Alice Lau Kiong Yieng [Lanang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Menteri atas jawapan tadi. Saya hanya ingin minta sedikit penjelasan tentang tadi Yang Berhormat Menteri kata peruntukan untuk Fasa 1 Projek Lebuhraya Pan Borneo untuk Sabah dan Sarawak. Jumlah itu sudah melebihi RM28 bilion. Itu untuk Fasa 1 Projek Pan Borneo Highway.

Jadi saya hanya hendak tahu ada berapa fasa keseluruhan projek ini oleh kerana tadi peruntukan itu hanya untuk fasa 1. Sebelum ini, pada tahun 2014, kos anggaran keseluruhan projek adalah RM27 bilion. Sekarang, fasa 1 sahaja sudah mengambil RM28 bilion. Jadi saya hanya hendak minta penjelasan apakah anggaran kos keseluruhan pada masa kini? Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Sebelum saya pergi kepada anggaran kos, mungkin saya hendak jelaskan kepada Yang Berhormat. Bila kita hendak membuat sesuatu projek, pertama sekali kita akan membuat *study* dan daripada *study* tersebut akan ada anggaran.

Akan tetapi *study* kadang-kadang mengambil masa. Misalnya kalau kita hendak buat projek, *study* hari ini, projek hanya akan dilaksanakan tiga tahun akan datang. Bila projek itu sebenarnya ditender, akan berlakulah perubahan harga disebabkan sama ada kenaikan kos harga tanah di mana kita hendak bayar pampasan, harga pasaran sudah naik. Harga barang naik, sewa material naik, *equipment* naik. Jadi sebab itu kita katakan yang awal itu pada tahun 2014 adalah anggaran. Oleh sebab itu bila dimuktamadkan kontrak tersebut, harganya berbeza. Itu yang pertama.

Kedua, untuk Sarawak, yang dirancang setakat ini adalah dua fasa iaitu fasa pertama, daripada Teluk Melano sehinggalah ke Miri. Kedua nanti adalah daripada Limbang sehinggalah ke Lawas. Dua fasa. Fasa kedua sedang dimuktamadkan, *to be finalized*. Berapa anggaran, kita belum dapat muktamadkan sehinggalah ia benar-benar diluluskan di peringkat awal dan bila tender itu nanti diaward, kita akan tetapkan berapa silingnya.

Untuk Sabah, kalau ikut perancangannya, ada tiga fasa. Ini baru fasa pertama. Sabah nanti ada tiga fasa. Jadi itu pun belum selesai dimuktamadkan fasa seterusnya. Itu akhirnya nanti bergantung dengan keseluruhan perancangan untuk dimuktamadkan dan diluluskan oleh Kerajaan Pusat, okey?

Datuk Dr. Ewon Ebin [Ranau]: Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Datuk Dr. Ewon Ebin [Ranau]: Ya, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat Menteri. Saya difahamkan ada beberapa rangkaian jalan raya di Sabah yang belum dimasukkan dalam jajaran Pan Borneo ataupun mungkin belum dilaksanakan. Antaranya ialah jalan raya daripada Tamparuli-Ranau yang merupakan laluan utama dari Kota Kinabalu ke Sandakan. Jadi, saya ingin penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri sama ada ini sudah dimasukkan dalam perancangan Pan Borneo ini?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih Yang Berhormat Ranau. Untuk fasa pertama, memang Tamparuli-Ranau saya kira mungkin masuk perancangannya dalam fasa kedua sebab yang paling mencabar di Sabah ialah di kawasan Ranau. Sedia maklum bahawa Ranau ialah kawasan yang bergunung-ganang dan berbukit. Ada dua pandangan awal pada waktu itu. Pandangan awal. Adakah kita akan membuat mengikuti keliling pergunungan ataupun bukit yang mana kerap berlaku juga tanah runtuh disebabkan tanahnya yang agak sensitif.

Cadangan kedua ialah sama ada kita akan buat terowong. Disebabkan *all this technicalities*, dengan izin, sebab itu jajaran ini belum dapat dimuktamadkan dalam fasa pertama. Jadi sedang diperincikan sama ada boleh dimasukkan dalam fasa kedua ataupun fasa ketiga. Ini kerana kalau kita hendak membuat di kawasan ini, kosnya agak tinggi. Kalau hendak buat *tunneling* pun maklum sahajalah. Mungkin Yang Berhormat pun sedia maklum. Akan tetapi memang ada dalam perancangan keseluruhan untuk Pan Borneo akan dimasukkan. Cuma bila? Itu menjadi persoalannya.

Seterusnya Tuan Yang di-Pertua, berkenaan isu kerosakan jalan. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, bagi menambah baik aspek keselamatan dan keselesaan pengguna jalan raya- Lebuhraya Pan Borneo khususnya, semasa fasa pembinaan, kementerian telah melaksanakan perkara-perkara berikut:

- (i) mengarahkan rakan pelaksana projek atau *Project Delivery Partner* (PDP) dan *Work Package Contractor* (WPC) untuk:
  - (a) menambah baik pelan pengurusan trafik dengan izin *traffic management plan*;
  - (b) menggiatkan lagi kerja-kerja pembaikan di jajaran sedia ada khususnya tampalan *pothole* dan menurap semula jalan yang rosak; dan
  - (c) mengambil tindakan segera ke atas sebarang aduan dan pertanyaan pengguna jalan raya.
- (ii) pemeriksaan berkala dan menambah baik berdasarkan laporan *Road and Safety Audit* (RSA);
- (iii) menggiatkan lagi sesi *engagement* dan kempen keselamatan jalan raya dengan penglibatan pelbagai agensi dan orang ramai; dan
- (iv) pemantauan berterusan oleh agensi teknikal dan penguatkuasaan bagi memastikan pematuhan prosedur dan garis panduan.

Mana-mana jalan yang rosak telah dibaiki dan sedang dibaiki termasuklah laluan Tatau-Selangau.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Putatan dan Yang Berhormat Batu Sapi membangkitkan isu pampasan tanah. Sebahagiannya saya sudah jawab dengan Yang Berhormat Putatan tadi jadi saya tidak ingin hendak ulang isu tersebut.

Tuan Yang di-Pertua, berkenaan dengan Lebuhraya Pan Borneo yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Kudat dan Yang Berhormat Semporna supaya dipercepatkan dan juga mereka membangkitkan isu peruntukan tidak mencukupi.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, Fasa 1 Projek Lebuhraya Pan Borneo di negeri Sabah terdiri daripada 35 pakej kerja yang melibatkan laluan Sindumin-Beaufort-Kota Kinabalu, Tuaran-Kudat, dan juga laluan Ranau-Telupid-Lahad Datu-Tawau dengan anggaran jarak keseluruhannya 706 kilometer. Sehingga Februari 2018 sebanyak 17 pakej kerja di pelbagai peringkat proses tender di mana lima daripadanya telah giat dalam pembinaan yang telah bermula pada pertengahan tahun 2016 secara berperingkat, manakala dua lagi pakej kerja dalam persiapan terakhir untuk memulakan kerja-kerja pembinaan. Baki 18 pakej kerja kini di peringkat penilaian teknikal dan juga kos.

Peruntukan bagi kos pembinaan yang telah diluluskan setakat ini untuk pelaksanaan Fasa 1 Projek Lebuhraya Pan Borneo Sabah ialah sebanyak RM12.864 bilion. Tidak timbul isu ini memerlukan bantuan kewangan seperti dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat Semporna. Bantuan kewangan daripada syarikat China. Akan tetapi kita kalau hendak buat pun mungkin *it has to be on business term basis* yang menguntungkan semua pihak.

Tuan Yang di-Pertua, saya ingin beralih kepada isu berkaitan pengurusan lebuhraya bertol yang disentuh oleh Ahli Yang Berhormat Shah Alam, Yang Berhormat Puchong, Yang Berhormat Serdang dan Yang Berhormat Hulu Langat.

Secara dasarnya tuntutan ke arah menjadi sebuah negara maju, keperluan pertumbuhan ekonomi serta kemampuan kewangan kerajaan, kaedah penswastaan digunakan di mana perlu. Bagi enam lebuhraya baru yang sedang dalam pembinaan pada masa kini, kebanyakan ianya dibina di kawasan bandar di mana pembinaannya merupakan keperluan yang amat mendesak di kawasan tersebut dan melibatkan aliran trafik yang sangat tinggi. Ia perlu dibina dalam tempoh masa yang singkat untuk menampung aliran trafik.

Tambahan pula, kalau kita melihat dari segi pendekatan kita, kalau di bandar mereka sudah ada jalan yang asas. Maka apa-apa alternatif lain ataupun pilihan lain, kita memang sediakan, terbuka kepada syarikat-syarikat untuk membuat cadangan bagi meringankan tekanan trafik yang agak sesak khususnya di kawasan bandar. Pada masa yang sama, dengan adanya *investment* daripada pihak swasta, kerajaan akan dapat menumpukan kepada pembangunan mengikut keperluan di tempat-tempat lain dan juga kementerian-kementerian lain.

■1520

Sebagai sebuah kerajaan yang bertanggungjawab, sumber kewangan kerajaan hendaklah diagihkan secara saksama mengikut keperluan rakyat secara keseluruhan. Bagi memastikan pembinaan infrastruktur lebuhraya dapat dilaksanakan mengenai keperluan rakyat dan juga negara ianya akan melibatkan kos yang amat tinggi. Justeru dasar untuk menggalakkan penyertaan pihak swasta masih diteruskan supaya dana kerajaan boleh disalurkan bagi keperluan lain yang lebih mendesak seperti pembinaan hospital, pendidikan dan kebajikan yang melibatkan rakyat secara keseluruhannya.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, berdasarkan kepada makmal PEMANDU pada tahun 2010, anggaran kos keseluruhan pengambilan semua lebuhraya adalah dianggarkan RM383.3 bilion di mana pecahan adalah seperti berikut, kos mengambil alih syarikat konsesi lebuhraya sebanyak RM45.2 bilion, kos pemansuhan kutipan tol sebanyak RM338.1 bilion. Ini tidak termasuk lebuhraya baharu yang siap dan beroperasi selepas tahun 2010.

Memandangkan kos yang terlibat adalah amat besar, penentuan pengambilalihan ataupun pemansuhan tol lebuhraya hendaklah dibuat secara berperingkat dengan mempertimbangkan kemampuan kewangan kerajaan serta impak ekonomi, sosial dan kos sara hidup rakyat. Adalah tidak realistik untuk dimansuhkan tol sekali gus sebanyak RM383.3 bilion sedangkan bajet pembangunan tahunan sekitar RM48 bilion setahun.

Tuan Yang di-Pertua, walaupun Dasar Penswastaan sejak tahun 1988 diteruskan, Kerajaan Barisan Nasional pada masa kini telah banyak melaksanakan penambahbaikan terhadap terma-terma dan perjanjian konsesi bagi memastikan keperluan rakyat dapat dipenuhi, kepentingan kerajaan dapat dipelihara berbanding dengan terma-terma perjanjian di bawah legasi kepimpinan terdahulu.

Kerajaan Yang Amat Berhormat Perdana Menteri sekarang melihat bagaimana kita dapat *restructure* balik apa yang dapat di-*restructure* untuk memastikan bukan sahaja tanggungan kepada kerajaan tetapi juga melihat bagaimana kita dapat memperbaiki dan meringankan bebanan rakyat.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: [Bangun].

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Serdang bangun.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Yang Berhormat Menteri, saya pun ada teliti kajian yang dibuat oleh PEMANDU dan juga dibuat oleh Ernst & Young. Saya rasa dibuat oleh Ernst & Young selepas itu diberikan kepada PEMANDU pada tahun 2010 jikalau saya tidak silap sebagai salah satu kajian yang dibuat di bawah *Government Transformation Programme* (GTP).

Akan tetapi saya hendak tanya sama ada Yang Berhormat Menteri sedar bahawa kos lebih kurang RM400 bilion itu apabila mereka mengira kos untuk membayar harga konsesi tol itu *meaning the cash flow from the toll* apa yang mereka masukkan ke dalam kos itu adalah *the future earnings of the toll company*. Akan tetapi sebenarnya dalam terma dan syarikat hampir semua syarikat konsesi yang saya telah teliti dengan persetujuan Yang Berhormat di pejabat LLM yang berada di kawasan saya, saya mendapati bahawa tidak ada sebut langsung tentang pembayaran balik ataupun kos pengambilalihan tol berdasarkan *future income stream of the syarikat tol*.

Apa yang mereka sebut ialah pembayaran balik adalah berdasarkan pengambilalihan kos untuk *cost of construction* sahaja dan sebahagian daripada dan tambah lagi sedikit pembayaran atas *cost of capital* sahaja. *There is no mention of future earnings of the toll company*. Jadi saya rasa sebahagian besar daripada RM400 bilion yang disebut oleh Yang Berhormat tadi adalah salah dan bukan sepatutnya masuk ke dalam kajian yang disebutkan tadi.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat, kalau kita melihat dalam sudut perjanjian, bila kita memasuki sesuatu perjanjian ianya merupakan satu kontrak. Boleh tanya dengan orang sebelah Yang Berhormat itu mungkin seorang peguam. Saya tahu dia seorang peguam dan bila kontrak kita batalkan kontrak sebelum tamat tempoh ianya kena mendapat persetujuan. Kalau kita membatalkan *premature termination of contract* maka sudah pasti akan ada *element loss*. So, *element of loss* itu akan dikira pada dasar apa?

Oleh sebab itu juga kalau kita melihat dalam *toll review* salah satu bila mereka mengemukakan cadangan ialah akan dilihat juga pada *Rate of Return* (ROR) mereka berapa. Biasanya kerajaan melihat pada sekarang ini dasar baharu tidak lebih daripada 10 peratus. Oleh sebab itu yang kita tengok *the toll review mechanism* yang kita tengok termasuklah juga berapa jumlah pinjaman mereka dan berapa kadar yang perlu dibayar balik kepada pemberi pinjaman, itu semua diambil kira. Kita bukan kira berapa kos sahaja, kos itu termasuk pinjaman, *interest* dan sebagainya. Elemen-elemen itulah yang saya kira yang telah dilihat oleh PEMANDU dan oleh sebab itu yang mereka anggarkan kalau kerajaan hendak ambil, maka kerajaan terpaksa membayar hampir RM400 bilion.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Yang Berhormat Menteri, saya hendak memberi satu contoh untuk pengambilan balik konsesi *Eastern Dispersal Link* (EDL). Saya rasa saya pun ada bangkitkan dalam ucapan saya. Saya ada tanya tentang kos keseluruhan. Mengikut apa yang saya tahu untuk mengambil alih EDL ini *there is no calculation of the future earnings of EDL*.

Sebagaimana yang saya tahu apa yang akan dikira dalam pengambilalihan ini adalah *cost of construction by MRCB for the EDL* dan sebahagian daripada kapital yang telah didapati daripada *shareholder* untuk membayar balik mereka dengan ROI mungkin lapan atau 10 peratus seperti yang mana Yang Berhormat kata tadi. Jadi saya rasa formula itu boleh digunakan untuk mengambil konsesi tol yang lain seperti LDP dan Silk Highway dan sebagainya. Jadi minta penjelasan, Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Kan saya kata tadi bila perjanjian kena ada perundingan. Bila ada perundingan berdasarkan persetujuan. Kalau persetujuan dua pihak tidak ada masalah. Akan tetapi kalau satu pihak tidak bersetuju mereka akan *insist* kepada *the profit earning so then* kita kena ambil kira untuk tujuan pengiraan tetapi kita telah berunding dan banyak kali berunding yang mana yang bersetuju kita akan dapat buat. Kalau mereka tidak bersetuju *so government will not take the risk* untuk perkara ini dibawa ke mahkamah.

Akhirnya yang rugi adalah kerajaan dan juga rakyat. Oleh sebab akhirnya kalau pampasan terpaksa dibayar selain daripada kos mahkamah, kos peguam, banyak yang kita terpaksa tanggung lebih daripada itu. *That is* dasarnya memang perundingan. Dari dahulu *we are consistent*. Apa yang kita hendak buat ialah perundingan dan perundingan itu kalau dapat persetujuan, maka senang tetapi kalau tidak dapat persetujuan *it has to go back into based on the legalistic of all the agreements* yang ada.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Tadi Yang Berhormat Menteri sebut mesti kalau *you bring to court* mungkin hendak bayar pampasan dan sebagainya. *If you look at the alternative* seperti yang saya sebut tadi untuk LDP, jumlah pampasan yang telah dibayar kepada pihak LDP ini menurut jawapan yang diberi oleh KKR kepada saya dan juga Ahli Yang Berhormat yang lain, *from 2000 until 2015* jumlah bayaran kepada LDP ialah lebih kurang RM1 bilion.

Saya rasa kalau tambah sampai 2017 ataupun 2018 mencecah RM1 bilion sudah. Jadi saya rasa *rather than paying the pampasan*, kalau mereka tidak setuju *go to court and then take over* boleh jimat wang yang dibayar oleh kerajaan dan memberi manfaat kepada rakyat juga.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Salah satu jawapan saya yang mungkin Yang Berhormat tidak telitikan, belanja pembangunan kita sahaja setiap tahun adalah RM48 bilion. Kalau kita hendak bayar pampasan mengambil alih tol, jadi kita tidak akan ada duit untuk perbelanjaan yang lain-lain. Faham?

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: *Not true*. Seperti yang- okey misalnya untuk...

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Betul, kalau kita hendak ambil alih Yang Berhormat duduk dahululah bagi *chance* saya bercakap. Kalau hendak ambil alih kita sudah anggarkan jumlah pampasan sekian-sekian banyak dan kita hendak ambil alih sekarang kita kena bayar sekarang. Jadi bagaimana kita hendak menguruskan.

Oleh sebab itu benda ini semua sudah dilihat. Jadi *it is not viable* untuk kita ambil alih keseluruhan tol. Lebih baik kita tengok keseluruhan *the restructuring scheme* yang sedang kita lihat sekarang dan kita akan lihatlah bagaimana kita dapat yang pastinya apa yang kita hendak lihat ialah situasi menang-menang untuk kerajaan, untuk pihak swasta dan juga untuk pengguna supaya ianya tidak membebaskan semua pihak.

■1530

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Yang Berhormat, saya rasa dari segi *development expenditure* kalau ada RM48 bilion pun, kalau hendak ambil alih mana-mana tol, *you don't have to spend RM48 billion at once*. Apa yang akan berlaku- okey, mungkin nak bayar konsesi ini, mungkin hendak bayar konsesi itu, tetapi apa yang kerajaan biasanya buat ialah keluarkan bon. *The bond is payable over 20 years* seperti apa yang digunakan untuk membayar *Pan Borneo Highway*. Bukan semua *construction cost* yang dimasukkan ke dalam *development expenditure*. *It is a SPV* yang akan dibayar oleh dana infra, bon juga akan dikeluarkan, lepas itu setiap tahun apa yang kerajaan patut bayar ialah *the interest payment and interest payment* tidak masuk kepada *development expenditure* pun, ia akan masuk kepada *operational expenditure*. Betul tak, Yang Berhormat? Betul tak? *Is that true?*

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat, kita dah melihat kepada keseluruhan opsyen dan sekarang ini apa yang kita putuskan ialah opsyen untuk mengambil alih adalah tidak *viable*. *That is* keputusan kerajaan sekarang ini.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Akan tetapi opsyen untuk mengambil alih EDL itu *viable*?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang saya katakan tadi opsyen untuk mengambil alih keseluruhan tol *highway* adalah tidak *viable*.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Akan tetapi untuk EDL bagaimana?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Sebab itu saya kata apa yang kita boleh buat ialah kita melihat satu-persatu apa yang dah kita putuskan, itu yang kita boleh buat masa ini. Kita tidak melihat untuk mengambil alih keseluruhan sebab kalau kita melihat keseluruhan, maka ianya akan menjejaskan dana kewangan kerajaan itu sendiri.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Itu saya faham. Jadi untuk EDL apa yang saya bangkitkan dalam ucapan...

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Kita dah putuskan di EDL.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Apakah kos? Beritahulah kos.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Kita belum muktamadkan berapa. EDL pampasannya belum dimuktamadkan tetapi perundingan dah kita laksanakan, kita dah buat.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Akan tetapi mesti dimasukkan ke dalam bajet, kan? Itu adalah sesuatu yang telah diumumkan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Belum kita putuskan. Masih dalam peringkat perundingan berapa pampasannya.

Antara penambahbaikan yang dibuat kerajaan ialah diwujudkan klausa perkongsian hasil tol dengan pihak kerajaan apabila melebihi jumlah unjuran trafik, terdapat *exit clause* yang memperuntukkan sekiranya pihak syarikat konsesi mencapai IRR atau kadar pulangan dalaman, perjanjian konsesi boleh ditamatkan lebih awal, ataupun klausa *toll review mechanism level of service*, penetapan KPI dan lain-lain diwujudkan. Pada masa yang sama, kerajaan juga perlu berlaku adil kepada syarikat konsesi termasuklah mengambil kira bahawa pembinaan lebuhraya bertol ini adalah pelaburan syarikat swasta yang tertakluk kepada terma pembiayaan syarikat konsesi dengan institusi kewangan yang memberi pinjaman.

Tuan Yang di-Pertua, kalau sebelum ini kita melihat klausa terma-terma perjanjian yang lepas, kadar tol, kalau kita ikut misal kata *PLUS Highway*, sudah pasti rakyat akan membayar lebih mahal daripada apa yang telah kita lakukan bila kita melakukan *restructure* pada tahun 2011 yang lalu. Ini jelas kalau kita lihat dalam *PLUS Highway*. Sebenarnya kalau kita tidak melakukan *restructuring of PLUS Highway* itu, tol Lebuhraya Utara-Selatan, kita sekarang ini akan membayar lebih seratus peratus daripada kadar apa yang telah dibayar sekarang ini. Jadi untuk itulah kerajaan juga telah melaksanakan sebenarnya banyak pemansuhan tol di beberapa tempat sepanjang pemerintahan yang baru ini.

Tuan Yang di-Pertua, pada masa yang sama, kerajaan juga mengimbangkan pembangunan infrastruktur yang lain selari dengan strategi menggalakkan mod pengangkutan awam negara melalui *The Greater Kuala Lumpur/Klang Valley Master Plan*. Kerajaan telah juga membangunkan MRT, LRT dan HSR iaitu *high speed rail* yang mana bermatlamat untuk menyediakan mod pengangkutan alternatif kepada pengguna serta mengurangkan ketergantungan kepada penggunaan jalan raya.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Penjelasan.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Hulu Langat.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ya, Yang Berhormat Hulu Langat.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua... [Disampuk] Ada tadi dah sebut [Ketawa] Saya faham penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri. Cuma, yang saya cadang sebagai alternatif, *highway SILK* ini oleh kerana Tol Sungai Ramal dengan Tol Bukit Kajang itu agak dekat dan cajnya juga tinggi iaitu RM1.80, jadi saya mencadangkan supaya dipertimbangkan. Jika tidak boleh hapus salah satu tol, maka dihapuskan sebelah tol sebagaimana yang telah kita laksanakan di Grand Saga. Itu yang saya minta. Macam mana pandangan Yang Berhormat Menteri?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Permohonan Yang Berhormat itu kita ambil kira dan sudah pasti akan dibincangkan dengan jawatankuasa teknikal yang melibatkan EPU dan juga Kementerian Kewangan yang menentukan berhubung kait dengan dasar kewangan negara.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, panjang lagi Yang Berhormat?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Dekat nak habis dah, Tuan Yang di-Pertua. Mungkin saya pergi ke satu respons yang akhir sekali kepada Yang Berhormat Serdang yang membangkitkan isu berhubung kait Lebuhraya BESRAYA.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kesesakan di Lebuhraya BESRAYA hanya berlaku pada waktu puncak sebelah petang sahaja. Lokasi yang sering berlaku masalah kesesakan ini adalah bermula kira-kira satu kilometer selepas Plaza Tol Mines Selatan sehingga persimpangan bertingkat Seri Kembangan menghala ke Balakong dan Putrajaya. Kesesakan ini adalah berpunca daripada trafik daripada jalan susur Seri Kembangan yang bertembung dengan trafik daripada Lebuhraya BESRAYA yang ingin ke Balakong.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, laluan ini menjadi pilihan pengguna dari Seri Kembangan dan juga pengguna-pengguna dari Lebuhraya Utara-Selatan untuk ke Balakong kerana ia merupakan laluan tanpa tol. Pertembungan aliran trafik kedua-dua arah ini telah menyebabkan laluan selepas Plaza Tol Mines Selatan menjadi sesak sehingga menyebabkan kenderaan bergerak perlahan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, pada keseluruhannya, aliran trafik di Lebuhraya BESRAYA masih lagi berada di tahap *level of service C* kerana kesesakan lebuhraya diambil kira secara keseluruhan dan bukan hanya pada waktu puncak sahaja.

Jadi, Tuan Yang di-Pertua, sekian setakat ini...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Serdang bangun.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Itu soalan saya. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ingat saya dah jawab dah.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Bukan. Saya hendak tambah lagi kerana saya memang dah kaji dengan terperinci terma dan syarat dalam konsesi tol itu. Apa yang saya dapat ialah kalau *level of service* adalah di bawah 'C' *at any period of time*, bukan sahaja dari keseluruhannya tapi *any period of time*, apa yang sepatutnya perlu dibuat oleh syarikat konsesi ialah untuk beri diskaun *during off-peak hour*.

Apabila *off-peak hour*, tol itu lebih murah. *The philosophy is* supaya lebih banyak pengguna diberi insentif untuk menggunakan tol itu pada *off-peak hours*. Pada masa yang sama, jikalau beri diskaun untuk *off-peak hour* itu masih belum lagi berjaya untuk mengurangkan kesesakan trafik yang lebih teruk daripada *level of service 'C'* ini, syarikat konsesi perlu keluarkan duit sendiri untuk menaiktarafkan tol.

Jadi saya hendak tanya kepada Menteri, memandangkan bahawa tol di BESRAYA di Sungai Besi itu adalah lebih teruk daripada *level of service C* pada *peak hour*, kenapa pihak kementerian tidak mohon supaya Syarikat BESRAYA itu memberi diskaun untuk *off peak hour*? Itu sahaja. Ini adalah termaktub dalam syarat. *You don't have to pay any* pampasan. *You just have to ask them*, berilah diskaun untuk *off peak hour*. Itu saja saya hendak tanya Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya akan mengambil maklum apa yang dicadangkan oleh Yang Berhormat. Kita akan menyerahkan kepada LLM untuk membuat kajian. Kalau perlu, kita akan memberi jawapan bertulis kepada Yang Berhormat sebab ini adalah perkara baru Yang Berhormat bangkitkan. Memang cadangan yang dibangkitkan itu tidak membangkitkan secara *detail* apa Yang Berhormat katakan tadi, cuma membangkitkan berhubung kait dengan isu kesesakan di kawasan tersebut.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Yang Berhormat boleh *check Hansard*, saya memang bangkitkan isu ini secara terperinci. Boleh tanya *officer* di belakang.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Nanti saya semak balik.

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Saya ada kerana saya memang semak syarat dan terma dalam perjanjian konsesi.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Nanti saya semak balik ucapan Yang Berhormat dan saya akan memberi jawapan Yang Berhormat secara bertulis.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Tunggu lepas pilihan raya [Ketawa]

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Tuan Yang di-Pertua, setakat ini sahajalah penjelasan yang dapat saya berikan mengenai isu yang telah dibangkitkan. Apa yang tidak dapat saya jelaskan, saya akan beri jawapan secara bertulis dan pandangan-pandangan yang lain, saya akan mengambil tindakan lanjut untuk memastikan ianya akan dapat memenuhi apa yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat. Sekian, terima kasih.

■1540

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya jemput Yang Berhormat Menteri dari Kementerian Sumber Manusia. Sila.

3.40 ptg.

Menteri Sumber Manusia [Dato' Sri Richard Riot anak Jaem]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, seramai lapan orang Ahli Yang Berhormat iaitu Yang Berhormat Kuala Selangor, Yang Berhormat Kelana Jaya, Yang Berhormat Kota Tinggi, Yang Berhormat Rompin, Yang Berhormat Serdang, Yang Berhormat Bukit Mertajam, Yang Berhormat Ipoh Barat dan Yang Berhormat Kuala Langat membangkitkan isu-isu mengenai peluang- *I'm going by cluster...*

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Seputeh,

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: *No, no, no.* Saya belum menjawab lagi. Saya pergi kepada kluster. *You* belum apa-apa sudah- apa ini? Tidak pandai peraturan kah? *I haven't finished, I've just started, I'm going by cluster. Do you know the meaning of the word cluster?* Tak faham balikkah Seputeh sana... [Dewan riuh]

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: *Last sitting* lah, manis sedikitlah, Yang Berhormat Menteri *smile more so that we remember you better.*

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Menteri sudah senyum... [Dewan riuh]

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: *Let them speak first, never mind.* Okey Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Kelana Jaya. Untuk makluman-makluman Dewan yang mulia ini, saya ingin menegaskan bahawa Akta Kerja 1955 [Akta 265] memperuntukkan perlindungan yang sama ke atas semua pekerja yang bekerja di negara ini.

Dalam hal ini Tuan Yang di-Pertua, peruntukan undang-undang yang sama adalah terpakai kepada pekerja-pekerja tempatan dan pekerja asing termasuklah bagi tujuan pembayaran bonus dan *overtime*. Sebarang aduan mengenai sebarang bentuk penindasan dan diskriminasi oleh majikan ke atas pekerja tempatan boleh dilaporkan secara terus kepada Jabatan tenaga Kerja (JTK). Ini jelas dinyatakan di bawah seksyen 60L Akta Kerja 1955 yang mana sebarang unsur diskriminasi boleh disiasat di bawah peruntukan ini.

Tuan Yang di-Pertua, berdasarkan statistik yang dikeluarkan oleh Jabatan Imigresen Malaysia, jumlah pekerja asing yang diluluskan Pas Lawatan Kerja Sementara (PLKS) pada tahun 2015 berjumlah 2,135,035 orang. Pada tahun 2016, ia telah jatuh kepada 1,866,369 orang manakala pada tahun 2017, ia telah jatuh lagi kepada 1,781,598 orang.

Berdasarkan rekod pengeluaran Pas Lawatan Kerja Sementara (PLKS) yang dikeluarkan oleh Jabatan Imigresen Malaysia (JIM) sehingga 31 Januari 2018, seramai 1,760,674 orang pekerja asing telah direkodkan bekerja di negara ini. Daripada jumlah tersebut, pekerja daripada negara Indonesia mencatatkan bilangan tertinggi iaitu seramai 708,048 orang. Ini diikuti dengan negara Nepal iaitu seramai 383,492 orang dan ketiga, negara Bangladesh iaitu seramai 293,594 orang.

Tuan Yang di-Pertua, penggajian pekerja asing hanya diluluskan kepada enam sektor formal, iaitu sektor pembinaan, pertanian, perladangan, perkilangan, perkhidmatan, iaitu subsektor tukang masak restoran, spa, urutan refleksologi, perhotelan, dan pekerja pulau perangan, kedi golf- hanya untuk lelaki, pekerja pembersihan, pencucian serta kargo di pelabuhan dan lapangan terbang dan perlombongan dan pengkuarian. Selain dari itu, sektor informal atau pengkhidmat domestik yang dikenal pasti kurang diminati oleh rakyat tempatan juga dibenarkan untuk mengambil pekerja asing.

Tuan Yang di-Pertua, kerajaan juga telah meletakkan syarat mana-mana majikan yang ingin memohon pekerja asing perlu mendapat surat perakuan dari Jabatan Tenaga Kerja serta mendaftarkan kekosongan pekerjaan melalui portal JobsMalaysia terlebih dahulu untuk diberi keutamaan kepada warganegara Malaysia. Antara lain, majikan juga diwajibkan menyediakan kemudahan asas yang mencukupi seperti penyediaan perumahan pekerja yang lebih sempurna sebagai prasyarat permohonan penggajian pekerja asing. Kewajipan ini adalah bagi memastikan majikan-majikan yang layak sahaja diperakukan untuk kelulusan menggaji pekerja asing.

Mulai Februari 2017, aplikasi Sistem Pengurusan Pekerja Asing Bersepadu (ePPAx) telah dilaksanakan sepenuhnya bagi menyelaraskan permohonan dan kemasukan pekerja asing secara lebih sistematik dan terkawal melalui aplikasi atau talian. Jabatan Tenaga Kerja akan memberi perakuan kepada majikan untuk menggaji pekerja asing berdasarkan kriteria-kriteria dan kuota yang ditetapkan berasaskan keperluan sebenar majikan serta selaras dengan keperluan guna tenaga kerja negara. Majikan akan menghadiri temu duga bersama agensi kawal selia di pusat kelulusan setempat atau *one stop centre* Kementerian Dalam Negeri sebelum mendapatkan kelulusan permohonan.

Yang Berhormat Rompin. Berhubung isu pekerja asing di bawah subsektor restoran, kelulusan pengambilan pekerja asing adalah berdasarkan *ratio* pekerja asing yang telah ditetapkan mengambil kira verifikasi majikan selaku majikan *genuine* pematuhan gaji minimum, menyediakan kemudahan kediaman berserta kemudahan asas dan tiada rekod pelanggaran kes buruh.

Tuan Yang di-Pertua, berhubung dengan kelulusan untuk pengusaha restoran mendapatkan lesen restoran dan kawalan terhadap pembukaan gerai, perkara ini perlu dirujuk kepada kementerian yang berkaitan.

Yang Berhormat Kota Tinggi. Penggajian pekerja asing bagi projek RAPID dikendalikan melalui jawatankuasa *task force* keperluan guna tenaga projek *Pengerang Integrated Petroleum Complex* (PIPC). Walau bagaimanapun, kelulusan pekerja asing adalah turut mengambil kira keutamaan penggajian kepada pekerja tempatan. Selain itu, jawatan selain daripada pekerjaan asas, tidak dibuka kepada pekerja asing kecuali kemahiran yang tidak dimiliki oleh rakyat tempatan.

Yang Berhormat Kuala Langat pula, bagi isu Perwaja Steel Sdn. Bhd. masih diungkit juga yang beroperasi di Kemaman, Terengganu. Syarikat mula menutup sementara operasi pada bulan Jun 2014 dan secara rasminya telah menutup operasi dan memberhentikan semua pekerja seramai 985 orang pada 19 November tahun yang sama. Pekerja-pekerja yang terlibat telah memfailkan tindakan tuntutan bayaran pampasan di bawah seksyen 69 Akta Kerja 1955 di Pejabat Tenaga Kerja Kemaman.

Namun begitu Tuan Yang di-Pertua, pihak syarikat pada masa yang sama telah memohon perintah halangan prosiding kes ke atas syarikat di bawah seksyen 176(1) dan 176(10) Akta Syarikat 1965 di Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur. Perintah halangan telah diperoleh oleh pihak syarikat bermula pada 29 Oktober 2013 dan seterusnya memohon perintah pelanjutan sehingga 22 November 2016.

■1550

Tindakan perundangan tidak boleh...

Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd. Harun Narrashid [Kota Tinggi]: Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: ...Diambil oleh mana-mana pihak...

Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd. Harun Narrashid [Kota Tinggi]: Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: ...Selagi perintah halangan masih berlangsung. Oleh itu, pekerja-pekerja tidak boleh memfailkan apa-apa tuntutan di Jabatan Tenaga Kerja buat masa sekarang.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Kota Tinggi.

Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd. Harun Narrashid [Kota Tinggi]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Menteri, pendek sahaja. Fasal pekerja-pekerja asing PIPC memang ada garis panduan atau- tetapi saya hendak tengok kalau boleh penguatkuasaan untuk bidang-bidang melibatkan *entry level* contohnya *scaffolding*, *regal*, *painter blaster* yang mana saya rasa banyak lagi peluang untuk tempatan mesti dikhususkan dan ini selari dengan peranan kerajaan meningkatkan TVET. Jadi saya harap Menteri boleh tengok balik supaya peratusan kerja separuh mahir tempatan ini mesti dipertingkatkan di PIPC. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Itu pertanyaan yang amat dialu-alukan oleh saya. Untuk pengetahuan kita bersama, saya tahu hampir semua yang berada di Dewan ini sudah tahu bahawa Perdana Menteri, Yang Amat Berhormat Dato' Sri Mohd. Najib Tun Abdul Razak telah pun melancarkan TVET Malaysia iaitu pada 27 September tahun lalu.

Pada pada hari Khamis dan Jumaat ini, satu ekspo atau karnival TVET Malaysia akan diadakan di PWTC, Aras 2 selama dua hari berturut-turut yang akan dirasmikan oleh Yang Amat Berhormat Timbalan Perdana Menteri. Maka dengan Ekspo TVET Malaysia ini iaitu untuk memperkasakan TVET Malaysia, supaya lepasan SPM sedar bahawa kerja di luar pejabat iaitu pekerjaan yang memerlukan kemahiran sebagai pilihan yang pertama. *Gone are the days when we are only thinking about academic qualifications.*

Jadi dengan ini Tuan Yang di-Pertua, Ekspo TVET Malaysia ini kita harap dan mengambil kesempatan di Dewan yang mulia ini, saya harap seramai mungkin lepasan sekolah termasuk ibu bapa akan datang bersama-sama, pergi ke ekspo ini untuk melihat apakah akan terjadi kepada negara, kepada lepasan sekolah, lebih-lebih lagi dalam kita menghadapi *Industrial Revolution 4.0* (IR4.0).

Jadi Tuan Yang di-Pertua, saya rasa soalan itu betul, tepat pada masanya. Mengambil kesempatan ini saya harap, dengan ekspo yang akan diadakan pada hari Khamis dan Jumaat ini iaitu 22 dan 23 hari bulan di PWTC, ramai pelajar-pelajar kita akan pergi melihat apa yang ada di dalam pameran atau ekspo tersebut.

Selain daripada itu Tuan Yang di-Pertua, dalam ekspo itu pada kedua-dua hari itu, 30 majikan telah mendaftar diri untuk bersama-sama dengan kementerian iaitu bukan sahaja dengan Kementerian Sumber Manusia bahkan dengan enam kementerian lain, yang terlibat dengan melahirkan modal insan yang berkemahiran tinggi iaitu termasuk Kementerian Pendidikan, Kementerian Pendidikan Tinggi, Kementerian Belia dan Sukan, Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani, Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah.

Inilah yang akan kita nampak dan saya tadi menyebut tentang majikan. Itu adalah inisiatif pihak swasta. Ini bererti selain daripada pihak kerajaan, pihak swasta juga bersama-sama dengan kita akan mengambil bahagian dalam ekspo ini dan 3,000 jawatan bakal diwujudkan, sudah diwujudkan, bakal diambil oleh pihak-pihak yang mencari kerja pada hari itu juga. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Selepas itu saya pergi kepada Yang Berhormat Ipoh Barat. Untuk pengetahuan Yang Berhormat Ipoh Barat, kerajaan sentiasa membuka ruang dan peluang kepada pekerja-pekerja untuk menubuhkan mahupun menyertai Kesatuan Sekerja mengikut prinsip kebebasan dan sukarela selagi ia mematuhi undang-undang yang dikuatkuasakan. Keanggotaan Kesatuan Sekerja terbuka kepada pekerja-pekerja yang ingin menyertainya dan adalah menjadi tanggungjawab Kesatuan Sekerja untuk menjalankan usaha menggalakkan pekerja-pekerja untuk menjadi ahlinya.

Kementerian Sumber Manusia melalui Jabatan Hal Ehwal Kesatuan Sekerja atau JHEKS sentiasa menjaga hak-hak para pekerja untuk menyertai Kesatuan Sekerja sebagaimana diperuntukkan di bawah Akta Kesatuan Sekerja 1959 [Akta 262] dan peraturan-peraturan di bawahnya. Hak-hak untuk berkesatuan turut dinyatakan dalam Perlembagaan Persekutuan, Akta Kerja 1955 dan Akta Perhubungan Perusahaan 1967. JHEKS iaitu Jabatan Hal Ehwal Kesatuan Sekerja sentiasa bersedia memberi khidmat nasihat dan kaunseling kepada warga pekerja tentang penubuhan sesebuah persatuan sekerja, juga berkenaan hak, faedah serta perlindungan yang diperoleh oleh ahli sesebuah Kesatuan Sekerja. JHEKS juga berperanan untuk membantu bagi memantapkan lagi pentadbiran dan pengurusan sesebuah Kesatuan Sekerja.

Masih dengan Yang Berhormat Ipoh Barat. Untuk makluman, seksyen 4, 5 dan 7 Akta Perhubungan Perusahaan 1967 [Akta 177], *I am smiling now Teresa because I know that every time I start responding, you will be the first one who will disturb me. So... [Dewan ketawa] ...Sometimes I lose my cool.* Minta maafah Tuan Yang di-Pertua. Memberi perlindungan kepada mana-mana, *because every time I start my winding up, she will be the only one who will question me.* Akan tetapi kita bukan musuh. Dalam Dewan ada musuh sedikit tetapi di luar *we are good friends.* Hanya saya belum belanja dia makan... [Dewan ketawa]

Tuan Yang di-Pertua, sehubungan dengan itu, mana-mana pekerja yang ingin menyertai Kesatuan Sekerja tidak dihalang untuk berbuat demikian. Sekiranya wujud halangan mengenainya, pekerja berkenaan boleh membuat aduan di bawah seksyen 8 Akta Perhubungan Perusahaan 1967 [Akta 177].

Masih dengan Yang Berhormat Ipoh Barat. Untuk makluman Dewan yang mulia ini, pada tahun 2017, seramai 35,097 pekerja telah diberhentikan pekerjaannya. Daripada jumlah tersebut, seramai 31,159 merupakan 88.7 peratus pekerja adalah melibatkan pemberhentian biasa dan 3,938 orang merupakan 11.3 peratus pekerja adalah pemberhentian secara sukarela (VSS). Berbanding tahun 2016, seramai 37,699 pekerja telah diberhentikan.

Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd. Harun Narrashid [Kota Tinggi]: [Bangun]

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Daripada jumlah tersebut, seramai 22,851 orang merupakan 61 peratus pekerja diberhentikan secara VSS. Yang Berhormat...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Kota Tinggi bangun lagi.

Datuk Noor Ehsanuddin bin Mohd. Harun Narrashid [Kota Tinggi]: Yang Berhormat Menteri, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ucapkan tahniah kerana ekspu itu satu langkah yang baik. Cuma dua perkara pendek sahaja Yang Berhormat Menteri.

Nombor satu, kita akan ada *world class infrastructure* dengan spesifikasi tinggi di PIPC melibatkan *oil and gas*. Saya ucap tahniah, terima kasih kepada Kementerian Belia dan Sukan juga sini sebab IKBN Penawar banyak membantu. Akan tetapi di Institut Latihan Perindustrian (ILP) Pasir Gudang, *take up very, very high* Yang Berhormat Menteri. Di situ *almost* penuh dan ia servis *general industry* termasuk *port services* di Pasir Gudang.

■1600

Akan tetapi saya memohon kalau boleh, selari dengan pengumuman tentang ekspu kemahiran tinggi tadi, saya mohon kepada Yang Berhormat Menteri untuk mempertimbangkan pembinaan ILP di Kota Tinggi untuk membantu menyokong industri minyak yang lebih spesifik dan spesifikasi tinggi dan lebih mendesak dengan adanya *world class infrastructure* di Kota Tinggi. Mohon Kota Tinggi diadakan satu ILP. Terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Tentang permohonan daripada Yang Berhormat Kota Tinggi iaitu memohon agar sebuah Institut Latihan Perindustrian dibina di Kota Tinggi, saya minta agar Yang Berhormat menulis surat kepada kita dan kita akan mengajukannya kepada pihak EPU.

Tuan Yang di-Pertua, berdasarkan kepada Laporan Penyiasatan Tenaga Buruh, *this is the pet subject of* Yang Berhormat Ipoh Barat. Berdasarkan kepada Laporan Penyiasatan Tenaga Buruh, Jabatan Perangkaan Malaysia, kadar pengangguran semasa negara bagi tahun 2016 dan 2017 merekodkan kadar 3.4 peratus. Berdasarkan kadar pengangguran bagi tahun 2000 hingga 2017, kekal di bawah empat peratus iaitu dalam lingkungan 2.9 peratus hingga tiga peratus. Senario kadar pengangguran ini adalah- Tuan Yang di-Pertua sudah tukar tempat, saya relaks sedikit. Senyumlah macam itu, jangan suruh saya marah.

*[Timbalan Yang di-Pertua (Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee) **mempengerusikan Mesyuarat**]*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Teruskan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Teruskan. Dengan izin, saya meneruskan. Senario kadar pengangguran di bawah kadar empat peratus menunjukkan ekonomi negara kekal beroperasi dalam keadaan guna tenaga penuh iaitu *full employment and that is the definition given by OECD*. Mana-mana negara yang *employment rate*-nya adalah di bawah empat peratus adalah dianggap sebagai *full employment*.

Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Sumber Manusia melalui portal atau pusat JobsMalaysia (JMC) yang ditubuhkan berteraskan kepada program perkhidmatan pekerjaan dalam masyarakat atau *community employment support services*, diwujudkan berasaskan konsep pendekatan kemanusiaan atau *human touch* bagi meningkatkan mobilisasi tenaga kerja negara.

Untuk memastikan penggunaan tenaga kerja secara optimum melalui penjodohan pencari kerja dan kekosongan jawatan dengan penganjuran program penempatan pekerjaan. Pembangunan sistem pepadanan pekerjaan melalui portal JobsMalaysia ini telah dinaiktarafkan bertujuan agar proses pepadanan yang tepat juga telah dilaksanakan oleh kementerian untuk tujuan meningkatkan penyampaian perkhidmatan pekerjaan negara.

Untuk pengetahuan Dewan yang mulia ini, sebenarnya lebih kurang sebulan yang lalu, Kementerian Sumber Manusia telah mengadakan Karnival JobsMalaysia atau Kerjaya JobsMalaysia serentak di seluruh negara iaitu di 12 buah UTC di seluruh negara. Selain daripada itu, kita juga mengadakan *jobs carnival* atau karnival kerjaya ini di lokasi-lokasi yang lain. Maka, ini saya percaya telah membantu anak-anak muda kita untuk mendapatkan pekerjaan. Kepada mereka yang sudah pun mempunyai pekerjaan tetapi ingin mencari pekerjaan yang lebih elok, gaji lebih baik, maka itulah tempatnya.

Tuan Shamsul Iskandar @ Yusre bin Mohd. Akin [Bukit Katil]: Yang Berhormat Menteri, bertanya sedikit. Yang Berhormat Bukit Katil, Menteri, depan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey.

Tuan Shamsul Iskandar @ Yusre bin Mohd. Akin [Bukit Katil]: Boleh Tuan Yang di-Pertua? Tuan Yang di-Pertua, terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri di atas jawapan dan juga langkah-langkah yang telah dijelaskan sebentar tadi kepada Dewan Rakyat. Cuma saya ingin tanya kepada Yang Berhormat Menteri. Berdasarkan Laporan Bank Negara Malaysia pada tahun 2016, laporan tersebut menyatakan kadar pengangguran belia ini meningkat kepada 13.1 peratus pada tahun 2016.

Jadi, berdasarkan ikhtiar kementerian yang telah dinyatakan tadi, apakah dibuat satu kajian selepas Laporan Bank Negara itu yang menyaksikan kadar pengangguran belia itu meningkat hampir empat kali ganda daripada kadar tiga peratus Yang Berhormat Menteri umumkan tadi? Apakah ada tindakan ataupun kajian yang dibuat? Apakah ia menurun ataupun semakin lagi meningkat dengan keadaan ekonomi negara yang lembap sekarang ini? Terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Bukit Katil kerana membangkitkan isu itu iaitu peratusan yang telah diberikan oleh pihak kita bercanggah dengan peratusan yang telah diberikan oleh beliau. Walau bagaimanapun, Kementerian Sumber Manusia masih kekal dengan pendirian, dengan statistik yang menunjukkan kadar pengangguran tenaga kerja di Malaysia adalah kurang daripada empat peratus iaitu *full employment*.

Walaupun bagaimanapun, apa yang telah diajukan atau diutarakan oleh kawan saya dari Bukit Katil itu iaitu Yang Berhormat Bukit Katil, saya akan meminta agar pegawai-pegawai saya untuk...

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Sedikit Yang Berhormat, kalau boleh.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey, terima kasih.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ingin menyambung apa yang disebutkan oleh Yang Berhormat Bukit Katil tadi. Yang Berhormat Menteri, sebenarnya memang kita semua akui bahawa kita menghadapi situasi di mana *labour market* memang kita *enjoy full employment*. Akan tetapi memang difokuskan kepada golongan belia, Laporan Bank Negara Malaysia ini penting Yang Berhormat kerana ia tertumpu kepada segmen antara umur 15 hingga 24 tahun. Kalau segmen ini, kadar yang menganggur itu memang lebih 10 peratus dan bertambah dari tahun ke tahun.

Jadi, kalau kita bandingkan Malaysia dengan Kemboja, Kemboja pun anak-anak mudanya masih lagi mendapat peluang pekerjaan yang mencukupi. Jadi, bukan saya ingin mungkin jelaskan kepada Yang Berhormat, *yes full employment* tetapi masalah yang kita hadapi, anak-anak muda, orang muda di Malaysia hadapi pengangguran yang agak serius.

Yang Berhormat, *point* terakhir saya bangkitkan dalam perbahasan, 60 peratus daripada graduan yang menganggur datangnya daripada keluarga yang mempunyai pendapatan RM3,000 ke bawah. Maksudnya, *bottom 40* Yang Berhormat. Jadi, merekalah satu-satunya harapan keluarga untuk mendapatkan mobiliti sosial. Jadi, ini masalah serius. Saya harap Yang Berhormat dapat ambil kira dan mungkin kementerian boleh membantu dengan enam kementerian lain di bawah Kementerian Sumber Manusia untuk mencari penyelesaian. Terima kasih.

Dr. Lee Boon Chye [Gopeng]: Isu yang sama Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Hendak bagi Yang Berhormat?

Dr. Lee Boon Chye [Gopeng]: Sini. Gopeng, Gopeng.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Gopeng.

Dr. Lee Boon Chye [Gopeng]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Menteri. Kalau kita lihat kepada data jumlah tenaga kerja yang berjumlah 14.5 juta. Sebahagian besar adalah tenaga kerja separuh mahir ataupun kemahiran rendah. Separuh mahir 59.3 peratus dan kemahiran rendah 13.2 peratus. Ini bermakna, hampir 3/4 peluang pekerjaan itu bukan lah pekerjaan kemahiran tinggi di mana gajinya lebih lumayan, lebih tinggi tetapi mereka dapat gaji yang lebih rendah. Jadi, bagaimana kementerian dapat mengusahakan supaya struktur peluang pekerjaan itu beralih daripada kemahiran biasa atau rendah kepada kemahiran yang lebih tinggi? Sekian.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Hujan lebat. Yang Berhormat Bukit Katil dan Lembah Pantai, isu yang dibangkitkan lebih kurang sama. Yang Berhormat Seputeh, itu caranya kalau hendak mengajukan soalan, ikutlah Yang Berhormat Bukit Katil, ikutlah Yang Berhormat Lembah Pantai. Jangan mencelah macam orang...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Seputeh tidak mahu dengar, Yang Berhormat.

Tuan Shamsul Iskandar @ Yusre bin Mohd. Akin [Bukit Katil]: Yang Berhormat Seputeh pun okey, Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Seputeh okey.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Dia tidak mahu dengar.

Tuan Shamsul Iskandar @ Yusre bin Mohd. Akin [Bukit Katil]: Petang, petang.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Dia tidak boleh, tidak boleh. "Ami Bidayuh manang kai buleh nyanda sibarang. *You want to know what this means, you see me.*

■1610

Tuan Yang di-Pertua, terima kasih kepada Yang Berhormat Bukit Katil, Yang Berhormat Lembah Pantai dan Yang Berhormat Gopeng. Yang Berhormat Bukit Katil dan Yang Berhormat Lembah Pantai yang telah memberi butiran atau peratusan yang berlainan sedikit, bukan bercanggah tetapi berlainan dengan apa yang kita dapati iaitu mereka berdua telah menumpukan kepada golongan belia. Jadi dalam perkara ini, terima kasih di atas isu yang dibangkitkan. Saya juga akan memohon agar pegawai-pegawai saya dari KSU hingga ke Ketua Pengarah semua ada di belakang sana untuk mencari jawapan kepada soalan itu.

Mengenai apa yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Gopeng, iaitu ada sangkut paut dengan latihan. Harus diingatkan di sini Tuan Yang di-Pertua dan Ahli-ahli Dewan yang mulia ini, isu untuk melahirkan modal insan, *human capital* yang berkemahiran tinggi bukan semata-matanya jatuh di bawah Kementerian Sumber Manusia.

Ia jatuh di bawah selain daripada Kementerian Sumber Manusia, jatuh kepada- saya telah sebut tadi kepada enam kementerian yang lain termasuk Kementerian Pendidikan Tinggi, Kementerian Pendidikan, Kementerian Belia dan Sukan, Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah, Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani dan juga harus diingatkan pihak swasta, pihak industri juga bersama-sama dengan kita memastikan bahawa anak-anak muda kita siap siaga dengan kita menghadapi, berdepan dengan IR4.0, berdepan dengan *vision* atau Wawasan 2020 dan berdepan dengan TN50.

Saya ingin menyatakan di sini, bahawa sebenarnya di bawah *as early as 2027*, seawal tahun 2027, 65 peratus dari jawatan dari pekerjaan yang ada sekarang akan dengan tersendirinya lopus. Ini adalah kerana, di bawah IR4.0 banyak akan menggunakan *automation* dan juga *digitalization*. Maka oleh yang demikian, untuk memastikan bahawa negara kita bersedia untuk menghadapi IR4.0, Transformasi Nasional 50, maka program-program yang kita laksanakan akan buat di Institut-institut Latihan Perindustrian di bawah kementerian kita. Begitu juga di bawah kursus-kursus ataupun kurikulum-kurikulum di bawah kementerian-kementerian yang lain termasuk industri haruslah, hendaklah diubahkan sesuai dengan sasaran kita untuk menjadi negara maju berpendapatan tinggi menjelang tahun 2020 khususnya pada tahun 2050.

Tuan Yang di-Pertua, saya pergi ke Yang Berhormat Serdang, kawan saya masih...

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Maaf Yang Berhormat sebelum ke Yang Berhormat Serdang, saya tanyakan tentang tabung PTPK. Adakah Yang Berhormat akan jawab dalam *cluster* yang seterusnya atau elok saya bawa sekarang?

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: *You* boleh bawa sekarang.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya ada- saya amati jawapan Yang Berhormat Menteri berkait dengan semua latihan yang bakal dirancang untuk mencapai *Industrial Revolution 4.0*, hanya pada saya sedikit krisis rasuah yang terpalit dengan kementerian Yang Berhormat itu harus kita tangani. Saya hargai Yang Berhormat Menteri sanggup bekerjasama dengan SPRM selama 10 jam kerana Setiausaha Politik Yang Berhormat ketika itu telah disiasat kerana menyalahgunakan RM40 juta.

Persoalan saya, bila kita teliti tabung PTPK, dalam masa beberapa tahun ini telah dikurangkan jumlahnya. Ini memberi kesan kepada banyak akademi, banyak institusi yang melakukan atau melaksanakan latihan buat anak-anak muda yang berminat dengan TVET.

Jadi persoalan saya, apakah langkah seterusnya yang akan dilakukan oleh Kementerian Yang Berhormat Menteri? Ini kerana selepas ini, Yang Berhormat Menteri akan mengepalai RM4.9 bilion bagi tahun 2018. Yang Berhormat Menteri ini bos lah bagi enam Kementerian yang lain, yang lain ini macam kira Kementerian yang bawah daripada Kementerian Sumber Manusia dinobatkan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri.

Jadi mungkin saya hendak tanya jikalau ada sedikit resolusi, langkah daripada pihak Yang Berhormat Menteri untuk memastikan tidak ada lagi rasuah, ketirisan supaya setiap satu sen RM4.9 bilion ini dibelanjakan kepada golongan sasaran iaitu pelatih dan rakyat Malaysia. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan Yang di-Pertua, saya memang sudah agak dari mula-mula lagi bahawa perkara ini akan diungkit. Tuan Yang di-Pertua, untuk pengetahuan Dewan yang mulia ini, perkataan '*rasuah*' saya belum berani menggunakannya, kerana perkara ini masih di dalam siasatan oleh pihak Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia. Oleh yang demikian, saya tidak berani menggunakan perkataan '*rasuah*'. *One is innocent until proven guilty*. Jadi ia masih di bawah siasatan pihak Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia, maka dengan ini Yang Berhormat Lembah Pantai, saya minta maaf, saya tidak akan menjawabnya dengan lebih lanjut.

Walau bagaimana pun...

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Kalau saya tanya sikit sahaja Yang Berhormat, saya hargai jawapan, sikit sahaja lagi.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: ...Tentang peruntukan, tentang peruntukan tadi.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Apa dia?

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tentang peruntukan.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Tentang peruntukan kena kurangkan, kena dikurangkan?

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ya, saya akan jawab.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Dan langkah-langkah susulan Yang Berhormat, sudah setahun Yang Berhormat, Terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ya, itulah saya akan jawab.

Dr. Lee Boon Chye [Gopeng]: Soal pembaharuan IR4.0 itu, boleh?

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: *No, I go to* Yang Berhormat Lembah Pantai, *I finish first with her*. Jadi tentang penurunan, untuk makluman Dewan yang mulia ini, PTPK mula menerima peruntukan walaupun jika dibandingkan dengan apa yang diterima oleh PTPN amat kecil sekali, amat kecil.

Iaitu menerima peruntukan pembangunan bagi melaksanakan geran latihan *Technical and Vocational Education and Training* (TVET) bagi golongan 40 ini, di bawah Rancangan Malaysia Kesebelas iaitu sebanyak bagi tahun 2016 RM50 juta sahaja, bagi tahun 2017 RM20 juta, akan tetapi dengan ini digabungkan pada tahun 2016 dan tahun 2017.

Bagi tahun 2016 PTPK telah meluluskan wang sebanyak RM27.63 juta untuk membiayai 10,370 pelatih. Bagi tahun 2017, telah meluluskan peruntukan sebanyak RM36.5 juta untuk membiayai pelatih seramai 10,057 orang. Jikalau saya tangkap betul tadi Yang Berhormat telah menyatakan apakah langkah-langkah yang kita ambil untuk memastikan agar ketirisan ini tidak berlaku.

Tuan Yang di-Pertua, apa yang kita buat sekarang ialah jawatan Ketua Eksekutif dan Pengurus Besar Pengurusan telah pun dan sedang diambil atau ditanggung tugas oleh pegawai yang lain buat sementara waktu. Iaitu sebelum pihak kita melalui Jabatan Perkhidmatan Awam (JPA) menggantikan jawatan Ketua Eksekutif itu diisi dengan orang yang berkelayakan.

■1620

Itu usaha yang kita ambil. Tujuan kita untuk melantik jawatan sementara ini adalah untuk memastikan pengurusan pentadbiran dan operasi di PTPK tidak terjejas. *So, this is a temporary measure and we will make sure that a qualified person to be chosen by JPA will fill up the post of Ketua Eksekutif, dengan izin. Okey.*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, Yang Berhormat Gopeng.

Dr. Lee Boon Chye [Gopeng]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Berkenaan dengan IR 4.0, saya menerima jawapan yang agak baik daripada Menteri. Cuma saya hendak mendapatkan sedikit sebanyak maklumat sebab kalau kita hendak sampai ke IR 4.0, adakah kementerian bercadang untuk mengkaji semula kursus-kursus di bawah Sijil Kemahiran Malaysia dari segi bidang dan dari segi tahap kesediaan? Jadi, adakah kementerian akan mengkaji semula kursus tersebut? Sekian.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan Yang di-Pertua, jawapannya adalah ya. Kalau kita tidak menggubal atau kita tidak membuat kurikulum yang baru selaras dengan kehendak IR 4.0, buat apa kita mengadakan TVET Malaysia? Jadi jawapannya ya.

Seterusnya Tuan Yang di-Pertua, saya punya panjang ni. Yang Berhormat Kuala Selangor, kawan baik saya. Ada?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Kuala Selangor tiada di dalam Dewan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ahli yang tiada dalam Dewan boleh saya minta izin saya *skip*?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Boleh Yang Berhormat. Boleh.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Sebab terlalu banyak, masih ada 15 muka surat lagi.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Yang Berhormat Menteri, tadi PTPK yang Yang Berhormat Lembah Pantai tanya, saya juga ada bangkitkan isu berkenaan dengan PTPK. Jadi, adakah ada di dalam senarai jawapan Yang Berhormat?

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Yang Berhormat Seputeh, terima kasih. Kali ini betul-betul bersantun. *This is what I want.* Kita kawan, ini bukan tempat kita untuk berkelahi. Ini tempat kita untuk...

Seorang Ahli: Berperang!

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: *Eh*, jangan berperang. Ada yang sebut – Belum apa-apa sudah berperang. Nantilah waktu *election* berperang. Kalau hendak pakai parang pun boleh, tengok siapa yang kebal. Ini Dayak tahu, jangan main-main.

Tuan Yang di-Pertua, jadi tentang PTPK, tentang apa yang telah diajukan oleh Yang Berhormat Seputeh, terima kasih. *Today I am very happy to see that you don't disturb me.*

Datuk Wilson Ugak anak Kumbong [Hulu Rajang]: Yang Berhormat Seputeh kena puji dah.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Jadi, Yang Berhormat Seputeh telah meminta Tuan Yang di-Pertua, agar kita membawa isu yang telah beliau bawa ke Kamar khas. Oleh yang demikian, walaupun jawapan ada di sini, saya tidak bercadang untuk menjawabnya di sini sebab ia akan dijawab oleh saya di Kamar Khas yang akan diadakan pada pukul 2.30 petang pada hari Khamis akan datang. Itu Yang Berhormat Seputeh. *So, Kamar Khas is a place for you. Thank you.*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, Yang Berhormat Kulai.

Puan Teo Nie Ching [Kulai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya nak tanya sama ada tentang *maternity leave* untuk cuti bersalin 90 hari ada dalam jawapan yang tersedia atau boleh saya minta Menteri jawab secara...

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Itu ada. Jadi walau bagaimanapun, walaupun saya belum pergi ke situ, itulah saya cakap banyak yang saya kalau tidak payah pergi sebab saya punya *style* saya cadangkan untuk menjawab mengikut kluster ataupun kumpulan. Jadi, tentang- oleh sebab Yang Berhormat Kulai telah menanyakan tentang cuti bersalin, Kementerian Sumber Manusia sedang berusaha, sedang meneliti dan dalam perkara ini kita perlu mendapatkan persetujuan kerana ini ada bersangkut paut dengan majikan.

Si pekerja memang mereka mahu, tetapi kita perlu juga mengadakan *engagement* dengan si majikan. Ini kerana di bawah Kementerian Sumber Manusia, kita pada kebiasaannya menggunakan apa yang kita panggil sebagai *tripartite system*. Dalam mana majikan akan bersetuju, pihak pekerja akan bersetuju dan kita sebagai kerajaan juga akan bersetuju. Jadi, itu akan kita kaji dan dalam kajian yang kita sedang buat ini. Dengan kajian kalau persetujuan telah pun dapat nanti, maka ia akan digubal sebagai undang-undang.

Puan Teo Nie Ching [Kulai]: Minta penjelasan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Menteri. Saya hanya mahu mendapatkan pengesahan daripada Menteri kerana saya rasa pada hujung tahun bulan Disember, Timbalan Menteri untuk Kementerian Sumber Manusia ada membuat satu kenyataan yang mengatakan walaupun undang-undang belum digubal lagi, tetapi oleh sebab Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah membuat pengumuman semasa ucapan bajet, jadi ini adalah *compulsory*, satu kewajipan untuk majikan untuk memberikan 90 hari cuti bersalin kepada pekerja-pekerja wanita.

Jadi, boleh tidak saya nyatakan di sini merujuk kepada jawapan daripada Menteri sebentar tadi, maksudnya sekarang sejak Januari sehingga sekarang sehinggalah rang undang-undang dipinda, jadi sekarang majikan tidak ada satu kewajipan untuk memberikan 90 hari cuti bersalin kepada pekerja-pekerja wanita. Hal ini kerana saya rasa kenyataan yang dibuat oleh Timbalan Menteri Sumber Manusia itu telah mengakibatkan banyak kekeliruan. Jadi, saya hanya mahu minta sedikit pengesahan dan juga penjelasan daripada Menteri. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ya, terima kasih Yang Berhormat Kulai. Bagi kita, sehingga ia menjadi akta, sehingga ia menjadi akta, kita tidak boleh mendakwa si majikan itu. Akan tetapi saya amat- sebagai Menteri Sumber Manusia, saya amat berterima kasih kepada majikan-majikan yang telah pun menerima, telah menyahut cabaran Yang Amat Berhormat Perdana Menteri yang telah meminta agar si majikan ini memberikan cuti bersalin dari 60 hari kepada 90 hari iaitu secara *voluntary*. Selagi undang-undang belum di – bil rang undang-undang belum dijadikan undang-undang, kita masih terikat dengan apa yang ada sekarang.

Puan Teo Nie Ching [Kulai]: Satu soalan lagi ya, terima kasih. Jadi, saya boleh tanya tak bila rang undang-undang itu akan dibentangkan di Parlimen sama ada rang undang-undang tersebut akan dibentangkan pada sesi ini kerana ini satu pengumuman yang telah dibuat semasa ucapan bajet, jadi kita pun mahu nampak bahawa pelaksanaan akan dipercepatkan secepat mungkin. Sekian sahaja, terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih. Walaupun *urgent* tetapi kalau kita tidak nampak ia dibentangkan di atas meja kita, ini bererti ia tidak akan dibentangkan dalam sesi ini. *So, that is my answer.* Kawan saya dari Kuala Selangor tiada. *I have so many to say...*

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Serdang ada.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ya, Yang Berhormat Serdang. Kawan saya. Yang Berhormat Serdang, mengikut rekod dari Jabatan Tenaga Kerja (JTK) sehingga Februari tahun 2018, sekarang sudah 20 Mac, sebanyak 18 orang majikan dalam bidang teknologi hijau telah berdaftar dengan Jabatan Tenaga Kerja dalam mengiklankan kekosongan jawatan dalam kategori pekerjaan hijau. Kekosongan jawatan yang didaftarkan adalah sebanyak 1,813 jawatan.

Bagi tujuan itu juga, sebanyak tiga orang majikan berkaitan solar telah menawarkan kekosongan sebanyak 767 jawatan kosong. Bagi kategori mengikut jenis pekerjaan, sebanyak 1,472 kekosongan jawatan dalam kategori pekerjaan operator loji, mesin dan pemasangan berbanding 138 kekosongan jawatan dalam perkhidmatan dan jualan, diikuti oleh pekerja asas sebanyak 76 kekosongan jawatan. Bagi kategori jawatan lain seperti perkeranian, sebanyak 27 jawatan kosong. Manakala untuk juruteknik profesional bersekutu sebanyak 16 jawatan kosong dan profesional sebanyak lapan kekosongan jawatan.

■1630

Dr. Ong Kian Ming [Serdang]: Yang Berhormat Menteri, saya tidak hendak tambah, saya hendak dapatkan jawapan secara bertulis supaya saya boleh dapatkan rujukan. Boleh atau tidak Menteri?

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey, kita akan pastikan bahawa jawapan akan kita sampaikan secara bertulis, terima kasih. *Officer behind me please take note*, ini permintaan Yang Berhormat Serdang.

Selepas itu Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Bukit Mertajam. Kerajaan amat memandang berat atas insiden penderaan yang melibatkan pembantu rumah asing, kes penderaan pembantu rumah asing yang berlaku ini merupakan perbuatan yang tidak berperikemanusiaan dan melanggar norma-norma manusia serta tidak beretika oleh mana-mana pihak. Kerajaan Malaysia berpendirian tindakan sewajarnya terhadap suspek yang terlibat dalam kes penderaan akan diambil bagi memastikan keadilan dapat ditegakkan dan tidak akan bertoleransi dengan perlakuan yang tidak berperikemanusiaan ini.

Malaysia adalah negara yang berdaulat dan menghormati hak manusia, Perlembagaan Malaysia menjamin hak berasa selamat dan dilindungi pada setiap masa, tidak kira mereka warga tempatan mahupun warga asing. Oleh yang demikian Tuan Yang di-Pertua, pihak kerajaan melalui undang-undang yang sedia ada akan mengambil tindakan tegas ke atas mana-mana orang yang melakukan penderaan. Minta izin minum sikit.

Tuan Yang di-Pertua, Kerajaan Malaysia dan pasukan penguatkuasaan juga tidak akan melindungi sebarang isu penderaan, bukan sahaja terhadap pembantu rumah. Pendakwaan akan dilakukan dan pengadilan akan dibuat di Malaysia. Kerajaan Indonesia perlu yakin negara ini merupakan negara yang tegas terhadap pihak yang melakukan penderaan dan menyebabkan kematian pembantu rumah Indonesia Adelina Lisao yang mengalami kecederaan sehingga meninggal dunia ketika menerima rawatan di Hospital Bukit Mertajam.

Kerajaan Malaysia juga memberi jaminan bahawa Kementerian Dalam Negeri (KDN) dan Kementerian Sumber Manusia (KSM) akan terus memantau jika terdapat aduan berkaitan penderaan pembantu rumah di negara ini serta melihat semula perjanjian di antara majikan dan pekerja berkenaan. Mana-mana peraturan yang masih mempunyai kelonggaran termasuk SOP keselamatan pekerjaan akan di tambah baik. Ada hendak tanya?

Untuk pengetahuan Tuan Yang di-Pertua, saya sendiri telah berhubung beberapa kali dengan rakan sejawat saya iaitu Menteri Ketenagakerjaan Indonesia dalam perkara ini dan mereka sebelah sana pun memahami akan tindakan yang telah dan akan diambil oleh kerajaan negara kita. Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Sumber Manusia juga telah melancarkan garis panduan dan tip untuk majikan dalam mengajikan pekhidmat domestik asing, garisan panduan ini menyediakan tip-tip dan soalan-soalan mengenai cara menangani dan menyelesaikan konflik.

Kaedah mewujudkan suasana hubungan kerja yang produktif dan harmoni di antara majikan dan pekhidmat domestik asing serta amalan mengujudkan elemen *decent to work* dan persekitaran kerja yang sihat. Kementerian Sumber Manusia melalui Jabatan Tenaga Kerja juga akan mempergiatkan dan meningkatkan lagi aktiviti penguatkuasaan bagi memastikan kebajikan pekhidmat domestik terjamin. Selain itu, model penguatkuasaan turut akan dipelbagaikan supaya kaedah-kaedah yang akan dilaksanakan ini mampu mengurang atau sekali gus menghapuskan aktiviti penderaan dan buruh paksa melibatkan pekerja domestik lain, ini baru kluster satu Tuan Yang di-Pertua.

Jadi Yang Berhormat Lembah Pantai mengenai pembangunan sumber manusia negara. Yang Berhormat Lembah Pantai ada di sini, Yang Berhormat Kota Tinggi, Yang Berhormat Seputeh masih ada, Yang Berhormat Kuala Krai masih ada, Yang Berhormat Batu Gajah? Tidak apa, kebanyakan ada di sini. Yang Berhormat Lembah Pantai dan Yang Berhormat Batu Gajah, Kementerian Sumber Manusia melalui Jabatan Pembangunan Kemahiran (JPK) sehingga 31 Januari 2018 telah mentauliahkan 1,229 pusat bertauliah *in short*, PB di seluruh Malaysia yang merangkumi 587 pusat bertauliah awam dan 642 pusat bertauliah swasta.

Pusat bertauliah ini menyediakan pelbagai program kemahiran berpanduan kepada standard kemahiran pekerjaan kebangsaan atau *National Occupational Safety Standard* yang dibangunkan oleh industri. Untuk makluman juga sehingga 31 Januari 2018 terdapat 1,515 *National Occupational Safety Standard* (NOSS) yang telah dibangunkan meliputi 29 sektor industri pertama di Malaysia. Sehingga hari ini sejumlah 1.07 juta Sijil Kemahiran Malaysia atau SKM telah di anugerahkan kepada pelatih-pelatih yang berjaya menamatkan latihan di bawah pusat bertauliah tersebut. Pihak jabatan iaitu Jabatan Pembangunan Kemahiran sedia maklum ada di kalangan graduan latihan kemahiran bekerja di luar bidang pengkhususan yang diambil namun perkara ini di luar kawalan jabatan kerana ia berdasarkan minat individu itu sendiri.

Kementerian Sumber Manusia melalui Institut Latihan Jabatan Tenaga Manusia (ILJTM) menawarkan latihan kemahiran pra pekerjaan kepada pelajar lepasan sekolah secara separuh masa dengan menyediakan pelbagai khusus latihan kemahiran dari peringkat sijil sehinggalah di peringkat diploma dan *advanced diploma* atau diploma lanjutan. Bidang latihan yang ditawarkan adalah bidang-bidang kemahiran seperti mekanikal, pengeluaran, elektrik, elektronik, ICT, sivil dan penggunaan bukan logam dan percetakan.

Latihan kemahiran yang diberikan adalah amat komprehensif secara sepenuh masa dan separuh masa dengan komposisi latihan melibatkan 70 peratus amali praktikal dan 30 peratus teori atau *classroom learning*. Jabatan Tenaga Manusia juga menawarkan latihan separuh masa berbentuk teknikal kepada pekerja industri dan belia yang berminat untuk meningkatkan kemahiran mereka di ILJTM. Tuan Yang di-Pertua, bagi meningkatkan pelaung pekerjaan kepada graduan, Institut Latihan Jabatan Tenaga Manusia (ILJTM) serta mengurangkan *mismatch* Jabatan Tenaga Manusia juga melengkapkan graduan dengan persijilan profesional melalui kerjasama badan-badan persijilan seperti *The Welding Institute* (TWI), *Construction Industry Development Board* (CIDB), Suruhanjaya Tenaga (ST), *CISCO*, *Department of Civil Aviation* (DCA) dan lain-lain.

Kesemua 32 ILJTM juga mempunyai teknikal *advisory committee* yang berperanan untuk memantau dan memberi nasihat bagi memastikan program latihan yang dijalankan adalah mengikut kehendak industri setempat. Ini menjawab kepada soalan yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Gopeng sebentar tadi. Dalam usaha memastikan graduan ILJTM bekerja mengikut bidang pengkhususan yang dipelajari...

■1640

JTM telah menjalankan kaji selidik pengesanan graduan ILJTM bagi mengesan dan mengukur tahap kebolehpasaran graduan, mengenal pasti kualiti graduan dari segi perkembangan kerjaya dan impak graduan kepada sektor ekonomi. Hasil daripada kajian graduan pada tahun 2017, jumlah graduan yang telah menerima tawaran, mendapat pekerjaan dan menyambung pelajaran ialah seramai 9,263 orang merupakan 91.33 peratus orang. Dari jumlah tersebut, 64.8 peratus graduan bekerja dalam bidang yang dipelajari.

Yang Berhormat Seputeh, untuk makluman Ahli Yang Berhormat...

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Yang Berhormat, sedikit Yang Berhormat.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ya.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Terima kasih di atas jawapan yang diberikan. Saya juga ada menanyakan secara spesifik tentang kes 6,000 pelajar sekolah harian Yang Berhormat, tahun lepas yang tidak- mereka menghadapi masalah. Oleh kerana selepas dua tahun menjalani kursus, mereka tidak mendapat tauliah daripada Sijil Kemahiran Malaysia.

Jadi saya mungkin hendak penjelasan daripada Yang Berhormat. Saya dengar, amati usaha-usaha untuk menggandingkan kurikulum, program dan juga industri tetapi berkait dengan 6,000 pelajar-pelajar ini, yang dibangkitkan menerusi memorandum yang diserahkan oleh banyak institusi, Yang Berhormat. Terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih, Yang Berhormat Lembah Pantai. Tuan Yang di-Pertua, mungkin apa yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Lembah Pantai adalah ada kena-mengena dengan *vocational training school* dan tidak ada kena-mengena dengan ILJTM iaitu institut di bawah Kementerian Sumber Manusia sendiri.

Walau bagaimanapun Yang Berhormat Lembah Pantai, rakan sejawat saya Yang Berhormat Menteri Pendidikan telah menulis surat kepada kita tentang perkara ini. Kementerian kita sedang meneliti dan sebenarnya kalau tidak silap saya telah pun mengiktiraf. *Correct me if I am wrong*, saya telah difahamkan bahawa kita pun telah menulis surat kepada Yang Berhormat Menteri Pendidikan iaitu untuk mengiktiraf nasib malang yang ditimpa oleh 6,000 pelajar ini. Terima kasih.

Yang Berhormat Seputeh. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Seputeh, Perbadanan Tabung Pembangunan Kemahiran (PTPK) walaupun saya katakan saya akan jawab di Kamar Khas iaitu hari Khamis, saya ulang sebut di sini *in short*, tidak pernah memaksa penyedia latihan (PL) untuk menjadi pengutip hutang kepada PTPK tersebut. Cukup, *I will speak more in detail about it* di Kamar Khas.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Kota Tinggi. Untuk makluman Dewan yang mulia ini Yang Berhormat Kota Tinggi, terdapat 120 pusat bertauliah (PB) yang ditauliahkan oleh Jabatan Pembangunan Kemahiran, Kementerian Sumber Manusia yang menjalankan program latihan kemahiran di negeri Johor. Ini merangkumi 68 pusat bertauliah awam dan 52 pusat bertauliah swasta.

Pusat bertauliah (PB) ini menjalankan pelbagai program latihan kemahiran berdasarkan kepada Standard Kemahiran Pekerjaan Kebangsaan- *National Occupational Skills Standard*, termasuklah yang berkaitan dengan industri marin, *oil* dan gas. Kementerian Sumber Manusia belum ada cadangan untuk menubuhkan institusi latihan berkaitan dengan minyak dan gas di Kota Tinggi. Kementerian Sumber Manusia juga tidak mempunyai kepakaran dalam industri marin.

Namun demikian, Institut Latihan Jabatan Tenaga Manusia (ILJTM) di bawah Kementerian Sumber Manusia mempunyai empat institusi yang berdekatan iaitu Institut Latihan ILP Pasir Gudang, ILP Mersing, ADTEC Batu Pahat dan ILP Tangkak. Semua institusi ini menawarkan kursus-kursus berkaitan dengan minyak dan gas merangkumi bidang mekanikal, elektrik, elektronik dan juga bukan logam.

Yang Berhormat Kuala Krai bagi menjawab isu pusat-pusat bertauliah swasta berkenaan kuota pinjaman dan dana latihan yang berkurangan, proses penentuan dan pembahagian kuota akan dibuat oleh Jawatankuasa Penentuan Kuota PTPK yang berdasarkan kepada keputusan penarafan bintang yang dibuat oleh Jabatan Pembangunan Kemahiran di bawah Kementerian Sumber Manusia. Jawatankuasa ini akan memastikan bahawa pusat bertauliah ini adalah yang layak dan berkebolehan sahaja menerima peruntukan pembiayaan di bawah PTPK.

Dr. Mohd. Hatta bin Md. Ramli [Kuala Krai]: Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ya?

Dr. Mohd. Hatta bin Md. Ramli [Kuala Krai]: Kuala Krai, depan Yang Berhormat Menteri. *Straight* depan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Mana Yang Berhormat Kuala Krai? Oh! Sana.

Seorang Ahli: Kerusi Pembangkang.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Oh! Ini kawanlah, kawan baiklah.

Dr. Mohd. Hatta bin Md. Ramli [Kuala Krai]: Kalau sebelah sana memang tempat Menteri ini.

Saya membangkitkan isu ini kerana ia melibatkan pusat bertauliah. Apabila kita sebut pusat bertauliah, yang memberikan tauliah ialah kementerian, yang *recognize* atau mengiktirafnya ialah kementerian. Jadi, kajian apa lagi hendak dibuat terhadap PB-PB ini? Untuk menentukan yang mana yang akan mendapat kuota ini kerana semuanya adalah pusat-pusat yang bertauliah, *recognized* dan juga disahkan. Saya khuatir kerana dimaklumkan beratus juga yang akan "*gulung tikar*" kalau tidak mendapat peruntukan yang sewajarnya daripada kementerian. Apa komen Yang Berhormat Menteri? Terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih Yang Berhormat dari Kuala Krai, rakan baik saya tetapi kawasan sudah bertukar itulah saya silap sikit.

Jadi saya telah menyebut sebentar tadi, kita mempunyai sebenarnya Tuan Yang di-Pertua permohonan daripada pusat-pusat begitu banyak, begitu ramai. Oleh yang demikian, kita mempunyai— kita menubuhkan satu jawatankuasa. Jawatankuasa ini dipanggil sebagai Jawatankuasa Penentuan Kuota PTPK. Saya sedar bahawa tugas jawatankuasa ini bukanlah senang sebab untuk memastikan sama ada pusat-pusat itu boleh diiktiraf sebagai pusat bertauliah atau sebaliknya memang bukan perkara yang mudah. Oleh yang demikian, Yang Berhormat Kuala Krai kalau ada di antara pusat-pusat di Kuala Krai Yang Berhormat pasti mempunyai kriteria-kriteria tertentu yang diperlukan oleh jawatankuasa ini tetapi tidak dimasukkan, saya minta Yang Berhormat menulis kepada saya sendiri.

Tuan Yang di-Pertua, saya pergi ke sektor atau *cluster* Perlindungan Keselamatan Sosial. Yang Berhormat Klang tidak ada nampak di sini. Jadi saya fikir tidak perlulah saya menjawab sebab saya rasa sudah berdiri di sini hampir satu jam. Selepas itu Yang Berhormat Kota Raja ada? Walau bagaimanapun, Yang Berhormat Kota Raja ini bukan bererti Yang Berhormat Klang ini pembangkang dan Yang Berhormat Kota Raja *is* Barisan kan?

Seorang Ahli: [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey, tidak ada di sini? Okey, tidak ada, tidak perlu. Memudahkan.

Yang Berhormat Kuala Langat. *My good friend, my best ever friend. Since day one I step foot in Parliament.* Minta maaf, cakap Inggeris sikit supaya saya *happy, happy*. Bukan macam Yang Berhormat Seputeh. Ini Yang Berhormat Seputeh selalu kacau saya, Tuan Yang di-Pertua. Dia belum lagi pergi Serian... [Bercakap dalam loghat Bidayuh] *You want to know, you see me what it means.*

■1650

Yang Berhormat Kuala Langat, berhubung isu yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Kuala Langat terhadap 6,000 pekerja MAS yang diberhentikan, sebagaimana Dewan yang mulia ini sedia maklum, di bawah Akta Sistem Insurans Pekerjaan 2017 yang baru sahaja diluluskan sebagai sebuah undang-undang atau Akta 800, tidak memperuntukkan atau ianya tidak terpakai dalam situasi pemberhentian kerja ke atas pekerja MAS kerana ia berlaku pada tahun 2015 dan itu kita sedia maklum bahawa sistem insurans pekerjaan ini hanya berkuat kuasa pada 1 Januari 2018. Maka jawapannya, mereka tidak akan dilindungi.

Walaupun bagaimanapun, kerajaan melalui PERKESO sedia membantu mereka untuk mencari pekerjaan. Akan tetapi dari segi imbuhan wang dan sebagainya, mereka tidak layak kerana undang-undang ini hanya terlaksana pada 1 Januari 2018 ini, padahal kes atau penguasaan kerja dengan MAS berlaku pada tahun 2015. Terima kasih Yang Berhormat Kuala Langat di atas keprihatinan itu.

Lepas itu saya pergi ke kluster nombor empat iaitu mengenai- ini senang sikit, penggubalan dasar perburuhan sumber manusia. Yang Berhormat Kuala Selangor, Yang Berhormat Kulai- sudah baru pun keluar Yang Berhormat Rantau Panjang membangkitkan isu berkaitan cuti bersalin. Saya telah pun menjawab sebentar tadi. Maka saya tidak berhasrat untuk menjawabnya semula.

Tentang satu lagi kluster iaitu kluster lima, ini pendek saja, iaitu gaji dan gaji minimum. Yang Berhormat Pasir Gudang, Yang Berhormat Gelang Patah, Yang Berhormat Sandakan dan Yang Berhormat Batu Gajah telah membangkitkan isu gaji dan gaji minimum. Kerajaan sentiasa mendengar dan mengambil berat keluhan rakyat berhubung kadar gaji yang tidak sepadan dengan peningkatan kos sara hidup.

Kerajaan melalui Majlis Perundingan Gaji Negara sedang memuktamadkan Kajian Semula Perintah Gaji Minimum 2016 dan Kajian Membuat Semakan Semula Perintah Gaji Minimum berdasarkan *evidence-based approach* dan bukan *populist-based approach*. Dalam hal ini, Tuan Yang di-Pertua, antara pertimbangan yang diambil kira adalah perubahan indeks harga pengguna (CPI), kadar pertumbuhan produktiviti buruh, gaji penengah- *median wage* iaitu keupayaan majikan untuk membayar gaji, kadar pengangguran, pendapatan garis kemiskinan dan sebagainya.

Selain mengambil kira indikator-indikator sosioekonomi sebagai asas penetapan gaji minimum, kerajaan turut mengambil pendekatan berhemah iaitu *balance approach* dengan mengimbangi kepentingan majikan, pekerja dan kerajaan agar apa-apa keputusan yang dibuat berhubung kenaikan kadar gaji minimum tidak membebankan majikan sehingga membawa mudarat kepada pekerja seperti pembuangan kerja akibat ketidakmampuan majikan membayar gaji minimum yang tersebut.

Tuan Yang di-Pertua, peningkatan kadar gaji minimum tidak boleh dijadikan penyebab kepada kenaikan harga barang. Terdapat pelbagai sebab lain kenapa harga barang naik yang mana adalah di luar kawalan kerajaan. Contohnya, kejatuhan kadar tukaran mata wang asing dan ketidaktentuan harga minyak mentah di pasaran dunia dan sebagainya.

Manakala berhubung isu penutupan operasi, terdapat pelbagai faktor yang menyebabkan majikan terpaksa menutup operasi mereka dan dasar gaji minimum tidak boleh dijadikan alasan atau penyebab. Ini termasuk disebabkan oleh peningkatan kos pengeluaran, penurunan permintaan bagi produk yang dihasilkan dan pelbagai sebab lain.

Kesimpulannya, Tuan Yang di-Pertua, penetapan kadar gaji minimum oleh kerajaan iaitu RM1,000 bagi Semenanjung Malaysia dan RM920 sebulan untuk Sabah, Sarawak dan Wilayah Persekutuan Labuan adalah bukan bersifat meraih populariti semata-mata tetapi mengambil kira semua perkara secara holistik. Ini bagi memastikan hak pekerja di negara ini terutama rakyat sentiasa terpelihara dan dalam masa yang sama kedudukan ekonomi negara dan daya saing negara tidak terjejas bagi menarik pelaburan asing atau FDI.

Kluster yang terakhir, Tuan Yang di-Pertua, iaitu ada sangkut paut dengan kekosongan. Yang Berhormat Seputeh sudah tidak ada, Yang Berhormat Kuala Langat tidak ada, jadi saya fikir, Tuan Yang di-Pertua, saya tidak perlu menjawab. Saya telah menjawab begitu panjang. Tetapi saya hanya ingin menyebut di sini bahawa...

Dato' Abdullah Sani bin Abdul Hamid [Kuala Langat]: Saya ada.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Yang Berhormat Teresa sudah keluar tadi, saya pun boleh keluar. Jadi saya tidak berhajat untuk menjawab Yang Berhormat Teresa lah. Yang Berhormat Seputeh. Maaf, bukan Yang Berhormat Teresa. *I must respect you.* Yang Berhormat Seputeh *now since you have behaved very well.*

Dari segi penambahan pegawai pemeriksa atau *labor inspector*, kementerian kita sedar bahawa oleh kerana tanggungjawab yang dipikul oleh pegawai-pegawai kita di Jabatan Tenaga Kerja amatlah berat, maka perlu kita menambah bilangan *labor inspector* atau pegawai-pegawai pemeriksa. Kementerian Sumber Manusia sedang memuktamadkan perkara ini sebelum ianya dibawa ke Kabinet untuk dibentangkan dengan harapan ia diputuskan dan diluluskan. Dalam masa yang sama, Tuan Yang di-Pertua, Jabatan Tenaga Kerja dan Kementerian Sumber Manusia sedang mengkaji kaedah-kaedah lain bagi memantapkan aktiviti penguatkuasaan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan yang di-Pertua... [Batuk]

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Nak air kah? Air, gula?

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ini, Tuan Yang di-Pertua, kerana Teresa *ma...* Seputeh masuk. Dia kacau... [Batuk] Minta maaf. Sekarang sudah okey. Dia masuk kerongkong.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, dia salah saluran, Yang Berhormat.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Salah saluran. Nasib baik dia tidak masuk hidung. Tuan Yang di-Pertua, akhir kata kepada Ahli-ahli Yang Berhormat.

Dato' Abdullah Sani bin Abdul Hamid [Kuala Langat]: Yang Berhormat Menteri, minta pencerahan Yang Berhormat Menteri. Kuala Langat.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey, Yang Berhormat Kuala Langat.

Dato' Abdullah Sani bin Abdul Hamid [Kuala Langat]: Terima kasih. Saya utarakan isu JTK ini ialah kerana kita melihat daripada tanggungjawab JTK ini mengawal selia 12 akta yang merangkumi 900,000 golongan pekerjaan yang melibatkan 4.1 juta pekerja. Saya tahu Yang Berhormat Menteri ada kekangan dalam segi *support* ataupun sokongan daripada MoF dan juga JPA tetapi saya yakin komitmen Yang Berhormat Menteri daripada *meeting* mesyuarat yang lepas dan mesyuarat ini bersungguh-sungguh untuk menambahkan 400 pegawai-pegawai inspektor termasuk dipanggil sebagai pegawai-pegawai yang terlibat dalam pengurusan JTK.

Saya menyeru kepada kementerian yang terlibat ini juga membantu Yang Berhormat Menteri Sumber Manusia supaya jangan ada halangan, Tuan Yang di-Pertua, jangan ada halangan untuk Yang Berhormat Menteri Sumber Manusia mencadangkan usul ini supaya 400 ini dapat diberikan *approval* oleh Kabinet. Jadi Yang Berhormat Menteri saya, syabas terus dan pastikan yang 400 itu dapat. Terima kasih.

■1700

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih kawan saya Yang Berhormat Kuala Langat, seorang pejuang pekerja. Yang Berhormat bekas Timbalan Presiden MTUC, memang pekerja kebajikan amat dekat di hati beliau. Terima kasih. Jadi begitu juga dengan pegawai-pegawai yang ada di Kementerian Sumber Manusia. Nasib malang yang ada pada pegawai-pegawai di Kementerian Sumber Manusia khususnya di Jabatan Tenaga Kerja memang dekat di hati beliau.

Seperti mana yang telah disebutkan oleh beliau sebentar tadi, Yang Berhormat sebentar tadi 400 lebih inspektor penguat kuasa yang diperlukan kerana jumlah penguat kuasa yang ada pada kita sekarang amat-amat tidak mencukupi dan untuk mengawal selia bukan sahaja 4.4 juta pekerja tetapi harus diingatkan di sini di negara kita, kita mempunyai sejumlah 14.8 juta pekerja dan untuk memastikan bahawa tanggungjawab kita di bawah Kementerian Sumber Manusia dapat berkesan maka amat-amatlah perlu untuk jawatan ini diluluskan oleh Kabinet dan seterusnya diluluskan oleh JPA.

Dalam perkara ini Yang Berhormat kawan saya, saya dengan bangga hati memberitahu Dewan yang mulia ini bahawa tidak ada satu halangan pun dari pegawai-pegawai di kementerian saya tentang subjek ini. Mereka telah bertungkus-lumus bekerjasama sehati sejiwa untuk memastikan apa yang kita pinta ini akan menjadi kenyataan. *Insyah-Allah* kalau saya boleh menggunakan.

Dengan itu Ahli-ahli Yang Berhormat...

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]: Tuan Yang di-Pertua, saya minta mohon penjelasan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ini juga lebih kurang.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]: Terima kasih. Saya menunggu jawapan daripada dalam perbahasan saya menyentuh tentang kebajikan pekerja wanita Islam yang saya mendapat aduan terutama daripada kakitangan syarikat penerbangan yang beragama Islam yang mereka menginginkan supaya peraturan menutup aurat tetapi mereka tidak dibenarkan.

Jadi atas dasar menjaga kebajikan sensitiviti agama Islam sebagai agama persekutuan, sepatutnya pekerja-pekerja wanita yang bekerja tidak kira sama ada sektor awam atau swasta yang beragama Islam diberi kebenaran untuk mengamalkan agama sebagaimana yang diperintahkan dalam agama Islam. Jadi saya ingin tahu apakah tindakan kementerian untuk memastikan kakitangan yang ingin berpakaian menutup aurat tetapi dihalang oleh majikan supaya tidak terus berlaku dalam negara kita. Minta penjelasan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih, Yang Berhormat Rantau Panjang. Itulah caranya kita berbincang di Parlimen bersopan santun, ada isinya terima kasih. Jadi dalam perkara ini Tuan Yang di-Pertua, itulah Kementerian Sumber Manusia sedang dalam proses menggubal bukan satu, bahkan sembilan undang-undang yang ada di Kementerian Sumber Manusia dan ini selaras dengan apa yang dikehendaki oleh kalau dahulunya dipanggil oleh TPP sekarang dipanggil diambil alih dengan perkataan CPTPP dan pakaian diambil kira dalam kajian atau *review* yang kita akan buat secara holistik ini.

Tuan Yang di-Pertua, maka dengan apa yang saya telah dapat jawab, saya harap ianya akan memuaskan hati yang membangkitkan perkara-perkara kepada mereka-mereka yang telah membangkitkan isu dalam perbahasan Titah Diraja. Yang saya tidak sempat menjawab saya minta maaf tetapi kalau perlu pegawai-pegawai saya boleh menulis jawapan kepada mereka. Dengan itu Tuan Yang di-Pertua, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Terima kasih, Yang Berhormat Menteri. Seterusnya giliran Kementerian Wilayah Persekutuan. Saya jemput Yang Berhormat Timbalan Menteri.

5.05 ptg.

Timbalan Menteri Wilayah Persekutuan [Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian. Terlebih dahulu saya mengucapkan ribuan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian dalam membahaskan perkara-perkara yang terletak di bawah bidang kuasa Kementerian Wilayah Persekutuan sepanjang perbahasan Titah Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong dalam Mesyuarat Pertama Penggal Keenam, Parlimen Ketiga Belas, Dewan Rakyat Tahun 2018 kali ini dan menyentuh isu-isu di Wilayah Persekutuan khususnya, Ahli Yang Berhormat Lembah Pantai dan Ahli Yang Berhormat Wangsa Maju.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Lembah Pantai dan Ahli Yang Berhormat Wangsa Maju telah membangkitkan isu mengenai Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 iaitu masing-masing pada Selasa 13 Mac dan Khamis 15 Mac 2018.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, selaras dengan pembangunan dan situasi pembangunan Kuala Lumpur yang berubah dengan begitu pantas, Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 yang telah disediakan perlu mengambil kira keperluan trend pembangunan Kuala Lumpur masa kini dan akan datang.

Kementerian Wilayah Persekutuan berpandangan bahawa Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 belum lagi diwartakan kerana pelan tersebut masih memerlukan penambahbaikan dengan mengambil kira perubahan-perubahan pembangunan yang dinamik. Memandangkan Kuala Lumpur juga sebagai pemangkin ekonomi utama negara maka banyak aspek-aspek pembangunan perlu diteliti dan diambil kira sebelum memutuskan untuk mewartakan pelan tersebut. Keutamaan diberi bukan sahaja terhadap kepentingan penduduk bandar malahan juga terhadap pelabur-pelabur dalam dan luar negara yang ingin menjadikan Kuala Lumpur sebagai tapak pelaburan utama.

Dewan Bandaraya Kuala Lumpur sedang berusaha ke arah penambahbaikan Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 dengan menyediakan cadangan pembangunan mengikut presint dan memberi insentif pembangunan yang bersesuaian contohnya cadangan rumah mampu milik. Kesemua usaha ini adalah untuk rakyat dan negara yang kita cintai. Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 yang sedia ada ini juga masih relevan untuk dijadikan sebagai rujukan dari segi strategi pembangunan mampan dengan mengambil kira elemen persekitaran kualiti hidup serta pelaksanaan perancangan pembangunan terbaik di Kuala Lumpur.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Wangsa Maju bangun, Yang Berhormat. Saya tunggu bila ada noktah baru saya tanya, Yang Berhormat.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tuan Yang di-Pertua, saya belum habis lagi. Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Ahli Yang Berhormat Lembah Pantai kenyataan Yang Berhormat Lembah Pantai bahawa kelulusan 45 projek dibuat secara sumberono adalah tidak tepat. Perbelanjaan bagi penyediaan Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 sejak tahun 2004 sehingga kini adalah sebanyak RM27.35 juta dan bukannya RM30 juta.

Perbelanjaan-perbelanjaan ini adalah bagi penyelesaian penyediaan Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020. Bantahan, pandangan awam, pameran Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020, pindaan penambahbaikan kepada draf pelan kepada Bandar Raya Kuala Lumpur 2020, seranta awal kaji selidik, penambahbaikan mengikut presint, perbincangan *focus group*, Majlis Dialog Penduduk, orang berkepentingan- *stakeholder*, dan persediaan pewartaan.

■1710

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Lembah Pantai juga, pihak DBKL tidak pernah mengeluarkan kebenaran merancang bagi cadangan pembangunan di Taman Rimba Kiara. Pihak DBKL hanya mengeluarkan kebenaran merancang kelulusan perintah pembangunan bertarikh 13 Julai 2017 di tapak bersebelahan dengan kawasan Taman Rimba Kiara iaitu Lot Pt.9244, Jalan Tun Mohd Fuad, Kuala Lumpur yang mana telah diberikan hak milik kepada Yayasan Wilayah Persekutuan oleh Pejabat Tanah dan Galian Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur.

Untuk menunjukkan kesungguhan dan keikhlasan Kementerian Wilayah Persekutuan bagi memelihara kawasan hijau, kementerian telah mengenal pasti dan bersetuju untuk mewartakan kawasan hijau lapang seluas 65 ekar di tengah-tengah Bandaraya Kuala Lumpur iaitu Taman Tugu Negara untuk kegunaan orang awam serta menjamin bahawa Taman Rimba Kiara akan dikekalkan.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: [Bangun]

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Yang Berhormat Wangsa Maju, *your answer is here. Shall I answer you first?*

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua, boleh saya mencelah? Sebagai bekas wakil rakyat Segambut, tentang isu ini, Lembah Kiara. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Sebagai Ahli Parlimen dari tahun 1995 sampai 2008, saya difahamkan banyak pemaju yang mahu bina atas tapak itu.

Walaupun ada perjanjian daripada DBKL secara hitam putih tetapi pihak yang duduk di rumah panjang sudah tunggu lama, ya betul. Kalau nak selesai perkara ini, bolehkah DBKL kaji semula nak luluskan satu projek hanya bina rumah-rumah atau pangsapuri yang sesuai. Tak perlu ambil ini tapak *Green Lung*. Sebab apa? Dulu tapak *Green Lung* yang berkenaan itu tak ada lot sekarang secara serentak sudah jadi lot. Selepas itu ada bagi kepada Yayasan Wilayah Persekutuan, lepas itu bagi satu pemaju. Bagaimana boleh jadi perkara ini?

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Wangsa Maju. Yang Berhormat Wangsa Maju, saya nak jawab soalan itu sebelum saya jawab soalan yang dibangkitkan dalam perbahasan ya. Jawapan Yang Berhormat belum saya beri lagi, yang mana Yang Berhormat nak ini dulu kah? Okey.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, keputusan di tangan Yang Berhormat ya.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Okey, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Kalau begitu, saya buat keputusan. Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Wangsa Maju, pembinaan ataupun pembangunan di kawasan lot Taman Rimba Kiara ini telah dibuat kerana kita telah mengambil kira beberapa perkara.

Satu, perkara ini merupakan satu perkara yang terlalu lama dan tidak dapat diselesaikan dan kita telah terpaksa mencari satu penyelesaian *smart partnership* ataupun rakan pintar untuk menyelesaikan masalah rumah panjang yang telah berada di situ untuk 30 tahun dan pemimpin pada masa itu tidak memberi sebarang perhatian kepada hal ini.

Selepas Yang Amat Berhormat Perdana Menteri sekarang telah meminta kami turun padang dan selesaikan masalah rakyat, maka kita telah membuat pendirian bahawa banyak perkara-perkara yang tidak diselesaikan pada masa itu telah diberi perhatian dan diselesaikan. Kita telah berikan peluang kepada mana-mana pihak yang boleh mengambil tanah tersebut untuk memastikan bahawa penghuni-penghuni di rumah panjang ini tidak tertinggal dan tidak disepak masuk dalam mana-mana PPR.

Oleh itu, mereka telah datang dengan cadangan dan cadangan yang kita terima inilah yang kita laksanakan untuk demi rakyat dan juga sebagai satu projek *smart partnership* dengan izin, kita memberi kepada pemaju.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: [Bangun]

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tapi kekekalan Taman Rimba itu masih ada. Masih ada tanah yang diwartakan sebagai kawasan hijau. Tidak ada sebab yang mengatakan tidak ada. Kita tidak ambil semua tanah itu dan dijadikan sebagai pembangunan. Tanah yang di mana kita kekalkan sebagai Taman Rimba Kiara itu masih kekal.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua, boleh saya celah? Tentang latar belakang projek itu, rumah panjang itu, saya difahamkan dulu DBKL atas permintaan satu pemaju yang dekat Segambut Dalam membina lebih kurang 800 unit rumah mampu milik dan saya sentiasa runding dengan pihak yang duduk di rumah panjang dan pihak pemaju sana pun setuju, pihak penduduk di rumah panjang pun setuju pindah ke tak jauhlah dari Taman Tun tetapi kita pun pelik. Pada masa itu, Ketua Bahagian UMNO dan saya sebagai Ahli Parlimen Segambut pada masa itu, *I think* Datuk Rusli sebagai Datuk Bandar Kuala Lumpur.

Bagaimana boleh itu proses kebenaran merancang dah ditarik balik untuk membina rumah mampu milik dan bagi kebenaran pemaju yang dekat Segambut Dalam bina rumah kos mewah. So sebab itu, so penduduk di rumah panjang pun sekali lagi tak dapat apa-apa harapanlah dan tak boleh tunaikan janji yang secara hitam putih daripada DBKL. Terima kasih.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih, Yang Berhormat Wangsa Maju. Yang Berhormat Wangsa Maju, Yang Berhormat Wangsa Maju sendiri telah maklumkan bahawa Yang Berhormat sendiri adalah Ahli Parlimen Segambut pada masa itu. Saya pun tidak tahulah, masuk akal saya kenapa Yang Berhormat sendiri tidak menyelesaikan masalah ini?

Bila ada semua kekuasaan diberi di tangan Yang Berhormat, Yang Amat Berhormat juga adalah Timbalan Menteri pada masa itu dan sekarang Yang Berhormat minta saya jawab soalan ini. Saya pun tak faham tetapi saya jawablah dengan ikhlas hati saya. Demi rakyat, kami menyelesaikan masalah ini menggunakan *smart partnership* dengan izin, Tuan Yang di-Pertua... [Tepuk] Saya teruskan Tuan Yang di-Pertua dengan...

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: [Bangun]

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Lembah Pantai.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Boleh Yang Berhormat? Kan Yang Berhormat jawab saya tadi, saya nak tanya soalan susulan sedikit.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Okey.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Saya menghargai, ini antara Yang Berhormat Timbalan Menteri yang saya dokong kerana membantu banyak dalam hal-hal Wilayah Persekutuan tapi kalau Yang Berhormat Menteri menjawab, lain gayanya saya akan lebih kasar. Akan tetapi kerana Yang Berhormat Timbalan Menteri jawab, saya ...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, nanti Yang Berhormat Menteri dengan Yang Berhormat Timbalan Menteri bergaduh pula, Yang Berhormat.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Akan tetapi betul Tuan Yang di-Pertua. Saya profesional, jadi banyak masalah yang saya utarakan memang mendapat profesionalisme dan layanan dan khidmat yang baik daripada Yang Berhormat Timbalan Menteri. Yang Berhormat Timbalan Menteri, saya berbalik kepada jawapan tadi ya. Jawapan tadi berkait dengan Pelan Draf Kuala Lumpur. Pelan Draf Kuala Lumpur ini saya fikir, kami Ahli-ahli Parlimen Wilayah Persekutuan dipaksa pada awalnya untuk membaca sahaja pelan draf. Yang Berhormat Menteri paksa tandatangan Akta Rahsia Rasmi, *non-disclosure agreement*, dengan izin.

Jadi kalau tak silap saya, dua tahun lepas supaya boleh kita luluskan kerana dalam pelan draf ini akan dikhususkan zon-zon tertentu. Zon pemuliharaan, zon kawasan hijau dan sebagainya. Jadi pada saya, mahu tidak mahu kita tidak boleh lengahkan kerana sekarang keluar kenyataan-kenyataan bahawa kemungkinan pelan struktur atau Pelan Draf Kuala Lumpur akan dipanjangkan untuk disiapkan menjelang 2035 atau 2050. Jadi, saya fikir tak boleh dah. Kita umumkan pada awalnya 2008, harus *stick to the deadline*, dengan izin. Satu. Saya pohon Yang Berhormat panjangkan kepada Yang Berhormat Menteri dan juga Kabinet. Ini sesuatu yang sangat penting.

Kenapa menjadi kontroversi yang dibangkitkan oleh masyarakat? Taman Rimba Kiara. Saya ada gambar, Yang Berhormat kerana Yayasan Wilayah Persekutuan sekarang memiliki tanah tersebut, ada kerjasama dengan Melton. Ini dengan izin Yang Berhormat, *it is an untouched pristine greenery*. Dia bukan macam Tugu Negara. Pokok, pokok atau pohon-pohonnya. Saya boleh jemput Yang Berhormat pergi, saya selalu pergi ke sana. Dia merupakan antara kawasan yang paling *untouched green lung*, dengan izin.

Jadi, bila dah mula projek-projek walaupun di hadapan dan bersebelahan dengan Taman Rimba Kiara, masalah yang kita bangkitkan ini apa? Pokok-pokok akan menjadi korban dan akhirnya kawasan tersebut antara kawasan yang paling bernilai kalau nak bandingkan dengan kawasan hijau lain di Kuala Lumpur.

■1720

Jadi, saya sekali lagilah membawakan- kalau kementerian dapat menunjukkan menerusi cara mereka menghargai dan juga mungkin memelihara Taman Rimba Kiara. Saya dapat lihat lebih ramai penduduk Kuala Lumpur akan merasa yakin. Oleh kerana apa? Dalam masa kita melengah-lengahkan pengazetan pelan draf, sebanyak 45 bidang tanah di luluskan. Yang Berhormat, bukan semua bawah zon yang boleh dibangunkan. Setengah itu, *questionable zoning* Yang Berhormat. Saya tahu bukan keputusan Yang Berhormat.

Saya tahu Yang Berhormat ini fokus, profesional. Kita tahu keputusan politik di sebalik semuanya. Akan tetapi mahu tidak mahu Yang Berhormat, kita kena lakukan sesuatu. Saya pohon sangat-sangatlah Dewan Rakyat ini, kita mula dengan langkah pertamanya, harus ada komitmen, selamatkan Taman Rimba Kiara, okey.

Ini semua pada saya, orang Barisan Nasional pun pergi lawat juga. Hatta, Yang Berhormat Perdana Menteri kalau hendak melawat pun mereka akan sambut beramai-ramai. Kedua, adalah penggazetan. Kita jangan lari daripada had dan juga mungkin tarikh yang ditetapkan pada 2020. Patutnya dalam sidang ini kalau dibawakan, percayalah semua Ahli Parlimen akan mendukung, kerana apa?

Ada pelan draf kita akan tahu, pemaju pun akan tahu kawasan mana mereka boleh bangunkan dan kawasan mana mereka tidak boleh sentuh. Oleh kerana apa? Oleh kerana Kota Kuala Lumpur ini bandar bersejarah yang harus kita hargai. Saya pohon Yang Berhormat, tolonglah kita walaupun bukan Yang Berhormat bukan Menteri, pada saya lebih bermakna daripada Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Lembah Pantai. Saya- *I'm humbled* lah, dengan izin, *by your comments*.

Yang Berhormat Lembah Pantai, untuk berkenaan dengan Draft Pelan Kuala Lumpur. Kenapa ia belum diwartakan? Banyak isu yang kita perlu mengambil kira. Salah satu isu yang kita mengambil kira ialah pada masa kita hendak membawa pewartaan, kita dapati beberapa perkara yang ditimbulkan oleh *stakeholders* secara baru kepada draf pelan ini. Mereka ada yang minta- ada pelabur-pelabur yang minta kita membawa pelaburan besar dan sekiranya kita tidak diberi satu ROI yang baik, maka kita tidak dapat jalankan perniagaan di sini. Jangan lupa, Kuala Lumpur juga menjadi pemangkin kepada GDP negara.

Dengan semua ini, kita terpaksa melihat semula beberapa perkara. Lagi satu perkara yang mengganggu fikiran Yang Berhormat Menteri sebelum dia dapatewartakan ialah di bawah draf pelan ini, Yang Berhormat Menteri diberi kuasa untuk membuat penukaran atau memberikan pelepasan. So, ini dia tidak begitu setuju dengan syarat ini. Dia mahukan semua syarat yang ditetapkan dalam draf pelan ini dipastikan tidak ada orang yang boleh buat perubahan secara persendirian. Itulah lagi satu sebab yang mana draf pelan ini masih dilihat semula, dikaji semula, diselidik semula. Oleh kerana dia tidak mahu sebarang kelonggaran dalam syarat-syarat untuk memberikan kuasa kepada mana-mana pihak untuk memastikan, untuk membuat penukaran pada draf pelan tersebut. Yang Berhormat, berkenaan dengan...

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Sikit Yang Berhormat. Dalam kenyataan itu, sikit saja. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Saya hanya hendak sebut, memang Yang Berhormat sebut sekarang tidak ada langsung kelonggaran diberikan. Akan tetapi begitu banyak pembangunan yang datang kepada saya, aduan datang kepada Yang Berhormat Wangsa Maju, aduan datang kepada Yang Berhormat Seputeh. Di mana kesemua zon-zon ditetapkan kepadatan dilanggar kerana DBKL dan Yang Berhormat Menteri meluluskan.

Jadi akhirnya, mereka nampak bila dilengah-lengahkan pelan draf ini, ada undang di sebalik batu. Sebenarnya, dilengahkan untuk meluluskan supaya pemaju mendapat segala keuntungan dan rakyat dikesampingkan. Jadi, itu Yang Berhormat. Saya boleh berikan secara bertulis. Isunya memang ini bukan daripada segi syak wasangka semata-mata. *It is happening whilst the draft plan is not being approved* Yang Berhormat.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang Di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Hendak bagi jalan Yang Berhormat?

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Tentang draf pelan.

Timbalan Yang Di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih pihak Yang Berhormat Menteri. Saya difahamkan draf Pelan 2020 ini sudah runding, sudah banyak tahun. Apa yang kita hendak dengar jawapan dari pihak Yang Berhormat Menteri ialah apa tarikh yang ditetapkan. Oleh sebab ini secara- minta maaf, minta izin, ini *moving goalpost*. Ada baru-barunya saya ada peluang runding dengan satu pengerusi persatuan penduduk di kawasan Wangsa Maju. Dia pun bosan juga sebab dia kata dia guna banyak masa duduk bermesyuarat 62 kali dan lepas itu, apa pun tidak ada apa keputusan.

So, sebab guna masa, guna banyak wang, lebih kurang RM30 juta dan apa yang kita mahu dengar dari pihak Yang Berhormat Menteri ialah apa tarikh. Jangan kata 2035 atau 2050. Itu jawapan tidak cukup, tidak jelas dan kehendak rakyat di Kuala Lumpur mesti ditunaikan. Terima kasih.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Boleh saya juga tambah lagi Yang Berhormat Menteri?

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tambah. Yang Berhormat Seputeh pun mahu tambah? Okey.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Ya lah, tentu. Tuan Yang di-Pertua, tiap-tiap minggu saya pergi buat *jogging* dekat Bukit Kiara. Jadi, tempat itu memang satu taman yang saya rasa yang paling istimewa di Kuala Lumpur. Kita lihat ramai bekas Menteri, termasuk Tan Sri Leo Moggie. Saya selalu jumpa dia atas Bukit Kiara itu. Di situ, kalau orang di Semenanjung tidak pernah lihat *hornbill*, kita boleh cari *hornbill* dekat sana. Saya pernah lihat ular yang berbagai bentuk yang merentasi jalan bila saya buat *jogging* dan juga monyet-monyet juga semua sudah jadi kawan saya [*Ketawa*]

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Yang Berhormat, Yang Berhormat boleh saya tanya Yang Berhormat? Bila ini?

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Apa bila ini? Tiap-tiap minggu saya akan pergi ke sana.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tiap-tiap minggu, ya? *Thank you.*

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Nanti selepas sidang, saya boleh pergi bersama dengan Yang Berhormat Timbalan Menteri. Saya boleh tunjukkan kawan-kawan saya. Bukan Tuan Yang di-Pertua...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Monyet tahu Yang Berhormat dari kawasan mana, Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Itu kawasan Segambut. Akan tetapi ini satu-satu tempat yang mana saya hendak katakan yang bagi orang Kuala Lumpur yang kami menghargai sangat. Oleh kerana itu satu- Bukit Kiara satu tempat *jogging*, *hiking* yang paling istimewa sekali dan juga ia banyak pokok kita lihat. Ia ada letak tanda itu kerana ini adalah untuk penyelidikan. Ini tujuan penyelidikan. Jadi, saya boleh faham penduduk di TTDI kenapa mereka begitu marah dengan projek yang mereka bantah.

Apa yang saya tahu, mula-mulanya bila mereka kumpulkan, buat kempen tandatangan, hanya 200 sahaja. Akan tetapi sekarang sudah kumpul lebih daripada 5,000 tandatangan yang membantah pembangunan dekat Taman Rimba Kiara itu. Jadi, yang beberapa blok yang diduduki oleh orang miskin itu, saya rasa ini hanya satu *excuse*, satu alasan. Bagi yayasan, sekali lagi Yayasan Wilayah Persekutuan. Tengok orang UMNO di Kuala Lumpur macam mana mereka menyalahgunakan yayasan ini untuk buat begitu banyak blok dan tukar reka bentuk sana.

Bila semua ini kalau dinaikkan, dibina, saya percaya monyet hilang, itu *hornbill* hilang dan juga yang tempat itu akan dicemarkan. Itu sebab ramai begitu marah. Yang Ahli-ahli Yang Berhormat dekat sini kalau tidak percaya saya, lepas sidang ini kita boleh pergi sana sama-sama, lihat dengan mata sendiri yang mana, macam mana Yayasan Wilayah Persekutuan menyalahgunakan nama, menyalahgunakan kuasa bagi pihak Yang Berhormat Menteri Wilayah Persekutuan dan juga bagi pihak UMNO Wilayah Persekutuan ini.

Saya rasa saya tahu ini sidang terakhirlah. Ini mungkin hari terakhir bagi kami untuk berbahas tentang isu ini di Dewan yang mulia ini. Sebenarnya yang kerana isu ini mereka bawa ke mahkamah dan lepas itu kalah pula. Kalah pula kena bayar DBKL RM40 ribu. Kasihan.

Seorang Ahli: [*Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara*]

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: *How can? RM50 thousand.*

Seorang Ahli: [*Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara*]

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: RM45 ribu. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Saya tahu Yang Berhormat Timbalan Menteri ini, ini kali terakhir untuk sidang, Yang Berhormat Menteri Wilayah Persekutuan tidak berani datang. Hanya dia tahu dia tidak dapat jawab semua pertanyaan daripada pihak kami ini.

■1730

Akan tetapi, rakyat memang susah hati. Macam mana Barisan Nasional boleh menang kawasan Segambut atau kawasan di persekitaran dengan penduduk, pembayar cukai pintu yang begitu marah seperti kami di Dewan Yang Mulia ini? Saya kasihan kepada Timbalan Menteri Wilayah Persekutuan.

Saya rasa yang Timbalan Menteri ini walaupun mesra dengan semua orang, ini Barisan Nasional memang bukan tempat oleh Yang Berhormat Timbalan Menteri ini. Masa serah parti, saya rasa ini bukan tempat bagi dia. Lebih baik Yang Berhormat Timbalan Menteri ini datang ke sebelah sini, jangan selalu digunakan sebagai alat untuk UMNO, Menteri Wilayah Persekutuan ini untuk jawab soalan yang memang dia tidak ada *share*, tidak ada tanggungjawab. Saya rasa *come overlah! Come over this side...*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya. Ini terlampau Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Kita lihat bekas Timbalan Perdana Menteri juga sudah duduk di sini, bekas Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah juga sudah duduk di sini. Saya rasa kalau Yang Berhormat Timbalan Menteri suka, sini kita boleh aturkan satu kerusi lagi bagi dia... *[Dewan riuh]*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, ya. Cukup Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Saya percaya Tuan Yang di-Pertua juga bersetuju dengan saya.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Timbalan Menteri jangan terganggu dengan puji-pujian Yang Berhormat.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Saya tidak terganggu. Saya tidak terangkat dengan puji-pujian.

Tuan Manivannan a/l Gowindasamy [Kapar]: Itu puji ikhlaslah Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Tidak. Saya cuma ingatkan dia jangan terganggu.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Lembah Pantai telah memaklumkan bahawa masih ada menggunakan kelonggaran ini untuk memberi kelulusan. Ini tidak betul Yang Berhormat, kerana apa yang kita buat masa sekarang adalah di mana kita ada kelonggaran adalah di mana kita beri RUMAWIP, rumah mampu milik di mana rakyat boleh memiliki rumah dari harga RM188,000 sehingga RM300,000 di dalam Bandar Kuala Lumpur. Inilah tempat-tempat di mana kita beri kelonggaran dan kerana kita beri kelonggaran ini adalah disebabkan kita mencari *smart partnership* supaya kerajaan tidak perlu keluar sebarang wang untuk membina rumah-rumah mampu milik ini.

Saya harap Yang Berhormat boleh menjadi juru bahasa bagi kami untuk menyatakan kami bukan menggunakan kelonggaran ini untuk sesuatu kepentingan seseorang, tetapi kita lebih mementingkan supaya rakyat dapat. Daripada KPI untuk Kementerian Wilayah Persekutuan untuk mengadakan 80,000 buah rumah mampu milik, kita telah siap ataupun kita dah ada perancangan dan kelulusan untuk 50,000 buah di Kuala Lumpur dan sekarang kita masih mencari jalan untuk mendapatkan lebih rumah. Sila tolong fahamlah Yang Berhormat Lembah Pantai, kita bukan lari daripada tanggungjawab tetapi kita perlu gunakan sedikit *our own goodwill and also our ability to do*, dengan izin, projek untuk membantu rakyat.

Seterusnya kepada Yang Berhormat Seputeh. Yang Berhormat Seputeh, Yang Berhormat Seputeh sendiri kata tiap minggu Yang Berhormat pergi ke Taman Bukit Kiara, betul tidak Yang Berhormat? Maka, kekallah Taman Bukit Kiara itu. Siapa kata kita ambil? Kenapa Yang Berhormat sendiri cakap pergi tiap-tiap minggu dapat tengok *hornbills*, boleh tengok ular, monyet tetapi kata kita ambil pula tanah itu. Kita tidak ambil tanah.

Lagi pula yang kedua Yang Berhormat...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: *[Bangun]*

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Bagi saya habiskan Yang Berhormat Seputeh. Kedua pula, Yayasan Wilayah Persekutuan ini adalah satu yayasan yang tidak cari keuntungan- *non-profit organization*. Tidak ada pihak yang beruntung daripada aktiviti mereka. Semua yang dapat dijana oleh Yayasan Wilayah Persekutuan digunakan balik kepada aktiviti masyarakat.

Kalau Yang Berhormat perlu tahu, apakah aktiviti-aktiviti yang dibuat oleh yayasan, saya jemput Yang Berhormat sekali dengan saya pergi ke Yayasan Wilayah Persekutuan lihat sendiri. Kita ada rancangan untuk sosial ekonomi, kita ada rancangan untuk perumahan, kita ada rancangan untuk pendidikan, kita ada rancangan untuk berbagai-bagai hal. Saya harap Yang Berhormat Seputeh boleh faham dari hari ini. saya harap Yang Berhormat tidak lagi akan menuduhlah. Sudahlah Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Timbalan Menteri, kita semua tahulah ini cara gunakan *charity*, kebajikan untuk mengaut keuntungan untuk diri. Bukan Yang Berhormatlah, ada pihak tertentulah.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tidak apalah Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Kita tahulah.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Rakyat-rakyat dapat keuntungan, dapatlah. Terima kasih.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Mana rakyat? Berapa yang dapat keuntungan?

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Terima kasihlah. Kalau Yang Berhormat hendak datang...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Berapa blok dekat sana tau?

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Yang Berhormat hendak datang...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Yang ganggu ketenteraman dekat Taman Tun Dr Ismail.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Yang Berhormat, Yang Berhormat, saya jemput Yang Berhormat. Yang Berhormat datang dengan saya, tengok aktiviti okey? Seterusnya Tuan Yang di-Pertua, saya...

Tuan Manivannan a/l Gowindasamy [Kapar]: Yang Berhormat.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Untuk makluman Ahli Yang Berhormat...

Tuan Manivannan a/l Gowindasamy [Kapar]: Yang Berhormat.

Seorang Ahli: Eh, Kapar mana ini?

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Ya.

Tuan Manivannan a/l Gowindasamy [Kapar]: Terima kasih. Saya pun ada soalan mengenai pelan draf Kuala Lumpur 2020. Saya perlu mendapat penjelasan daripada Yang Berhormat Timbalan Menteri, apakah kementerian telah meneliti dan memperhalus untuk memansuhkan rumah ibadat Islam dan bukan Islam dalam draf pelan ini khususnya kepada kuil, tokong dan gereja.

Sekiranya rumah ibadat bukan Islam telah dimansuhkan, adakah apa-apa syarat atau garis panduan yang telah ditetapkan oleh kementerian? Minta komitmen dan ulasan Yang Berhormat. Terima kasih.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat. Yang Berhormat, memang saya sukalah soalan Yang Berhormat. Terima kasihlah Yang Berhormat Kapar. Soalan itu, bagi rumah ibadat bukan Islam pada masa sekarang yang sah dan telah berdaftar, Yang Berhormat Menteri telah bersetujuewartakan semua tempat ini mengikut saiz yang sedia ada. Itu keputusan pertama.

Kedua pula, dia telah menyuruh dasar pembangunan (*policy planning*) dengan izin, diubah bahawa jika sekiranya terdapat rumah ibadat bukan Islam ataupun rumah ibadat Islam dalam kawasan pembangunan tanah tersebut, maka sebelum mereka diberikan kelulusan membangun, mereka perlu menyelesaikan masalah rumah ibadat bukan Islam ataupun rumah ibadat Islam. Mereka perlu sediakan tempat ataupun mereka perlu menyelesaikan dengan jawatankuasa kuil ataupun jawatankuasa kariah masjid yang ada di situ atau surau. Ini adalah dasar yang baru Yang Berhormat Menteri Wilayah Persekutuan telah setuju. Terima kasih Yang Berhormat.

Seterusnya untuk makluman Ahli Yang Berhormat Wangsa Maju pula, tapak asal Indah Water ini telah dikeluarkan hak milik oleh Pejabat Tanah dan Galian Wilayah Persekutuan (PTG) yang kini dikenali sebagai Lot 21449 Jalan Wangsa Melawati 1, Mukim Setapak, Kuala Lumpur. Mengikut syarat nyata, tanah ini hendaklah digunakan hanya untuk tujuan tapak pembangunan komersial perdagangan sahaja.

DBKL telah menerima permohonan pada 7 Disember 2017 bagi pembangunan kediaman jenis kondominium di atas Lot 21449 Jalan Wangsa Melawati 1, Mukim Setapak, Kuala Lumpur. Permohonan bagi membangun tapak ini telah pun dipertimbangkan di Mesyuarat Jawatankuasa Teknikal Pusat Setempat (JKTPS) pada 16 Januari 2018. Mesyuarat JKTPS telah memutuskan dan bersetuju dan membenarkan kepadatan 850 orang seekar tertakluk kepada maklum balas dari proses Kaedah 5 iaitu mendapatkan pandangan daripada pemilik bersebelahan.

Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Wilayah Persekutuan mengucapkan ribuan terima kasih...

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua, boleh saya minta tentang *statement* itu? Boleh Yang Berhormat Timbalan Menteri? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Nombor satu, soalan saya hendak tanya, tarikh itu bila ditukar dari Indah Water kepada jadi lot tanah itu? Nombor dua, saya minta jasa baik Yang Berhormat Timbalan Menteri yang berpengalaman lima tahun, apa yang lebih penting?

Itulah soalan saya dalam ucapan saya. Kalau Yang Berhormat Timbalan Menteri tidak sedar tentang keadaan itu, kita boleh melawat bersama-sama. Apa yang lebih penting? Kehendak rakyat atau kehendak pemaaju? Ini sebab apa, di tempat itu tidak ada satu pusat komuniti yang sesuai, tidak ada pasar terbuka dan juga tidak ada pusat penjaja yang sesuai.

■1740

So, sebab tanah kita semua sedar, susah hendak dapat, tidak kira tanah kerajaan atau tanah swasta. Kalau pihak kerajaan hendak selesai perkara untuk kehendak rakyat, patutnya bagi itu tanah kepada pihak DBKL yang bajet tiap-tiap tahun lebih RM2 bilion, bina itu *facilities* untuk rakyat, bukan tambahkan itu kehendak pemaaju dan jadi lebih kaya. Terima kasih. Lagi satu, itu proses bantahan kita dengar belum siap. Bagaimana dapat tukar itu plot *ratio*? Bila di proses bantahan jadi dan bila ada mesyuarat saya harap sebagai wakil rakyat Wangsa Maju dapat jempunan.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Wangsa Maju. Tarikh hak milik saya tidak ada kerana Pejabat Tanah dan Galian Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur tidak di bawah kawal selia Kementerian Wilayah Persekutuan. DBKL hanya meluluskan pelan pembangunan untuk kawasan itu.

Saya mengalu-alukanlah cadangan Yang Berhormat. Kita boleh melihat semula macam mana kita boleh bantu rakyat di kawasan sana dengan mengadakan 'sempasar' dan dewan komuniti, *sorry*. Itu mungkin kita boleh bincang. Saya harap, itulah jawapan saya yang dapat saya berikan pada masa sekarang.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Sikit saja Yang Berhormat Timbalan Menteri.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: [Bangun]

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Lawatan tapak itu bila boleh kita buat? Minggu depan?

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Lawatan tapak siapa, siapa? Lawatan tapak dengan saya?

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Ya.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Okey saya uruskan dan saya *contact* lah, dengan izin.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Terima kasih, *thank you*.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Saya akan buat. Sepanjang masa saya berada di sini, bila saya cakap saya buat, saya buatlah. Jangan risau ya Yang Berhormat.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Datuk Yang Berhormat, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hanya hendak tanya fasal Yang Berhormat sebutkan tadi tentang pembangunan dan juga penyelenggaraan bawah DBKL. Sebelum ini Yang Berhormat pernah menjawab tentang RM90 juta yang diperuntukkan bagi menyelenggarakan isu banjir perparitan. Kerana hari ini ya, hari ini kita bercakap tentang banjir kilat yang sekali lagi berlaku di Lucky Garden, di LRT Bangsar dan pokok yang tumbang itu memang agak mengejutkanlah di hadapan Kondo Rakyat, menyukarkan penduduk setempat.

Jadi isunya, antara kontraktor-kontraktor yang dipilih Yang Berhormat sebut tentang *the best KPI*, memantau yang terbaik, jadi saya mahu tahu perkembangan terkini kerana RM90 juta ini di umum sudah dua tahun Yang Berhormat, tetapi masalah banjir kilat, air ya, bila *precipitation levels* itu naik Tuan Yang di-Pertua, air tidak- melimpah ruah dan longkang dan perparitan tidak mencukupi untuk menadah. Saya pohon kalau boleh Yang Berhormat berikan sedikit *update* kerana *it's happening right now, real time*. Terima kasih.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Lembah Pantai. Untuk makluman Yang Berhormat Lembah Pantai, banjir di Jalan Bangsar, kerja-kerja sedang dilaksanakan dan dijangka siap pada Julai 2018 ini dan *it's ongoing* dengan izin, dan pula bagi Jalan Pantai Bharu, pelawan tender sedang dijalankan. Ini adalah proses-proses yang kita sedang ambil untuk memastikan perkara-perkara seperti banjir kilat ini diatasi. Saya harap kita kena sabar sedikitlah untuk memastikan semua ini dapat dijalankan. Itu sahaja. Akan tetapi, percayalah Yang Berhormat Menteri Wilayah dan saya juga mempunyai hati untuk rakyat.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, dah habis Yang Berhormat?

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Saya hendak tanya, hendak tanya, satu lagi. *Last sitting*. Yang Berhormat Timbalan Menteri, saya hendak tanya, saya terima aduan daripada *business owner* yang surat dikeluarkan oleh DBKL, Jabatan Pelesenan dan Pembangunan Penjaja. Sekarang DBKL bila mereka hendak memperbaharui lesen perniagaan mereka di DBKL, sekarang mereka dikehendaki untuk bayar cagaran, deposit. Kenapa cagaran ini diadakan? Saya terima aduan ini dia ada beberapa kedai dan setiap kedai cagarannya ialah RM10,000. Jadi tiba-tiba, dia kata dia kena dikeluarkan RM100,000 lebih untuk bayar cagaran dan tambahan pula kena bayar *renewal fee, license fee* untuk DBKL.

Saya hendak tahu yang DBKL *is the richest local council*, yang bajet dan perbelanjaan DBKL ini lebih besar daripada Kedah, Perlis dan banyak lagi negeri. Kenapa kena kutip cagaran ini?

Bukankah dalam waktu kegawatan ekonomi ini, dengan mengenakan cagaran daripada pemilik *business*, dan *business* mereka sudah tidak bagus, bukankah ini susahkan mereka lagi? Jadi apakah ini bercanggah dengan kenyataan Yang Berhormat Timbalan Menteri tadi, Yang Berhormat Timbalan Menteri dan Menteri Wilayah Persekutuan adalah mesra dengan rakyat. Ini memang tidak mesra dengan rakyat. Apakah alasan?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Akhirnya Yang Berhormat, Yang Berhormat tidak mesra dengan rakyat [*Ketawa*]

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Yang Berhormat, terima kasih Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Seputeh, proses ini adalah kerana terdapat banyak operator perniagaan ini yang mengambil kesempatan untuk menjalankan perniagaan-perniagaan lain daripada yang dibenarkan. Ada pihak yang minta macam, dia minta perniagaan pusat kecantikan dan penjagaan kesihatan tetapi dia buat *massage*, *massage* yang macam-macam. Oleh itu, kita membuat kenaikan cagaran, kelebihan cagaran kerana cagaran ini menjadi satu pencegahan atau pencegahan kepada mereka supaya aktiviti-aktiviti yang mereka jalankan itu adalah dalam lingkungan yang diberikan *license*.

Macam juga kita dapati ada pusat-pusat hiburan, internet kafe yang dibuatkan, yang digunakan untuk perjudian. Kita juga tahu *massage parlour*, kita tahu banyak jenis, macam *pubs*, kalau kita tidak dapat kawal. Oleh itu kita gunakan cagaran ini sebagai satu pencegahan ataupun dalam bahasa, dengan izin, *deterrent*, *deterrent* untuk mereka ikut kelulusan yang diberikan. Janganlah Yang Berhormat kata ada kegawatan ekonomi bila satu dunia kita kata kita, we are *on the right track*. Saya pun tidak fahamlah Yang Berhormat, kenapa Yang Berhormat cakap macam ini...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Mana ada *right track*.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Selalu, *you always say not right track the whole world say otherwise*.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Mana ada *right track*, tanyalah orang...

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Yang Berhormat Seputeh, *it's not me who's saying it. The world is saying it, Malaysia in the right economy track*.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: *Only the word Barisan Nasional say it*.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: *And you are saying no, I don't understand. I really don't understand* Yang Berhormat, sorry.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Bukan, bukan ada- bolehkah yang pemilik *business* ini mereka boleh *appeal* buat rayuan?

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tidak boleh Yang Berhormat, tidak boleh. Ini adalah...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Tidak boleh, *appeal* pun tidak boleh?

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Ini adalah keputusan dasar. Kenapa kita buat satu keputusan dasar, *law* untuk memastikan Kuala Lumpur sejahtera dan gemilang. Ini adalah keputusan yang kita buat berdasarkan itu. *So, if they have enough capital to do the business then they are always welcome to do business* dengan izin Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Tapi bukan- ia tidak boleh *decision like this*, ia tidak boleh dibuat secara tiba-tiba.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Tidak buat tiba-tiba, sudah lama keputusan itu sudah buat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Tidak ada. Baru-baru ini sahaja.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Cuma orang itu baru mohon. Dia baru mohon sahaja, dia tidak tahu tetapi memang keputusan lama sudah. *Even* untuk *club-club*, kita telah naikan cagaran kerana kita tidak mahu mereka menyalahgunakan *club-club* ini untuk aktiviti-aktiviti yang tidak diinginkan.

Kita telah naikkan kepada RM50,000 kerana kita memastikan mereka jalankan *club* ini secara profesional. *Yes, we got entertainment*, dengan izin, *but we still need to make sure they stay within their scope*, dengan izin Tuan Yang di-Pertua.

[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Saya hanya mohon Yang Berhormat Timbalan Menteri bagi pemilik *business* ini kalau mereka ada masalah *cashflow* atau apa-apa dan cagaran ini RM10,000 ini memang besar sangat amaunnya. Saya hendak minta bagi mereka untuk buat rayuan yang cagaran ini mungkin boleh bayar, mungkin secara ansuran ataupun dengan harga yang lebih kurang. Ini satu permintaan bagi pihak, ini semua saya buat bagi pihak, ini bukan *business* saya.

Dato' Dr. Loga Bala Mohan a/l Jaganathan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Seputeh, saya akan bawa pandangan Yang Berhormat Seputeh kepada perhatian Yang Berbahagia Tan Sri Datuk Bandar.

■1750

Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Wilayah Persekutuan mengucapkan ribuan terima kasih kepada Ahli Yang Berhormat Lembah Pantai dan Ahli Yang Berhormat Wangsa Maju kerana telah mengambil bahagian dalam perbahasan Titah Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong yang melibatkan bidang kuasa dan tanggungjawab kementerian ini. Segala teguran, pandangan dan cadangan yang membina daripada Ahli-ahli Yang Berhormat semua amatlah kami hargai dalam usaha untuk menambah baik mutu perkhidmatan khususnya kepada kesejahteraan Wilayah Persekutuan. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih. Kementerian Pendidikan Tinggi.

5.50 ptg.

Menteri Pendidikan Tinggi [Dato' Seri Haji Idris Jusoh]: Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mengucapkan terima kasih kepada 12 orang Ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian di dalam perbahasan Menjunjung Kasih Titah Diraja. Kementerian Pendidikan Tinggi mengalu-alukan pandangan dan teguran yang telah diberi untuk memastikan pendidikan tinggi negara terus bertambah baik.

Ramai Ahli Yang Berhormat yang telah mengetahui dan memberi pandangan tentang kualiti pendidikan tinggi yang terserlah masa kini yang kita lihat jelas peningkatan berlaku yang telah diberi pengiktirafan oleh QS, THE yang menggambarkan peningkatan berterusan kualiti pendidikan tinggi negara yang melihat U21 *ranking* kita, *Melbourne University* mengatakan peningkatan sebanyak 11 anak tangga dalam masa enam tahun ke tangga 25 masa kini. Universiti Malaya yang akan terus menerobos menjadi 100 yang terbaik di dunia. *Insyah-Allah* selewat-lewatnya tahun hadapan, lima daripada lapan universiti terbaik di ASEAN adalah daripada negara kita dan juga universiti penyelidik kita adalah antara 100 peratus yang terbaik di dunia.

Jelas juga *Clarivate Analytics* juga telah mengatakan bahawa peningkatan penyelidikan negara di peringkat 7.1 peratus di mana purata seluruh dunia adalah hanya 1.1 peratus dan peningkatan penyelidikan ini merupakan nombor dua dalam dunia. Baru-baru ini di Davos, World Bank juga telah bercerita tentang kejayaan pendidikan tinggi Malaysia di *World Economic Forum*. Jadi, tahniah kepada Ahli Yang Berhormat yang telah berkongsi tentang peningkatan pendidikan tinggi negara sehingga kini.

Untuk menjawab pandangan-pandangan juga persoalan yang telah diutarakan oleh Yang Berhormat Sekijang, tadi ada. Akan tetapi tidak mengapa, Yang Berhormat Kuala Selangor... [Disampuk] Yang Berhormat Sekijang ada.

Yang Berhormat Kuala Selangor dan juga diutarakan oleh Yang Berhormat Lembah Pantai dan Yang Berhormat Ipoh Barat terutamanya tentang soalan yang lebih kurang sama diutarakan, tentang cabaran Revolusi Industri 4.0 yang telah dilaksanakan oleh Kementerian Pendidikan Tinggi.

Antara kaedah yang digunakan oleh Kementerian Pendidikan Tinggi yang juga telah saya huraikan semalam dalam jawapan saya ialah menggunakan kaedah-kaedah *heutagogy* iaitu *self-directed learning*, pedagogi pembelajaran dengan rakan sebaya dan *paragogy* dan *cybergogy* iaitu pembelajaran dengan menggunakan *online*, dengan atas talian. Kita juga telah memastikan agar kurikulum kita anjal sebanyak 30 peratus untuk memastikan ia selaras dengan keperluan semasa.

Kita bercakap tentang kaedah belajar tanpa kuliah ataupun dengan penggunaan kaedah-kaedah *case study*, dengan izin, *problem-based*, *group-based*, dan juga *inquiry-based* dengan izin Tuan Yang di-Pertua, untuk memastikan mereka hanya bukan belajar di dalam bilik darjah tetapi belajar dengan menggunakan kaedah-kaedah yang berbeza. Dengan kaedah pentaksiran tanpa peperiksaan yang mana ramai pelajar merasa *stress* kerana terlalu banyak peperiksaan. Inilah kita gunakan pentaksiran tanpa peperiksaan ataupun *evaluation without examination*.

Dengan menggunakan teknologi-teknologi baru seperti *gamification*, *virtual reality*, *artificial intelligence and robotic* dan satu buku akan dikeluarkan oleh Kementerian Pendidikan Tinggi tentang panduan untuk kita menghadapi cabaran Revolusi Industri 4.0 yang akan dikeluarkan *insya-Allah* pada bulan hadapan.

Kita juga sedang melaksanakan konsep kampus pintar, *insya-Allah* akan dilaksanakan pada pertengahan tahun ini di mana pelajar-pelajar tidak perlu lagi menggunakan tunai tanpa tunai dan tanpa kad ataupun *cardless or cashless* di dalam kampus dan telah dilaksanakan di beberapa buah IPT masa kini seperti di UNIMAS, UiTM baru-baru ini, UTM, UTeM dan sebagainya. Ini juga telah memastikan agar kebolehpasaran, juga yang ditimbulkan graduan kita telah bertambah baik.

Di samping langkah-langkah saya katakan tadi langkah-langkah IR4.0 ataupun cabaran Revolusi Industri 4.0 kita telah juga melaksanakan konsep iCGPA atau *Integrated CGPA* yang mana pelajar-pelajar bukan hanya dinilai dalam bentuk pencapaian akademik mereka semata-mata tetapi juga pencapaian mereka dalam bidang komunikasi, keusahawanan, etika mereka, *practical skill* mereka dan sebagainya. Ini mengatakan bahawa pelajar dinilai secara menyeluruh. Program-program 2u2i kita di mana pelajar-pelajar dibenarkan untuk berada di luar kampus selama dua tahun di samping dua tahun di dalam kampus. Ini juga mendapat sambutan yang baik bukan hanya oleh universiti tetapi juga oleh industri.

CEO@Faculty Programme yang bukan hanya mereka datang memberi syarahan tetapi mereka bercampur dengan pensyarah-pensyarah melihat kurikulum kita, memperbaiki kurikulum kita dan baru-baru ini mereka menjadi mentor kepada 54 pensyarah muda kita bawah 40 tahun. Antara ahli-ahli *CEO@Faculty* juga adalah mereka daripada MMC seperti Intel, Samsung, Huawei, BBrown dan tidak kurang juga daripada tempatan seperti CIMB, Khazanah, Maybank, AirAsia dan sebagainya. Kita menggunakan konsep di kementerian di mana industri dan akademi adalah satu, industri dan akademik *are one*. Jadi sudah tidak ada tembok pemisah di antara industri dan juga dengan akademik.

Program-program *job creators framework* ataupun program kerangka jana pekerjaan juga mendedahkan pelajar-pelajar bukan hanya untuk belajar semata-mata tetapi juga untuk didedahkan dengan peluang-peluang pekerjaan. Program Dwi Ijazah juga bukan hanya satu ijazah, dwi ijazah juga telah diperkenalkan untuk memastikan mereka terus mendapat pendedahan dengan apa yang berlaku di industri dan mempunyai konsep yang *multidisciplinary*.

Dengan ini kita lihat *alhamdulillah* sejak kebelakangan ini, kebolehpasaran telah meningkat. Kalau kita lihat pada tahun 2012, kebolehpasaran kita hanya 74.4 peratus ia juga telah meningkat kepada 79.1 peratus. Hampir lima peratus dibandingkan dengan empat, lima tahun yang lalu dan kebolehpasaran di politeknik ialah 94.5 peratus.

Jika kita mengambil daripada angka yang diberi oleh *International Labour Organization* pada tahun 2017, kita melihat pengangguran belia Malaysia adalah rendah jika dibandingkan dengan pengangguran belia di New Zealand, di peringkat 14 peratus, di Australia sebanyak 12.5 peratus, Filipina sebanyak 13.5 peratus, Indonesia sebanyak 19.4 peratus. Pengangguran belia di Malaysia adalah 12.4 peratus. Purata pengangguran belia dunia ialah 13.8 peratus. Ini mengatakan *alhamdulillah* bahawa dari segi penganggurannya ada penambahbaikan.

Saya juga ingin mengulas apa yang dikatakan oleh Yang Berhormat Lembah Pantai tentang. Tidak ada ya. Kos pengajian kita yang dikatakan tinggi. Sebenarnya kos pengajian di negara kita ialah hampir percuma dan sejak 20 tahun yang lalu kos pengajian, yuran di UA atau universiti-universiti awam tidak ditingkatkan. Untuk pengajian perubatan yang disentuh, untuk pengajian perubatan kos hanyalah RM13,700 untuk lima tahun.

Bermakna ianya hanya merupakan 2,741 tahun berbanding dengan kos di luar yang agak 300,000, 400,000, 500,000 untuk pengajian mereka. Kalau kita lihat kos pengajian perubatan 2,740 ini mengatakan ia hanya merupakan 270 kalau 10 bulan sahaja. Sebanyak 270 sebulan bermakna kos itu lebih rendah daripada kos tadika menghantar cucu-cucu kitalah ataupun anak-anak kita yang lebih muda itu ke tadika mereka yang ke peringkat RM300 ke RM400 sebulan.

Saya katakan tadi bahawa kerajaan telah memberi subsidi sebanyak 97 peratus untuk pelajar-pelajar ini. Saya juga mengatakan ingin mengulangi bahawa kos pengajian kita ialah hampir percuma. Untuk kajian graduan TVET yang bekerja mengikut bidang, mengikut kajian kita ialah 76 peratus.

Saya juga ingin mengambil, Yang Berhormat Kuala Selangor, tidak ada, okey tidak apa. Kita *skip* Yang Berhormat Kuala Selangor.

Kita lihat dalam, kita ingin mengambil peluang untuk menjawab apa yang dikatakan oleh Yang Berhormat Seputeh ada hari ini. Tentang perkhidmatan mesra IPT, KPT kepada IPTS-IPTS. Sebenarnya kita menggunakan perkhidmatan *online*. Saya telah mengarahkan supaya kementerian ataupun Jabatan Pendidikan Tinggi mengadakan perkhidmatan *online* agar perkhidmatan kita lebih telus dan lebih tepat. JPT telah menggunakan perkhidmatan 100 peratus perkhidmatan *online* untuk pelajar-pelajar yang ingin masuk ke Malaysia. Walaupun piagamnya 14 hari tetapi sekarang sudah diturunkan sehingga tujuh hari.

Memang benar ada yang dikatakan ada lesen yang digantung Yang Berhormat. Akan tetapi lesen yang digantung itu kerana tidak dilaksanakan dengan sewenang-wenangnya oleh kementerian. Ini kerana kita melihat bahawa IPTS perlu mematuhi syarat-syarat kerajaan tempatan seperti bomba. Ini kerana bila tidak ada bomba, tidak ada insurans. Jadi kita tidak boleh memperjudikan keselamatan pelajar-pelajar.

Sebenarnya jika ada, bolehlah Yang Berhormat beritahu saya yang mana, kalau jika ada IPTS-IPTS yang dirasakan mereka tidak dilayan dengan baik. Ini kerana permohonannya kebanyakannya ialah *online*. Semestinya kita hendak pastikan agar pelajar-pelajar itu selamat semasa mereka di IPTS-IPTS tersebut. Saya telah beberapa kali memberi peringatan kepada pegawai-pegawai, kita perlu mesra pelanggan. Jangan kita bertindak sewenang-wenangnya mengikut kehendak sendiri kita...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Boleh tanya?

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Boleh.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya sebenarnya hendak tanya kenapakah portal EMGS itu ia tidak membenarkan pelajar asing untuk *renew* visa, membaharui visa mereka. Bila lesen IPTS itu digantung, sepatutnya pada waktu menunggu arahan atau hendak *comply* dengan kesemua keperluan, itu isu teknikal.

Jadi sepatutnya pelajar ini kita tidak harus hukum mereka dan mereka tidak ada jalan untuk *renew* visa pelajar asing mereka. Ini yang menyusahkan pelajar dan mereka ini pelajar asing. Kita hendak menarik pelajar asing untuk belajar di Malaysia supaya kita boleh dapat dana asing untuk masuk ke dalam ekonomi kita. Ini yang saya hendak tanya, adakah kementerian akan membenarkan portal EMGS untuk pembaharuan visa pelajar asing.

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Terima kasih di atas keprihatinan Yang Berhormat. Sebenarnya seperti saya katakan tadi, kita tidak sewenang-wenangnya menggantung pengambilan pelajar-pelajar asing oleh EMGS. Pergantungan itu hanya berlaku apabila mereka melanggar syarat-syarat sebuah IPTS. Kita tidak boleh membenarkan pelajar-pelajar asing belajar, katakanlah sebuah IPTS yang tidak cukup syarat-syarat bombanya, tidak cukup *facility* keselamatannya. Sebenarnya, biasanya apabila kita memberi amaran kepada IPTS, kita minta mereka mengubahsuai, memperbaiki, tetapi selepas beberapa kali peringatan dibuat. Apabila mereka tidak membuat pembaikan tersebut, tindakan perlu diambil. Memang sebenarnya kita tidak mengambil tindakan sewenang-wenangnya.

Saya ingat masa di Dewan ini juga di mana Ahli-ahli Parlimen kita semua memohon kepada kementerian supaya lebih tegas. Itulah tindakan yang telah diambil oleh kementerian bukan tegas tanpa kita memberi- bukan tegas sewenang-wenangnya tetapi tegas setelah kita merasakan bahawa tindakan perlu diambil.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya tidak hendak sebut nama IPTS kerana saya tidak mahu susahkan IPTS berkenaan. Akan tetapi isu yang saya bangkitkan itu satu isu yang benar. Saya tahu pihak pensyarah beritahu saya yang sebelum itu bangunan IPTS itu tidak ada masalah, bomba juga tidak ada masalah. Sehingga berlakunya kebakaran yang asrama agama Islam itu berlaku, lepas itu bomba macam lebih memantau semua kolej, bangunan kolej dan mahu mereka letak *sprinkling system*.

Jadi semua ini isu teknikal. Ini tidak haruslah dikaitkan dengan pembaharuan lesen IPTS tersebut, kerana apa kalau mahu mereka letak *sprinkling system* dalam siling mereka ia perlu dana, kedua ia perlu *design* arkitek. Semua ini tidak boleh dipatuhi dalam tempoh satu dua bulan, ini makan sedikit sahaja.

Jadi bagi kementerian untuk menggantung lesen IPTS itu begitu lama, saya rasa ini adalah kurang mesra. Mereka haruslah lebih bersifat macam menyokong IPTS dan beri kelonggaran dan sebagainya. Ini saya rasa apa yang saya lihat dalam isu ini, saya rasa pegawai terlalu ketat bila melaksanakan tanggungjawab mereka. Saya amat simpati kepada pelajar asing khususnya mereka dari Xinjiang. Terpaksa balik ke negara mereka masuk lokap satu minggu tahu Yang Berhormat Menteri. Ini kerana mereka disyaki mungkin terlibat dalam *terrorism* di Malaysia dan sebagainya kerana mereka tidak dapat menjawab kenapakah visa pelajar mereka tidak dapat diperbaharui di Malaysia.

So what is happening now is adakah kita, ini mengharumkan nama baik Malaysia untuk menarik lebih pelajar daripada China dan juga negara-negara asing. Apa yang saya bangkit isu ini kerana saya pernah melawat kolej itu dan saya rasa simpati. Saya hanya hendak tarik ini untuk perhatian Yang Berhormat Menteri supaya pegawai-pegawai kita ini mereka haruslah lebih mesra dengan IPTS khususnya dalam isu seperti ini.

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Saya sudah kata tadi kepada Yang Berhormat mungkin tidak hendak diberitahu dalam Dewan ini tetapi Yang Berhormat boleh beritahu saya. Saya boleh menyelidik. Akan tetapi dalam Dewan seolah-olah Yang Berhormat lebih bela IPTS daripada pelajar-pelajar. Jadi pelajar-pelajar patut dibela kerana pelajar-pelajar tidak boleh belajar dalam premis yang tidak selamat. Kalau berlakunya kebakaran, apa terjadi pelajar-pelajar tersebut? Jadi itulah tindakan. Sememangnya saya tahu kementerian, mereka tidak akan mengambil, tidak akan sewenang-wenangnya kalau IPTS itu tidak membuat pembaikan setelah beberapa kali. Kita beri maklumat dan mereka tidak mengambil tindakan. Itu Yang Berhormat.

Sebenarnya saya dengar mengatakan bahawa ini sebab saya rasa benda ini mustahak kerana kita ingin memaparkan bahawa kita memang mesra. Kita mengadakan, dahulu tidak ada permohonan *online*, kita *upgrade* pastikan permohonan semua diadakan *online* supaya ianya lebih *transparent*, ia lebih jelas. Juga dengan adanya permohonan-permohonan di atas talian kita, lihat kita boleh memendekkan lagi usaha-usaha kita. Saya sentiasa berjumpa dengan IPTS, kalau dahulunya kurang, sekarang kita kerap berjumpa dengan IPTS untuk mengatakan, mendengar apakah masalah-masalah mereka.

Jadi, jika ada isu-isu terpencil Yang Berhormat boleh beritahu pada saya, saya boleh menyelidik sebenarnya. Kadang-kadang memang saya tahu kalau berlaku benda itu memang setelah beberapa kali berulang-ulang kali diberitahu. Nampaknya bila mereka tidak mengambil tindakan untuk keselamatan pelajar-pelajar. Ini kerana bagi kita pelajar yang lebih penting. Bila kita adakan IPT sama ada universiti awam ataupun universiti swasta kita pasti yang lebih penting ialah *is always be student first*.

■1810

Untuk Yang Berhormat Kota Tinggi- tidak ada dah? Tidak ada, tidak payah *kot*. Okey, saya jawab secara bertulis. Untuk Yang Berhormat Kota Samarahan- ada? Okey. Berhubung dengan pembinaan hospital pengajar UNIMAS. *Alhamdulillah*, kita sudah angkat kepada EPU untuk dimasukkan pada *rolling plan* keempat. Setelah dapat kelulusan, *insya-Allah*, pembinaan akan dapat dilaksanakan pada tahun 2019. Pada tahun hadapan, *insya-Allah*.

Puan Rubiah binti Haji Wang [Kota Samarahan]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Ya, sempat jawab lagi, okey. Yang Berhormat Sibuti? Ada lagi. Okey, berhubung dengan IPG Miri dan Bintangor yang ditukar kepada pusat latihan TVET Cawangan UTP Sarawak. Sebenarnya proses ini dilaksanakan secara berperingkat, Yang Berhormat. Ia mengambil tempoh- *insya-Allah*, pada tahun 2020 nanti ia akan dapat dilaksanakan sepenuhnya. Ia dilaksanakan secara berperingkat. Mungkin tidak nampak lagi tetapi ia, *insya-Allah*, tahun ini mungkin ada sesetengah yang telah mula dengan satu penggal sudah mula kemasukan dan ia, *insya-Allah*, dalam syarat yang telah diberi oleh Kabinet agar dilaksanakan sepenuhnya hingga tahun 2020 nanti.

Yang Berhormat Rantau Panjang? Okey, Yang Berhormat Rantau Panjang tentang sukatan berkaitan dengan pembinaan akhlak. Sebenarnya dalam mata pelajaran MPU, kita telah menekankan tentang akhlak tetapi ini juga jelas dalam kita melaksanakan iCGPA kerana iCGPA bukan hanya mengukur pencapaian pelajar tersebut dalam akademik semata-mata. iCGPA juga melihat- apabila dibentangkan di UNESCO, mereka melihat dan terkejut kerana Malaysia dalam iCGPA ada penilaian akhlak. Mereka melihat kesungguhan kita untuk memastikan pelajar-pelajar kita berakhlak.

Kita juga sedang melaksanakan program-program kesukarelawanan. Kita meningkatkan agar pelajar lebih mementingkan masyarakat dan bukannya hanya diri mereka sendiri. *Insya-Allah*, dengan adanya program-program kesukarelawanan ini, ia akan meningkatkan lagi perasaan dan juga meningkatkan lagi akhlak pelajar-pelajar tersebut.

Pelajar-pelajar juga diberi, pertama kali di negara kita, pelaksanaan *gap year* di mana pelajar-pelajar boleh keluar setahun. Jika merasakan mereka perlu meninggalkan universiti selama setahun untuk berkhidmat kepada masyarakat, untuk memahami diri mereka sendiri, mereka dibenarkan untuk berbuat demikian. Inilah langkah-langkah yang telah dilaksanakan oleh kerajaan untuk memastikan mereka mampu untuk memastikan akhlak mereka dapat ditingkatkan dari semasa ke semasa. Itu sahaja isu-isu yang diutarakan dalam perbincangan...

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]: Minta penjelasan, Tuan Yang di-Pertua, boleh?

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Ya, sila.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]: Ya, terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Menteri. Terima kasih di atas jawapan yang diberi. Saya ingin tahu selain daripada program untuk meningkatkan akhlak di kalangan pelajar IPTA kita, apakah kajian dibuat terhadap salah-salah laku yang mungkin perkara ini yang perlu diambil berat supaya perkara ini tidak menular?

Jadi kita tidak mahu gejala-gejala yang tidak baik yang boleh mempengaruhi pelajar-pelajar kita termasuk juga penglibatan dengan dadah, gengsterisme ataupun perkara-perkara yang melibatkan gejala sosial yang lain.

Juga, apakah kerajaan bercadang dari sudut- saya ingin bertanya berkaitan dengan IPG juga tadi. Apakah kerajaan bercadang untuk mengadakan Institut Pendidikan Guru (IPG) ini sekurang-kurangnya setiap negeri ada satu institut? Jadi dengan adanya penutupan ini menyebabkan ada sesetengah negeri ada, ada sesetengah negeri tidak ada. Jadi apakah kerajaan bercadang untuk meningkatkan lagi profesion perguruan ini supaya diadakan di setiap negeri untuk satu IPG di masa hadapan? Minta penjelasan.

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: IPG di bawah Kementerian Pendidikan, Yang Berhormat. Mungkin boleh bertanya kepada Menteri Pendidikan tentang perancangan mereka. Terima kasih kerana saya katakan tadi bahawa...

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Yang Berhormat Menteri, tanya sikit boleh?

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Nanti bagi habis. Duduk dulu. Sekejap, sekejap. Jawab Yang Berhormat Rantau Panjang dulu. Pembinaan akhlak ini memang penting. Oleh sebab itu saya katakan kita menggunakan program-program kesukarelawanan. Kesukarelawanan ini akan menyuntik lagi semangat cinta kasih sayang. Kalau dalam Islam, kita menggunakan konsep *Ar-Rahmanir Rahim* agar mereka merasa bukan hanya mementingkan diri sendiri tetapi cinta kepada yang lain. Cinta kepada manusia, cinta kepada makhluk.

Dan hari ini kementerian sendiri melaksanakan Program MyWakaf. Sebenarnya ini satu program yang mengatakan betapa pentingnya kita menghargai, kita menilai manusia yang lain. Kita melihat ekonomi bukan hanya dalam bentuk kompetitif atau persaingan. Kita melihat ekonomi dalam bentuk kasih sayang dan juga kolaboratif. *Alhamdulillah*, kita dapat mengumpul pada hari ini, pagi tadi sebelum datang ke Parlimen, RM1.5 juta sebenarnya daripada pewakaf-pewakaf seluruh negara, *alhamdulillah*.

Oleh itu saya mengatakan bahawa ini perlu diterap. Ini perlu diterap di universiti-universiti, di politeknik dan IPTS untuk kita terus memastikan kita boleh meningkatkan lagi akhlak mereka dan kasih sayang mereka. Akhlak ini jadi berleluasa, tidak jadi baik kerana tidak ada nilai kasih sayang di kalangan pelajar-pelajar.

Tuan Yang di-Pertua: Sila.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Menteri, sebenarnya dalam perbahasan saya, saya ada menyebut mengenai pengiktirafan Sijil UEC dan adakah IPTA kita akan menerima pelajar-pelajar yang mempunyai kelulusan UEC? Terima kasih.

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Jawapannya, sehingga kini, tidak ada. Terima kasih kepada semua Ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian. *Insyaa-Allah*, kita akan memastikan kementerian akan terus meningkat untuk kebaikan rakyat Malaysia keseluruhannya. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih. Ahli-ahli Yang Berhormat, Mesyuarat Dewan hari ini ditangguhkan sehingga jam 10 pagi, hari Rabu, 21 Mac 2018.

[Dewan ditangguhkan pada pukul 6.17 petang]